Elena Pilihaci, Ana Magas, Margareta Istrati

Limba română

Manual de clasa a 3-a pentru şcolile de învăţământ general cu predarea în limba română

Recomandat de Ministerul Învăţământului şi Ştiinţei al Ucrainei

Львів
Видавництво «Світ»
2013

УДК 811.135.1(075.2)
ББК 81.474.1я7
П 49

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ МОН України від 17.07.2013 р. № 994)

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Пілігач О. Г.

П 49 Румунська мова : підруч. для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навч. рум. мовою / О.Г. Пілігач, Г.І. Магас, М.Л. Істратій. – Львів : Світ, 2013. – 176 с.

ISBN 978-966-603-836-7

УДК 811.135.1(075.2)
ББК 81.474.1я7

ISBN 978-966-603-836-7

© Пілігач О. Г. , Магас Г. І., Істратій М. Л., 2013
© Чернишева Т.С., ілюстрації, 2013
© Видавництво «Світ», 2013

IMNUL DE STAT AL UCRAINEI

Versuri de Pavlo Ciubinski
Muzică de Mihail Verbiţki

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Refren:
Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Dragi elevi!

Omul vine în această lume pentru a lăsa un urma lui ceva bun, demn de recunoştinţă. Cel mai mare ajutor în munca lui de zi cu zi este limba. Văzând-o mai întâi în ochii sclipitori şi gingaşi ai mamei, apoi auzind-o pe buzele ei calde şi moi ea rămâne pază şi călăuză pe parcursul întregii vieţi omeneşti. Paza şi călăuza neamului nostru a fost, este şi va fi de-a pururi Limba Română. Cunoaşterea ei este obligatorie pentru toţi acei care, prin voinţa lui Dumnezeu, sunt fii ai acestui neam glorios.

Pentru a înţelege, a cunoaşte şi a simţi mai bine limba trebuie să însuşim şi legile ei gramaticale. Gramatica este o disciplină cu care voi, elevii, faceţi cunoştinţă chiar din clasele primare, când vi se spune că limba pe care o vorbiţi este alcătuită din cuvinte care îşi schimbă forma şi se leagă între ele după anumite reguli. Aceste reguli reprezintă pentru vorbitorii unei limbi ceea ce sunt notele pentru un violonist. Cunoaşterea şi folosirea lor corectă face să ne considerăm, cu adevărat, vorbitori ai limbii române literare.

Acest manual vă îndeamnă să iubiţi, să studiaţi şi să păstraţi curată pentru generaţiile următoare Zeiţa frumoasă ce poartă neamul de mână – Limba Română.

Succese!

REPETAREA MATERIEI STUDIATE

Alfabetul

REŢINEŢI

Când cuvântul este rostit, atunci el este alcătuit din sunete. Sunetul este partea cea mai mică a vorbirii.

Când cuvântul este scris, atunci el este alcătuit din litere. Litera este semnul sunetului.

Totalitatea literelor aşezate într-o anumită ordine formează alfabetul.

Alfabetul limbii române este format din 31 de litere: litere mari şi mici (perechi), litere de tipar și litere de mână.

a A (a), ă Ă(ă), â Â(â), b B(be), C c(ce), d D(de), e E(e), f F (fe), g G (ge/ghe), h H (haş), i I (i), î Î (î), j J(je), k K (ca/capa), l L (le), m M (me), n N (ne), o O (o), p P(pe), q Q (ku), r R (re), s S (se), ş Ş (şe), t T (te), ţ Ţ (ţe), u U (u), v V (ve), w W (dublu ve), x X (ics), y Y (igrec), z Z (ze/zet).

1 Scrieți caligrafic literele de mână ale alfabetului:

a A, ă Ă, â Â, b B, c C, d D, e E f, F, g G, h H, i I, î Î, j J, k K, l L, m M, n N, o O, p P, q Q, r R, s S, ş Ş, t T, ţ Ţ, u U, v V, w W, x X, y Y, z Z.

Literele K, Q, W, Y se folosesc pentru a scrie cuvinte străine: kilogram, watt, yard.

2 Aranjați în ordine alfabetică următoarele cuvinte:

cireşe, mare, barcă, zare, lac, deget, pahar, elefant, noroc, şarpe, fag, tigru, oval, kilometru, rege, gemeni, xilofon, haină, ţipăt, yen, avion, strigăt, watt, inel, vioară, întrebare, uşurinţă, quasar, jucărie, pahar.

3 Aranjați în ordine alfabetică prenumele copiilor:

Radu, Dan, Anca, Eugen, Monica, Corina, Bogdan, Flaviu, Irina.

4 Alcătuiţi o propoziţie formată din trei cuvinte care să înceapă cu primele trei litere ale alfabetului.

Exemplu: Anca bea ceai.

5 Alcătuiţi trei propoziţii formate din trei cuvinte care să înceapă cu trei litere succesive din alfabet.

Exemplu: Bogdan cumpără dulceaţă.

6 Scrieţi cuvinte care să înceapă cu fiecare literă a alfabetului.

Exemplu: alună, bilet, creion.

7 Citiți şi completați, folosind cuvintele dintre paranteză (ordine, literelor, 31 litere)

Totalitatea …… limbii române, scrise într-o anumită …… formează alfabetul limbii noastre.

Alfabetul limbii române are……

8 Scrieţi prenume de persoane care să înceapă cu literele: A, V, L, C.

Vocale şi consoane

Să ne amintim!

- Propoziţiile sunt alcătuite din cuvinte;
- Cuvintele sunt alcătuite din silabe;
- Silabele sunt alcătuite din sunete.
- Sunetele vorbirii sunt de două feluri:
  - vocale,
  - consoane.

REŢINEŢI

Vocalele se pronunţă singure, uşor, fără obstacole

Consoanele se pronunţă mai greu şi numai împreună cu alte sunete. La rostirea lor aerul expirat întâmpină diferite piedici. În limba română sunt:

- șapte vocale: a, ă, e, i, â, î, o, u;
- douăzeci de consoane: b, c, c(e), d, f, g, g(e), h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, ţ, v, (w), x, z.

1 Scrieţi caligrafic:

Vocalele:
Consoanele:

2 Alcătuiţi cuvinte de forma:

VV; VC; CVCV; CVV; CVVCV.

3 Alegeți răspunsul corect.

• Semnul grafic al sunetului este:
□ vocala; □ litera; □ cuvântul.

• Sunetul:
îl scriem şi-l vedem sau îl rostim şi-l auzim.

În limba română este un sunet pentru care se foloseşte în scris două litere: *î* și *â*.

4 Încercuiți prima literă din următoarele cuvinte:

maimuţă, aviator, soseau, iertare, sufăr, racheta.

Alcătuiţi cu ele cuvinte noi.

5 Scrieți cuvinte formate pornind de la cuvântul dat, noul cuvânt începând cu ultima literă a cuvântului anterior.

lac —> curea —> amintire —>
nai —>

6 Ghiciţi ghicitorile. Scrieţi deasupra consoanelor litera **c**, iar deasupra vocalelor – v.

a) Frunzele pe ramuri
Au îngălbenit.
Plouă, plouă-ntruna,
Cine a sosit?

b) Primăvara te-nveseleşte,
Vara te umbreşte,
Toamna te hrăneşte,
Iarna te-ncălzeşte,
Poftim de ghiceşte!

REŢINEŢI

Consoanele sunt de două feluri: sonore (*b, d, g, g(e), j, l, m, n, r, v, z*) şi surde (*c, c(e), f, h, p, s, ş, t, ţ*).

Consoanele sonore şi cele surde alcătuiesc perechi.

Consoane sonore:	b	d	g	g(e)	j	v	z
	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Consoane surde:	p	t	c	c(e)	ş	f	s

N-au perechi numai patru consoane sonore: *l, m, n, r* şi două consoane surde: *h, ţ*.

7 Citiţi. Alegeţi cuvintele care încep cu o consoană sonoră şi scrieţi-le într-o coloniţă. În a doua coloniţă scrieţi cuvintele care încep cu o consoană surdă.

1. Eroii mei sunt doi cocoşi
De rasă, pintenaţi, frumoşi.
2. Sar deodată,
Dau cu ciocul,
Cad alături.
Schimbă locul.
Bat din aripi.
Dau din gheare.
Unul cade,
Altul sare...
Iar s-atacă...
Iar se pişcă...
Dar deodată nu mai mişcă...

(G. Topârceanu)

8 Rostiţi corect şi repede. Scrieţi şi subliniaţi consoanele sonore şi surde.

Şase raci în şase saci

! Acesta e un joc de cuvinte cunoscut sub numele de „Încurcături de limbă” sau „Frământări de limbă”. Căutați și voi astfel de jocuri pe care să le rostiți cât mai repede, fără să greșiți.

9 Să ne jucăm! „Creşte cuvinte!”

Adăugaţi la cuvintele date consoane, formând astfel cuvinte noi.

are – mare...
ară –
ura –
ea –

10 Text pentru dictare.

Colegii mei s-au dus la bibliotecă pentru a împrumuta cărți. Am mers cu ei și am luat un volum de povești. În timpul liber iubesc să citesc. De fiecare dată când deschid o carte învăţ ceva nou.

• Subliniați consoanele sonore cu o linie, iar pe cele surde – cu două.

Silaba

REȚINEȚI

Silaba este un sunet sau un grup de sunete care se pronunţă cu o singură deschidere a gurii.
La baza silabei stă un sunet vocal.

1 Precizaţi numărul de silabe şi de sunete din următoarele cuvinte:

muncitor, cer, poveste, umbră, câmpul, viaţă.

2 Potriviţi câte două-trei silabe de mai jos şi formaţi cuvinte:

re, cas, ne, tra, che, ghin, ta, veţi, ge, ia, de, pe, cum, stra, păr, dă, te, nar, pe.

3 Transcrieți caligrafic propoziţia. Notaţi câte silabe are fiecare dintre aceste cuvinte.

Toamna a venit din nou cu rod bogat.

4 Despărțiți în silabe următoarele cuvinte:

extemporal, examen, exerciţiu, xilofon.

5 Despărţiţi cuvintele în silabe. Alcătuiţi cu ajutorul lor propoziţii:

bicicletă, îngheţată, fii, fiicele.

6 Despărţiţi în silabe următoarele cuvinte:

taxi, anotimp, violete, încântat, verdeaţă, local, examen, cheie, creion, lac, răzgândit, nouă, pământ, muşcat, poartă, roată, fum.

7 Scrieţi cuvinte care să înceapă cu silabele:

Car-, pla-, com-, ter-, spe-.

8 Scrieţi cuvinte care să se termine cu silabele:

- ză, - e, - te, - ce, - nic.

9 Găsiți numai petalele care conţin silabe ce pot forma cuvinte împreună cu silaba din mijlocul florii:

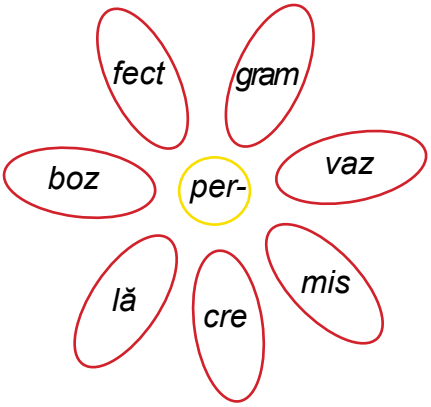

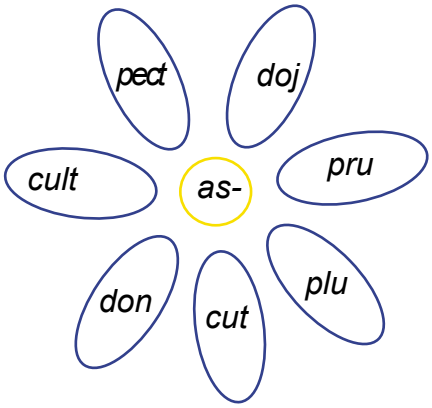

Cuvântul

RETINEȚI

Cuvântul este:
- un grup de sunete care are înțeles;
- cea mai mică parte a unei comunicări.

1 Citiţi şi spuneţi prin ce se deosebesc grupurile de litere scrise în coloniţă.

ş,	*c,*	*o,*	*a,*	*l,*	*ă*		*şcoală*
l,	*u,*	*m,*	*i,*	*n,*	*o,*	*s*	*luminos*

- Cum credeţi sunetele rostite şi scrise separat au sens?
- Când sunetele şi literele au sens?

Priviţi atent desenul. Numiţi fiinţele şi lucrurile prezentate în el. Scrieţi cuvintele ce denumesc acţiuni. Alcătuiţi cu două dintre ele propoziţii.

2 Citiți textul. Ce denumesc cuvintele evidenţiate? Scrieți la fiecare cuvânt câte două însuşiri.

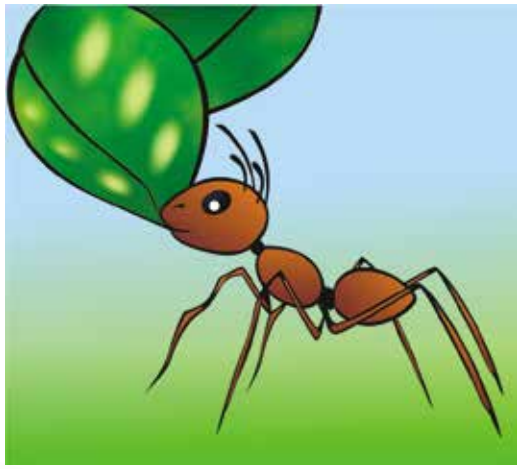

A ieşit din muşuroi **furnica**, şi a pornit cum face în fiecare **dimineaţă**, a pornit să vadă lumea. Ea ştia că **ochii** duc şi **mintea** întoarce, că văzând multe, ştii destule, şi ai de unde da şi la alţii. Şi ce fericire să călătoreşti dimineaţa, în revărsatul zorilor, când iarba e proaspătă sub rouă, **aerul** jilav de răcoare şi când pe cer se prelinge lumina ca o undă de aur.

(E. Gârleanu)

REŢINEŢI

Cuvintele care denumesc fiinţe şi obiecte răspund la întrebările ***cine? ce?*** (băiat, topor).

Cuvintele care denumesc însuşiri ale obiectelor răspund la întrebările ***care? ce fel de...?*** (frumos, bogat).

Cuvintele care denumesc acţiuni răspund la întrebările ***ce face? ce a făcut? ce va face?*** ş. a. (cântă, a sosit, va merge).

3 Transcrieţi caligrafic propoziţiile. Subliniaţi cu o linie cuvintele care denumesc obiecte, cu două — cuvintele care denumesc acţiuni şi cu o linie văluroasă — cuvintele care denumesc însuşiri ale obiectelor.

a) *Gospodarul* bun de la poartă *se cunoaşte*.

b) Omul *deştept* cumpără vara *sanie* şi iarna *car*.

4 Completaţi propoziţiile cu cuvinte, conform condiţiilor scrise între paranteze.

Andrei are un ... (nume de fiinţă) bun — Nicu. Împreună ei ... (acţiune) la şcoală. Împreună ... (acţiune) lecţiile. Familia lui Andrei a trecut cu traiul în casă... (însuşire). Nicuşor ... (acţiune) des în ospeţie la ... (însuşire) său prieten.

REŢINEŢI

Cuvintele se grupează în părţi de vorbire:

substantive (cuvinte care denumesc obiecte): elev, bancă, lecţie;

adjective (cuvinte care denumesc însuşiri ale obiectelor): roşu, mare, rotund, harnic:

verbe (cuvinte care denumesc acţiuni sau stări): merge, învăţăm, cade, ninge, au scris, are să vină;

prepoziţii (cuvinte care ne ajută să facem legătură între cuvintele din propoziţie): de, pe, lângă, cu, la, în.

5 Copiaţi textul. Scrieţi în dreptul fiecărei părţi de vorbire întrebarea la care răspunde.

Somnoroase păsărele
Pe la cuiburi se adună;
Se ascund în rămurele –
Noapte bună!
(*M. Eminescu*)

6 Dintre proverbele de mai jos, scrieţi-l numai pe acela în care ordinea părţilor de vorbire corespunde întrebărilor ce? care? ce face? ce? care?

a) Pregăteşte-ţi vara sanie şi iarna car. b) Ziua bună se cunoaşte de dimineaţă. c) Bate fierul cât e cald! d) Paza bună trece primejdia rea.

7 Intitulați poezia. Scrieți numai cuvintele care denumesc obiecte.

Eu de toate știu să cos,
Doar să-mi dați un ac mai gros,
Stofă, degetar și ață,
Ș-am să fac pân dimineață
O pestelcă,
O bluziță,
O rochiță
Și-o scufiță.
Ca păpușile-mi frumoase
Să le poarte sănătoase.

8 Text pentru dictare

Cerul s-a înnorat. Vântul îndoaie crengile copacilor. În zarea îndepărtată se aud glasurile tânguitoare ale cocorilor. Ultimele cârduri se îndreaptă spre țările calde.

• Subliniați toate substantivele.

Trecerea cuvintelor dintr-un rând în altul

REȚINEȚI

Cuvintele se trec dintr-un rând în altul pe silabe. Nu se lasă şi nici nu se trec în rândul următor silabele alcătuite dintr-o singură vocală.

1 Fiți atenți cum se face despărțirea în silabe a următoarelor cuvinte:

No-uă, pa-ie, nea-ua, ta-blă, ca-pră, în-de-pli-nesc, noas-tră, fe-reas-tră, noap-tea, răs-puns, peș-te, cin-ste, ac-tiv, as-tăzi, pos-tav, li-tru, des-fac, în-no-rat.

2 Găsiţi toate posibilităţile de despărţire în silabe la sfârşit de rând a cuvintelor următoare:

specialitate,	descoperă,
golesc,	folositor,
încălzesc,	obositor,
răcesc,	terminat,
alcătuiește,	cuprinde.

3 Alcătuiți câteva enunţuri după imaginea dată, folosind îmbinările de cuvinte şi cuvintele de reper: copii harnici, roadă bogată, ajută cu plăcere.

Găsiţi toate posibilităţile de despărţire în silabe la sfârşit de rând a cuvintelor de reper.

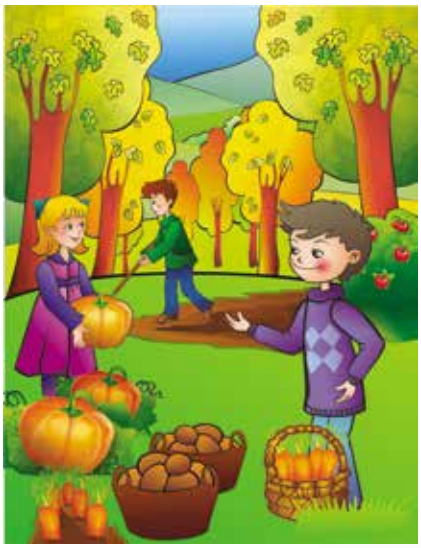

4 Ghiciţi ghicitoarea!

Despărțiți în silabe toate cuvintele:

Anotimpul frunzelor uscate,
Lăzilor cu roade încărcate.
Anotimpu-n care noaptea creşte
Şi în care vremea se răceşte.
_____ se numeşte.

5 Alegeți cuvintele potrivite.

(cameră, friguroasă, deştept, deschis, frumos, se dezbracă)

Bate un vânt rece. Este o zi _____de toamnă. Nicu intră în_____ şi vede geamul_____. El este un copil _____ şi ştie că de frig se poate îmbolnăvi. Închide geamul, apoi_____. Îşi pune hainele în dulap, unde totul este aranjat _____.

• Găsiţi toate posibilităţile de despărţire în silabe la sfârşit de rând a cuvintelor de reper.

6 Despărțiți în silabe cuvintele date. Grupați-le după numărul lor de silabe:

strămoși, special, noiembrie, an, sticleți, personaj, precedent, ban, ac, medalie, pianist, mac, conștiincioasă, papanaș, binefăcător, nas.

7 Despărțiți în silabe cuvintele din propoziția de mai jos. Arătați sunetele din fiecare silabă.

Lizuca și Patrocle au găsit gazdă bună în dumbravă.

8 Găsiți varianta corectă:

al-bastru; al-bas-tru; alb-as-tru.

a) spuneţi 5 cuvinte care să înceapă cu ultima silabă a cuvântului precedent:

li-ni-e ...e-co-no-mi-e...e-van-tai...

9 Dictare explicativă

Un căprior și o **căprioară** s-au oprit sub streașina unui molid **singuratic**. Dintr-o dată căpriorul fulgeră la deal sub poala

codrului, iar căprioara – în stânga, printre **zmeurișuri.** Apăru râsul. Era o fiară **puternică**, cu labe de pâslă și **ghiare** de criță*. Blana îi era roșcată pe spinare și **punctată** de rondele albe pe pântece.

(M.Sadoveanu)

• Găsiţi toate posibilităţile de despărţire în silabe la sfârşit de rând a cuvintelor evidențiate.

10 Citiți textul. Împărțiți pe silabe, ca pentru trecere dintr-un rând în altul, cuvintele evidențiate. Alcătuiți cu ele propoziții.

În corp sănătos – minte sănătoasă

De ce trebuie să ne ocupăm cu sportul? Sportul e un lucru minunat. Dacă vrei să devii un tânăr **comentator**, ocupă-te cu sportul. Ca să faci munci, trebuie să fii voinic, **dibaci**, **rezistent**. Când te vei obișnui să fii stăpân pe tine, să-ți cunoști neajunsurile, atunci vei reuși să ieși **victorios** în orice împrejurare.

Fotbalul, voleiul, hocheiul sunt jocurile preferate ale multor elevi.

11 Corectaţi greșelile. Pentru fiecare corecție primiţi câte un punct. Câte puncte aţi câștigat?

Desf-run-zit, co-cos-târc, băt-rân, cos-mo-na-ut, ga-lbe-ne, stăr-u-i-tor, col-ec-tiv, strug-u-rii, ie-rna-tic, ciob-ă-neas-că.

* Criță - metal foarte dur; oțel.

Accentul

REȚINEȚI

Accentul – pronunţare mai intensă sau pe un ton mai înalt a unei silabe dintr-un cuvânt, sau a unui cuvânt dintr-o propoziţie.

Soá-re. **Tú** ai să faci asta!; Cine ştie să schieze, **acéla** va merge la munte.

Poziţia accentului
- pe prima silabă – ró- chi-e
- pe penultima silabă – a-ca-de-mí-e
- pe ultima silabă – po-pór, ca-rac-tér

1 Citiți corect cuvintele, respectând accentul.

Autobúz, tréceți, fáceți, mérgem, tractór, catalóg.

2 Copiați cuvintele. Completați-le cu litera omisă. Puneți accentul.

E.clamație, e.emplu, e.istă, e.ercițiu, .ilofon, e.amen.

3 Puneți în locul punctelor cuvintele ce lipsesc. Puneți accent pe aceste cuvinte. Comentați proverbele.

1. .....multe fac sarcina ușoară. 2.Prin unire cresc lucrurile mici și prin vrajbă.....și cele mari. 3.Copacul dacă.....umbrește și pe alții.

Pentru informație: *mâini, pier, înfrunzește.*

4 Faceți analiza fonetică a cuvintelor: mașină, bibliotecă, melodie.

M o d e l:

Ma-și-nă – vocale – [a], [i], [ă], consoane sonore – m, n, consoane surde – ș, numărul de litere – 6, numărul de sunete – 6, silaba accentuată – a doua.

După accent, silabele se clasifică în silabe **accentuate** şi silabe **neaccentuate.** Cele accentuate se pronunţă mai puternic, iar cele neaccentuate se rostesc mai slab.

5 Dictare de cuvinte. Puneți accent pe silaba accentuată şi subliniaţi-o.

Miere, gimnastică, piesă, busuioc, copii, lăcrimioară, examen, ceapă, cearșaf, geantă, ghem, ghinion, chibrit, chenar.

6 Observați cum se schimbă sensul unor cuvinte, când accentul cade pe silabe diferite.

Mấna-mânắ, cútie-cutíe, vé́selă-veselắ.

Alcătuiți propoziții cu aceste cuvinte.

7 Scrieți după dictare. Intitulați textul. Subliniați cuvintele în care silaba a doua e accentuată.

Ileana și Viorica vin spre casă. Fiecare duce câte un coș cu fructe. Coșurile sunt grele. Ileana se plânge mereu. Viorica merge și cântă.

– Cum de poți să cânți? Doar coșul tău e tot atât de greu ca al meu.

– Am pus în el o iarbă de preț – Răbdarea, răspunde Viorica.

8 Alcătuiţi o compunere orală, folosind următoarele întrebări:

1. Cum este vremea la sfârşitul anotimpului Toamna?
2. Ce înfățișare are natura?
3. Cum se pregătesc animalele sălbatice pentru iarnă?
4. Ce fac oamenii în livezi, pe ogoare, în grădinile de zarzavat?
5. Cum este anotimpul Toamna?

Vă puteţi folosi de lecturile şi poeziile învăţate despre toamnă şi de grupurile de cuvinte ce urmează:

soarele ascuns, nori plumburii, liniştea adâncă, cer înnorat, frunze moarte, pădurea tristă, nu se mai aud cântecele păsărelelor, vrednicia oamenilor.

Intitulați această compunere.

Legătura cuvintelor în propoziţie

În propoziție, cuvintele sunt legate între ele după sens. Legătura de sens dintre cuvinte se stabilește cu ajutorul întrebărilor și cuvintelor de legătură.

1. Cocostârc, un, îmblânzise, bunelul.
2. Se, acasă, o întorcea, corabie.
3. Învaţă, Nelu, şcoala, la, muzicală.

1 Găsiți cu ajutorul întrebărilor cuvintele care se leagă după sens și restabiliți propozițiile deformate în textul citit mai sus.

Procedați astfel:

Mai întâi găsiți cu ajutorul întrebării ***Ce face?*** *cuvântul care arată acțiunea. Acesta va fi* ***predicatul*** *în propoziție.*

Apoi, pe lângă predicat, puneți întrebarea ***Cine?*** *sau* ***Ce?*** *și găsiți* ***subiectul*** *care face această acțiune.*

Controlați care dintre cuvintele rămase se leagă după sens cu subiectul, cu predicatul sau cu alte cuvinte.

Rostiți propoziția restabilită.

Legătura cuvintelor în propoziţie poate fi arătată în scris cu ajutorul săgeților.

De exemplu:

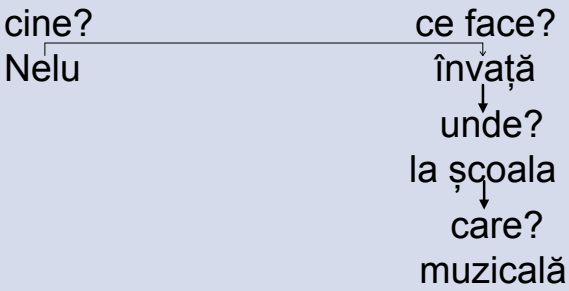

2 Faceți legătura după sens între cuvintele de mai jos și alcătuiți propoziții. Scrieți-le. Subliniați subiectul și predicatul (părțile principale).

Dansează, Maricica, bine.
Școala, ea, balet, de, învață, la.

3 Explicați cu ajutorul schemei legătura de sens a cuvintelor din propoziție.

Silvia scrie îngrijit.

4 Stabiliți cu ajutorul schemei legătura de sens a cuvintelor din propoziție.

Georgel al nostru înoată bine.

Cercetați cu atenție schemele propozițiilor de mai sus și spuneți de ce trebuie să găsim mai întâi subiectul și predicatul, să stabilim legătura de sens între ele, apoi legătura lor cu alte cuvinte.

REȚINEȚI

Subiectul și *predicatul* sunt părțile principale ale propoziției. Ele sunt la fel de importante și totdeauna sunt legate după sens unul cu altul. De aceea, mai întâi găsim subiectul și predicatul, apoi cuvintele care le lămuresc.

5 Cu ajutorul modelului dat mai jos și al întrebărilor, alcătuiți și scrieți propoziții din grupurile de cuvinte.

1) bibiliotecă, zilnic, Mariana, la, umblă.
cine? ce face? când? unde?
2) a citit, ea, cărți, multe.
cine? ce a făcut? câte? ce?

6 Alcătuiți cu ajutorul săgeților legătura de sens dintre cuvinte.

De exemplu:

cine?	ce face?	ce?	ce fel de?
Marcel	citește	cărți	despre eroi.

7. Găsiți cu ajutorul întrebărilor ***ce face? ce a făcut?*** cuvintele potrivite din colonița a doua și completați versurile. Arătați legătura de sens dintre cuvintele fiecărei propoziții.

Buna dimineața

... alba dimineața	a ciripit
Cu roși trandafiri pe față.	vine
Pasărea ... ,	s-a trezit
Toată lumea	

8 Pe baza observărilor făcute până acum, răspundeţi oral la întrebările:

a) Cum se îmbină cuvintele în propoziție?

b) Cum stabilim legătura de sens dintre cuvinte?

9 Restabiliți propozițiile cu ajutorul modelului întrebărilor. Scrieți-le, arătând prin săgeți legătura de sens dintre cuvinte. Subliniați cuvintele de legătură.

a) A meșterit, Dumitraș, un, poliță, o, cuier, și.

Cine? ce a făcut? ce? și ce?

b) Cântă, Ilie, la, frumos, fluier, nai, și, la.

Cine? ce face? cum? la ce? și la ce?

10 Determinați legătura de sens a cuvintelor din șirurile de mai jos și alcătuiți propoziții. Explicați cum ați procedat.

1. Colecționează, poștale, Sergiu, timbre.
2. În album, pe teme, timbrele, el, a repartizat.
3. Expoziția, a prezentat, Sergiu, acest, album, la, școală.
4. El, filateliștilor, societatea, a fost, primit, în.

11 Alcătuiți în scris propoziții după următoarelor modelele:

1. _____ ═══ ~~~~~ .
2. ═══ _____ ~~~~~ .
3. _____ ~~~~~ ═══ .

Arătați cu ajutorul întrebărilor și săgeților legătura de sens a cuvintelor din fiecare propoziție.

12 Alegeți dintre cuvintele date pe cele potrivite după sens și înlocuiți întrebările dintre paranteze. Observați cum s-au schimbat aceste cuvinte în propoziție.

Într-o dimineață un tei s-a trezit (*cum?*) de frig. S-a uitat (*cum?*) în jur. Pădurea părea de argint în razele (*cui?*).

– Ce s-a întâmplat? A întrebat el.

O frunză a încercat să răspundă. Dar ea s-a desprins (*de ce?*) și (*ce a făcut?*) jos.

Teiul (*ce a făcut?*) totul.

– Adio, (*ce a făcut?*) el, întristat.

Cuvintele de reper: *a tremura, atent, argint, soare, izvor, de creangă, a cădea, a înțelege, a șopti*.

- Ce a observat teiul într-o dimineață?
- Ce a înțeles el?
- Determinați tema textului și intitulați-l. Citiți-l expresiv.

13 Text pentru dictare

Canarul din colivia Mariei e foarte agitat de câteva zile. Fetița nu înțelegea teama lui. Într-o dimineață îl vede pe Tomiță. Motanul dungat se furișase pe ușa dormitorului. E lângă colivia lui Coco dintr-un salt. Întinde lăbuța prin sârma coliviei. Coco țipă speriat.

– De azi nu vei mai sta în casă! îi spune fetița cu glas aspru.

PĂRŢILE DE VORBIRE

Substantivul

(Cuvinte care denumesc fiinţe şi cuvinte care denumesc lucruri)

REŢINEŢI

Partea de vorbire care denumeşte fiinţe, lucruri, fenomene ale naturii se numeşte ***substantiv.*** Substantivele răspund la întrebările ***cine? ce?***

1 Identificaţi substantivele din următorul text:

Nora, Stela şi Irina
Au deschis portiţa
Şi se-ntreabă cu sfială:
– Asta-i grădiniţa?

– Hai, curaj, călcaţi-i pragul,
Fete îndrăzneţe!
Nu vedeţi? Şi-un stol de vrăbii
Ar pofti să-nveţe.

Stând pe gard tot ciripesc
Fără nici o frică:
– Fetele să intre-ntâi,
Sunt la grupa mică.

(C. A. Munteanu)

2 Scrieţi câte trei substantive, respectând următoarele cerinţe:

- să arate nume de păsări domestice;
- să arate nume de instrumente muzicale;
- să arate nume de ţări;
- să arate nume de oraşe;
- să înceapă cu vocala ***e***;
- să se termine cu consoana ***n***;
- să fie din trei silabe.

3 Dați exemple de substantive proprii care să denumească nume de:
orașe, sate, râuri, mări, oceane, continente.

REŢINEŢI

Substantivele se împart în două mari grupe:
- *substantive comune,*
- *substantive proprii.*

Substantivele proprii arată nume de ființe, țări, orașe, sate, râuri, denumiri de instituții…

Substantivele comune se deosebesc de cele proprii că se scriu cu literă mică.

Fac excepţie de la regulă doar atunci când se află la începutul unui enunţ.

Exemplu: Luăm substantivul ***dorinţa***.

Abia după nouă ani i s-a împlinit dorinţa.
Dorinţa lui este să plece în vacanţă la bunici.

În primul exemplu substantivul comun ***dorinţa*** este scris cu literă mică deoarece se află în interiorul enunţului. În al doilea exemplu substantivul comun dorinţa este scris cu literă mare (majusculă) deoarece el se află la începutul enunţului.

Substantivele proprii se scriu întotdeauna cu literă mare, indiferent de situaţie.

Exemplu: Cele mai mari orașe din Ucraina sunt: Kiev, Odesa, Dnipropetrovsk, Harkiv.

Atenţie!

Nu confundaţi cuvintele de la începutul versurilor unei poezii cu substantivele proprii!

4 Subliniați substantivele proprii.

– Bună ziua, surioară,
Mărioară, Florioară!
Spune nouă ce voiești ?
De la noi ce mai dorești?
(V. Alecsandri)

5 Subliniați cu o linie substantivele comune şi cu două linii – substantivele proprii din textele următoare:

a) „Când zic acestea, iată că trenul se opreşte la Crivina.”
(*I. L. Caragiale*)

b) „M-am dus la Sfântul Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietenă, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaş drăguţ de vreo opt anişori.”
(I. L. Caragiale)

c) „Aşa mi-a spus Ion să-ţi scriu,
Iubească-ţi-l pământul!
Şi-am tot lăsat, pân-a fost viu,
Şi-mi ţin acum cuvântul.
Să te mângâie Dumnezeu,
C-aşa e la bătaie –
Şi-am scris această carte eu,
Căprarul Nicolae.”
(G. Coşbuc)

6 Completați tabelul de mai jos, precizând denumirea lucrurilor, ființelor și fenomenelor naturii din imaginile date.

ființe	lucruri	fenomene ale naturii

7 Înlocuiți substantivele proprii cu substantive comune potrivite:

Radu avea emoţii puternice.
Pe Siret nu pot circula vapoarele.
Mirela alerga voioasă după Azorel.

Numerele substantivelor

Ca să nu greşim când alegem substantivele, le numărăm:
- om: un om, doi oameni
- fată: o fată, două fete
- tort: un tort, două torturi

REŢINEŢI

Substantivele au două numere: *singular* şi *plural*.

Când denumeşte un singur obiect, el este la numărul singular. Când denumeşte mai multe obiecte, este la numărul plural.

Exemplu: *balon* – este un substantiv la singular pentru că denumeşte un singur obiect; *baloane* – este un substantiv la plural pentru că denumeşte mai multe obiecte.

Atenţie! Există substantive care au aceeaşi formă şi la numărul singular şi la plural: *ochi (un ochi, doi ochi), ardei (un ardei, doi ardei)* ş.a.

Există substantive care au forme numai de singular: *nea, miere, jale* ş.a.

Există substantive care au forme numai de plural: *Cernăuţi, plete, tăieţei* ş.a.

1 Grupați substantivele date în două coloniţe, în funcţie de numărul lor:

colţuri, Aurelia, cozonaci, crivăţ, mormane, vânt, coate, barză, codru, cadre, armată, aşezare, glasuri, Bucovina, ape, câmpie, preţuri, mantale, propoziţie.

numărul singular	numărul plural

2 Treceți următoarele substantive de la numărul singular la numărul plural:

ființă, fiică, băiat, ştiință, scaun, muzeu, pepene, copac, lecție, bunica, covrig, elev.

3 Citiţi textul de mai jos. Selectați substantivele și indicați numărul lor:

Pe masa rotundă, într-o farfurie albă, erau două mere mari, roşii şi dulci. Buna şi duioasa mamă le duse în camera în care învăţa Ionel. El era un copil cuminte şi silitor. Băiatul făcea temele de acasă. În fața lui erau deschise manualele de citire și limba română. Cărțile erau curate și învelite.

4 Copiați textul. Subliniați substantivele și indicați numărul lor:

Și când Cenuşăreasa coborî în goană câteva trepte, condurul din piciorul stâng îi rămase agățat în smoală. Feciorul de împărat îl ridică și-n palma lui stătea acum un condur mic si drăgălaș, împletit cu totul și cu totul din fir de aur

5 Formați pluralul următoarelor substantive:

carte, masă, penar, ciocolată, corn, îngheţată, aur, pământ.

6 Formați singularul următoarelor substantive:

ceasuri, creioane, zori, ochi, oglinzi, fete, geamuri, ochelari.

7 Încercuiește forma corectă de plural a cuvintelor:

planșe – plănși	înghețate – înghețăți
coperte – coperți	ciocolate – ciocolăți

8 Găsiți 5 substantive care au o singură formă pentru ambele numere.

Genurile substantivelor

REŢINEŢI

Substantivele au *trei genuri*. Acestea sunt:
- *feminin*;
- *masculin*;
- *neutru*.

Substantivele de gen feminin se numără după modelul: *o fetiţă, două fetiţe*.
Substantivele de gen masculin se numără după modelul: *un băiat, doi băieţi.*
Substantivele de gen neutru se numără după modelul: *un creion, două creioane.*

1 Determinați genul substantivelor ce urmează şi grupați-le în tabelul de mai jos:

pom, iarnă, drumuri, parc, copac, cadru, rochiță, păpuşă, prieteni, carte, ochean, bunica, vedetă, binoclu, ostaș, tânăr, unchi, studiu, trandafir.

Genul masculin	genul feminin	genul neutru

2 Stabiliți locul potrivit în căsuțe pentru fiecare substantiv de pe coș. Găsiți substantivul de prisos.

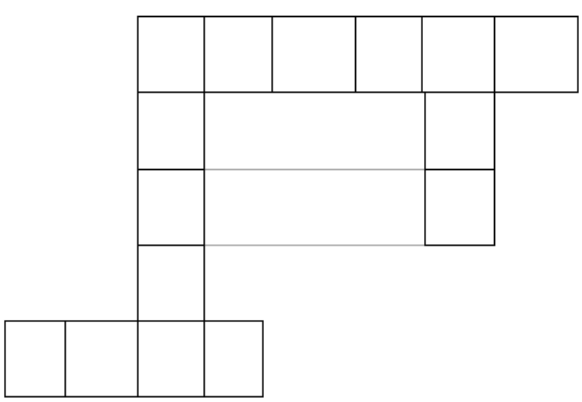

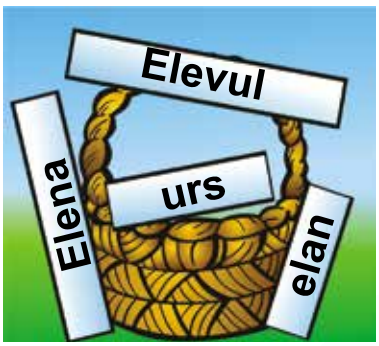

3 Analizaţi substantivele din enunțul dat:

Exemplu: şcoala – substantiv comun, genul feminin, numărul singular.

Şcoala mea se află în satul Dimca, în apropierea oraşului Cernăuţi, care este centru regional. Şcoala la care învăţ a fost recent renovată. Ea este frecventată de mulţi şcolari. Eu sunt elev în clasa a III-a şi mă numesc Andrei.

4 Selectaţi şi scrieţi în caiete substantivele corespunzătoare genului:

• genul masculin		• genul feminin		• genul neutru	
a) curte	c) palton	a) tată	c) bunică	a) bostan	c) ghiozdan
b) cocoș	d) chibrit	b) mamă	d) mătușă	b) castan	d) băietan
a) munte	c) fete	a) popă	c) ușă	a) deal	c) câmpie
b) idee	d) iepure	b) păpușă	d) șoarece	b) munte	d) râu
a) dicționar	c) marinar	a) regulă	c) mână	a) tabără	c) ruxac
b) manual	d) morar	b) tablou	d) lege	b) excursie	d) ghid
a) loc	c) rac	a) hrană	c) pepene	a) gen	c) vânt
b) moș	d) sac	b) antilopă	d) ajutor	b) ger	d) furtună

5 Scrieți forma de masculin a următoarelor substantive:

gâscă, vulpe, leoaică, curcă, lupoaică, nepoată.

a) Completați cu forma potrivită pentru genul feminin:

cal, berbec, tată, bou, țap, unchi.

6 Alegeți varianta corectă:

Voi da acest premiu *lui Mihai / lu* Mihai.
Brățara *lui Elena / Elenei* este deosebită.
Am citit compunerea *lui Carmen / Carmenei*.
Lu mama / Mamei trebuie să-i spun adevărul.
Îmi place desenul *copertei / coperții.*
Lui Maria /Mariei i-au dat prăjitură?
S-a speriat din cauza *întunericului / la întuneric*.
Ai văzut ce subțire e *coaja ouălor / oălelor*?

7 Alegeți forma corectă a substantivelor:

Maieu - maiou, serviciu - servici, binoclu - benoclu, măcinici - mucenici, patinoar - patinuar, cratițe - crătiți, pioneză - piuneză, orchestră - orchestă, caramelă - caramea, bacnotă - bancnotă, piure - pireu, dorințe - dorinți, pulover - plovăr, chiftea - piftea, tăiței - tăieței, caserie - casierie, petic - petec, tarabe - tarăbi.

8 Citiți textul. Analizați şase substantive.

Exemplu: apa – substantiv comun, genul feminin, numărul singular.

Țăranul şi duhul apelor

Un ţăran necăjit îşi scăpă toporul în râu; de necaz el se așează pe malul nisipos şi plânse amarnic.

Duhul apelor îl auzi, i se făcu milă de ţăran şi îi aduse din râu un topor de aur. Îl întrebă:

– Al tău este toporul acesta?

Ţăranul răspunse:

– Nu este al meu.

Duhul apelor aduse un alt topor, de data asta de argint.

Şi iarăşi răspunse ţăranul:

– Nici acesta nu este al meu.

Atunci duhul apelor aduse un topor obişnuit.

– Acesta-i toporul meu!

Duhul apelor îi dărui toate cele trei topoare, ca răsplată pentru cinstea de care dăduse dovadă.

Acasă, ţăranul arătă prietenilor săi topoarele primite în dar şi le povesti toată întâmplarea neobişnuită.

Unul din ei se gândi să facă la fel: se duse pe malul râului, îşi aruncă toporul în apă, se aşeză pe mal şi începu a se căina amarnic.

Duhul apelor veni cu toporul de aur şi îl întrebă:

– Al tău este toporul acesta?

– Al meu este, al meu! strigă ţăranul bucuros.

Drept pedeapsă pentru că a minţit, duhul apelor nu-i dădu nici toporul de aur şi nici toporul care-i aparţinea.

(Lev Tolstoi)

• Cum a fost răsplătit țăranul? De ce a fost pedepsit al doilea om?

Verificați cum ați însuşit! Succes!

Substantivul

Substantivul este partea de vorbire care denumește:
a) _____: *om, mamă, fiu, nepoată, fermier, Ana, Lina;*
b) _____: *cuc, porumbel, lebădă, coţofană, bufniță;*
c) _____: *cal, vacă, viţel, capră, oaie, crocodil;*
d) _____: *stejar, salcâm, vişin, nuc, răsadă, măr, iarbă;*
e) _____: *ploaie, ninsoare, fulger;*
f) _____: *bunătate, durere, tristeţe.*

Substantivele care denumesc obiecte de același fel se numesc _____.
Substantivele care denumesc anumite obiecte, pentru a le deosebi de celelalte de acelaşi fel, se numesc _____.
Substantivele comune se scriu cu literă_____, iar la începutul propoziției se scriu cu literă_____.
Substantivele care se scriu cu literă mare se numesc_____.
Substantivul are _____ numere.
Singularul denumește _____.
Pluralul denumeşte_____.
Substantivele: *foame, mohor, mazăre* au numai numărul_____.
Substantive precum: *lactate, ochelari, rechizite, Cernăuţi*, au numai numărul_____.
Substantivul are_____ genuri.
Un şi *doi* ajută să aflăm genul_____.
O şi *două* ajută să aflăm genul _____.
Un şi *două* ajută să aflăm substantivele_____.

Adjectivul

(Cuvinte care denumesc însuşiri)

REŢINEŢI

Partea de vorbire care exprimă însuşirea unei fiinţe, unui lucru sau a unui fenomen al naturii se numeşte adjectiv.

Adjectivul se acordă în gen (masculin, feminin, neutru) şi număr (singular, plural) cu substantivul pe care-l determină.

1 Subliniaţi adjectivele din şirul de cuvinte de mai jos:

carte, terenuri, înalt, valoare, politicos, erou, eroism, călător, a cânta, politică, călătorie, încântător, subţire, slab, a culege, culegere, vitejie, viteaz, miros, furtună, a tuna, înnorat, aplecate, apucate, muşcătură, crăpat, gros, înţepător.

2 Scrieţi opusul următoarelor adjective:

înalt, fericit, acru, guraliv, harnic, lăudăros, cunoscute, mincinos, curajos, neascultător, iubit, des.

3 Atribuiţi-i substantivului ***om***:

- cinci adjective care să exprime trăsături fizice:
- cinci adjective care să exprime trăsături morale:

4 Completaţi spaţiile libere cu adjectivele potrivite:

Oamenii _____citesc multe cărţi _____.
Elevii _____ muncesc mult suplimentar.
În faţa casei mele_____ se află un brad_____.
Copiii adună cireşe _____.
Eu sunt un copil _____.
Mirosul _____ plăcut de plăcinte ne încântă simţurile.
Pentru noul an școlar mama mi-a luat caiete_____ şi cărţi_____.

5 Observați cum se transformă adjectivul atunci când substantivul trece de la numărul singular la numărul plural şi invers:

ursuleţ alb – ursuleţi albi; copac înfrunzit – ……;
elev silitor – ……; carte frumoasă – ……;
recoltă îmbelşugată – ……; fruct copt – …… .

6 Adăugați la substantivele date adjective potrivite:

măr, soare, minge, jucărie, clopoței, zi, ploaie.

7 Dați exemple de adjective la numărul singular și plural, care să exprime următoarele caracteristici ale substantivelor:

culoarea, forma, gustul, mărimea.

8 Analizați adjectivele din enunțurile următoare, arătând genul şi numărul lor:

1. Un vânticel uşor adie printre ramurile subţiri şi dese ale copacilor bătrâni.
2. Floricelele multicolore ne încântă privirile obosite.
3. Am o copilărie fericită.
4. Turnurile înalte ale castelului sunt frumos luminate.
5. Elevul stăruitor prezintă învățătoarei ordonatele sale caiete.
6. Ne-a aşteptat mama cu minunatele ei prăjiturele.

9 Găsiți adjectivele din textul următor şi subliniați-le:

„Peste dealuri zgribulite,
Peste ţarini zdrenţuite,
A venit așa, deodată,
Toamna cea întunecată,
Lungă, slabă şi zăludă…”
(*G.Topârceanu*)

10 Găsiți adjective cu sens opus faţă de cele date:

curat, tânăr, cuminte, ascultător, curajos, dulce.

11 Găsiți adjective potrivite substantivelor date:

piersică, lămâie, măr, pară, pâine, neam, gospodar, muncitor.

12 Subliniați adjectivele din enunţurile:

a) Privindu-mă cu ochi limpezi şi naivi, aseară, un copil mi-a spus o poveste interesantă.
b) A fost odată o iarnă grozavă pe la noi.
c) Bătăi mari de aripi aplaudau.
d) De atuncea are sticletele aşa îmbrăcăminte ciudată: fesuşor purpuriu şi surtuc din bucăţi.

(*M. Sadoveanu*)

13 Transformați substantivele în adjective:

bucurie, puf, somn, sfat, adâncime, odihnă, curaj, lumină, răcoare.

14 Completați tabelul cu adjective din propozițiile date:

1. Munții stâncoși și înalți se zăresc din îndepărtatul ținut. 2. Coperta curată este a Cătălinei. 3. Leneșul copil are teme noi. 4. Copilul cuminte se bucură de succese frumoase. 5. Purcelușul roz e o jucărie moale. 6. Barza și-a construit un cuib mare pe acoperișul casei. 7. În fața școlii este un copac bătrân.

Adjectivul	Substantivul determinat	Genul	Numărul

Verificați cum ați însuşit! Succes!

ADJECTIVUL

Adjectivul este partea de vorbire care exprimă _____unui obiect.
Adjectivul poate arăta:
• însușiri fizice:
a) lung, scurt, mare, mic;
b) roşu, galben, verde, albastru;
c) amar, pipărat, dulce;
d) adormitor, aromat.
• însușiri morale: blând, ascultător, ager
Locul adjectivului faţă de substantivul determinat poate fi:
a) (lac adânc, om binevoitor, inimă mare, iarnă aspri;
b) (frumoasa prinţesă, distinsa actriţă, naiva copilă, solemnul cântec;
Adjectivul se acordă în_____şi în_____cu substantivul determinat; Adjectivul poate avea_____sensuri:_____ şi_____.

pisică blândă / iarnă blândă;
groapă adâncă / vorbă adâncă;
flacără arzătoare/ sete arzătoare.

VERBUL

(Cuvinte care denumesc acţiuni)

REȚINEȚI

Partea de vorbire care exprimă acţiunea, starea şi existența ființelor, lucrurilor, fenomenelor naturii se numeşte ***verb***.
Verbul răspunde la întrebările: **Ce face? Ce a făcut? Ce va face?**
Exemple:
- verbe care exprimă acţiuni: duce, mişcă, vine, pleacă, repetă, desenează, mănâncă, aude, vede, ascultă ş.a.
- verbe care exprimă stări: stă, aşteaptă, doarme ş.a.
- verbe care exprimă existența: este, există ş.a.

1 Subliniați verbele din textul următor:

Bunica împleteşte ciorapi. Mama face plăcinte bune. Ea pregăteşte masa.

Tata curăţă pomii. Bunicul a cules merele. Acum se odihneşte. El citeşte ziarul.

Poştaşul a venit dimineaţă. Azor aleargă prin curte. Este un câine fericit.

2 Subliniați verbele din lista de mai jos:

trec, pantofi, păstor, se petrece, acțiune, grădină, emană*, stăpână, plouă, coace, cuptor, udă, pleacă, lung, secetos, repede, aduce, tună, formează, ceas, cuprinde, alunecă, panou, vine, adulmecă, nimerește, îndoaie, careu, scrie, încearcă, rană, a răni.

a emana* – a răspândi, a împrăștia, a degaja.

Persoana verbului

REŢINEŢI

Atunci când acţiunea este făcută de persoana care vorbeşte (eu, noi), spunem despre verb că este la persoana I.

Atunci când acţiunea este făcută de persoana cu care se vorbeşte (tu, voi), spunem despre verb că se află la persoana a II-a.

Atunci când acţiunea este făcută de persoana despre care se vorbeşte (el, ea, ei, ele), spunem despre verb că se află la persoana a III-a.

Exemple:

Pers. I: (eu) ascult; (noi) ascultăm;

Pers. a II-a: (tu) asculţi; (voi) ascultaţi;

Pers. a III-a: (el, ea) ascultă; (ei, ele) ascultă.

3 Găsiţi un verb care să se acorde în persoană și în număr cu substantivele sau pronumele din lista de mai jos.

1. Noi_____. 2. Elevii_____. 3. Sergiu_____.
4. Eu _____. 5. Ruxanda_____. 6. Tu_____.
7. Perele_____. 8. Voi_____.

Numărul verbului

REŢINEŢI

Dacă acţiunea (starea sau existenţa) este atribuită unei singure persoane, verbul este la numărul singular.

Dacă acţiunea (starea sau existenţa) se atribuie mai multor persoane, verbul este la numărul plural.

Exemple:

Mihai şi Maria ascultă melodia lor preferată.

ascultă – verb, pers. a III-a, număr plural.

Mihai ascultă melodia lui preferată.

ascultă – verb, pers. a III-a, număr singular.

4 Alcătuiţi enunțuri în care verbele folosite să fie la persoana și numărul indicate:

1. Persoana I, numărul plural.
2. Persoana III, numărul singular.
3. Persoana II, numărul plural.
4. Persoana III , numărul plural.

5 Ajutați-l pe Ionel să scrie verbele la persoana și numărul indicate:

a coborî pers. I, nr. singular	*a lumina* pers. II-a, nr. singular
a scrie pers. II-a, nr. plural	*a colinda* pers. III-a, nr. plural

Timpurile verbului

RETINEȚI

Verbul are trei timpuri: *prezent, trecut* şi *viitor*.

Atunci când acţiunea verbului se petrece în momentul vorbirii, spunem despre verb că este la timpul prezent.

Atunci când acţiunea verbului s-a desfăşurat înainte de momentul vorbirii, spunem despre verb că este la timpul trecut.

Atunci când acţiunea verbului urmează a se desfăşura în viitor, după momentul în care se vorbeşte, spunem despre verb că este la timpul viitor.

Exemple:

Am mers ieri la cinema pentru a viziona un film despre incași*.

am mers – verb, timp trecut, persoana I, număr singular

Merg astăzi la cinema pentru a viziona un film despre incaşi.

*Incaş-persoană care făcea parte dintr-un trib indian din America de Sud.

merg – verb, timp prezent, persoana I, număr singular.
Voi merge mâine la cinema pentru a viziona un film despre incaşi.
voi merge – verb, timp viitor, persoana I, număr singular.

6 Completați proverbele de mai jos cu verbele potrivite:

Apa_____, pietrele_____.
Buturuga mică_____ carul mare.
Leneşul mai mult_____, scumpul mai mult _____.
O rândunică nu _____ primăvara.
Cine_____ groapă altuia, _____ singur în ea.
Vorba dulce mult _____.
Cine_____ după doi iepuri, nu_____ nici unul.
La pomul lăudat să nu te_____ cu sacul.
Cine-i harnic şi_____ are tot ce vrea.
Cine_____ azi un ou, mâine_____ un bou.

7 Subliniați verbele şi analizați-le. Indicați timpul, persoana şi numărul lor.

Ascultă sfaturile părinţilor tăi!
Mâine vor veni la noi bunicii din Igeşti.
Ziua de 1 Martie a fost una dintre cele mai frumoase din viaţa mea.
Ne vom aminti cu drag chipul căprioarei.
Am fost în vacanţă la mare.

REŢINEŢI

Atenţie!
Ai grijă cum vei scrie cuvântul viitor. Acesta conţine vocala dublă „*ii*”.
Verbele care au forme de genul *eram, erai, era, erau, este, eşti* se scriu cu litera e la început, dar se pronunţă cu *ie*.

8 Completați enunţurile cu o formă potrivită a verbului a fi (este, eram). Citiți enunțurile cu voce tare. Fiți atenți la pronunțare!

Prietena mea _____o fetiţă tare cuminte. Numele ei _____ Ariana. Îmi aduc aminte cum într-o vacanţă m-a ajutat la teme, deşi_____cu mult în urma ei. Sunt tare mândră de ea. _____ uşor de înţeles de ce o consider cea mai bună prietenă a mea.

9 Completaţi tabelul cu verbe la cele trei timpuri:

Verbe	prezent	trecut	viitor

Scrieți trei propoziţii în care verbul să fie:

- la începutul propoziţiei;
- în interiorul propoziţiei;
- la sfârşitul propoziţiei.

10 Schimbaţi forma verbelor la negativ, precum în următorul model:

Andrei scrie frumos.
Andrei nu scrie frumos.

1. Ana citeşte clar. 2. Mihai multe ştie. 3. El citeşte multe cărţi. 4. Noi stăm în picioare. 5. Sunt atent când traversez strada.

11 Completaţi spaţiile libere cu verbele potrivite:

Paula_____florile. Florilor apa le_____. Darius_____ cireşe într-un coş. El a_____multe cireşe. Fratele meu mai mic_____cu o minge. El_____pasionat de fotbal. Azorel, câinele familiei, _____după o pisică. El_____pisicile.

12 Identificaţi verbele din următoarele enunţuri şi completaţi tabelul:

1. Vântul suflă cu putere. 2. Elevii au învăţat azi la şcoală multe lucruri utile, iar în pauză au ieșit în curte, unde s-au jucat. 3. Tatăl meu va lucra de luni la o nouă fabrică. 4. Voi merge la bunici cu fratele meu. 5. Merg vineri cu trenul la bunici. 6. Daniel a căzut şi s-a lovit. 7. Se aude o muzică frumoasă. 8. Eu lucrez la un nou proiect. 9. Dacă învăț, voi deveni o persoană înţeleaptă. 10. În vacanţă voi citi cartea de la bibliotecă.

Verbul	numărul	persoana	timpul

13 Scrieți forma corectă a verbelor dintre paranteză:

1. Ana (a cânta) _____ la pian azi. Ana (a cânta) _____ la pian ieri. Ana (a cânta) _____ la pian mâine. 2. Marin (a citi) _____ o carte azi. Marin (a citi) _____ o carte ieri. Marin (a citi) _____ o carte mâine. 3. Eu (a asculta) _____ o melodie azi. (a asculta) _____ o melodie ieri. (a asculta) _____ o melodie mâine. 4. (a fi) _____ azi la bunicii mei. (a fi) _____ ieri la bunicii mei. (a fi)_____ mâine la bunicii mei. 5. Eu (a avea) _____ azi nevoie de el. Eu (a avea) _____ ieri nevoie de el. Eu (a avea) _____ mâine nevoie de el. 6. (a vrea) _____ azi să merg să fac cumpărături. (a vrea) _____ ieri să merg să fac cumpărături. (a vrea) _____ mâine să merg să fac cumpărături.

14 Completați definiția verbului:

Verbul este _____ _____ _____ ce exprimă o_____, o _____ sau o _____ .

15 În textele ce urmează, subliniați cu o linie dreaptă verbele. Idicați numărul și persoana lor.

a) Vine gerul
Care pune
Flori de gheaţă la fereşti,
Şi mămica iar ne spune,
Adormindu-ne, poveşti.
(*L. Deleanu*)

b) Bat din gene stele reci,
Brumărind peste poteci
Drumuri lungi, vrăjitoreşti,
Că-n sătuc, la Ipoteşti,
Chiar Luceafăru-a căzut
Nemurind cu cântec mut
Poezia românească.
(*P. Stoicescu*)

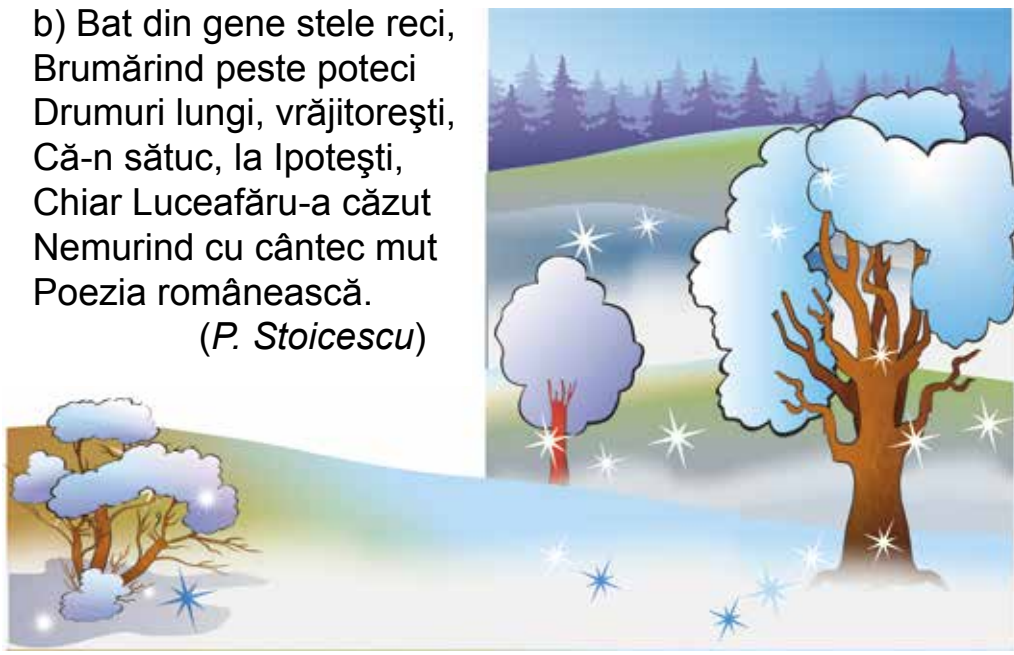

Verificați cum ați însuşit! Succes!

VERBUL

Verbul este patrea de vorbire care exprimă_____sau _____ obiectului.

Verbul are_____timpuri:

a) _____: mă spăl, filmăm, înoată;

b) _____: fulgera, te-ai răzgândit, făcui;

c) _____: vom decupa, vei zbura, voi spune.

Verbul are_____ numere:

a) _____: râd, scrie, ai săpat, va face;

b) _____: povestim, munciţi, vom salva, au subliniat.

Verbul are _____ persoane:

a) _____, când acţiunea este făcută de persoana care vorbeşte: eu caut, noi găsim;

b) _____, când acţiunea este făcută de persoana cu care se vorbeşte: tu cauţi, tu găsești;

c) _____, când acţiunea este făcută de persoana despre care se vorbeşte: el caută, ei găsesc; ea caută, ele găsesc.

PROPOZIŢIA

REŢINEŢI

Un cuvânt sau mai multe cuvinte legate între ele după sens, care exprimă un gând sfârşit se numeşte ***propoziţie***.
De exemplu: Plouă. Vara a trecut.

1 Completați pentru a obţine propoziţii:

a) Ursul _____.
b) Cântă _____.
c) Fântânile Ucrainei _____ _____.

2 Ordonați cuvintele în propoziţii:

a) peste, apele, cad, şi, reci, fulgi, Nistrului, albi.
b) al, pădurii, verde, inundau, desişul, ale, păsărilor, trilurile, fermecătoare.

REŢINEŢI

În vorbirea orală propoziţiile se separă una de alta cu ajutorul ***intonaţiei*** şi al ***pauzei***.
În scris primul cuvânt din propoziţie se înseamnă cu **literă mare**. La sfârşitul propoziţiei se pune semnul de punctuaţie respectiv: *punct, semnul interogării* sau *semnul exclamării.*

3 Scrieți textul, începând propozițiile cu literă mare și punând semnul de punctuație respectiv la sfârșitul lor. Observați din câte cuvinte e alcătuită fiecare propoziție.

Pâine ce cuvânt scump pentru om pâinea înseamnă viață pâinea înseamnă cântec copii sănătoși și voinici alături de pâine noi vedem chipul mamei nu știm nimic mai gustos decât pâinea

4 Delimitați şi apoi transcrieți cuvintele următoarelor propoziții:

a) Înminteabietuluianimalsefăcudeodatăoluminăomenească.
b) Îndatăpuişoriiprimeaugălăgioşipemamabunăceleaduceahrană.
c) Secoborîpeunfirdeiarbăşiîşiscăldătrupulînrouă.

5 Puneți în ordine cuvintele pentru a obţine propoziţii:

a) la, drumului, zărea, capătul, căsuței, unei, lumina, se;
b) mama, prea, pune, mi, pare, multe, întrebări, că, se;
c) oraşului, modern, în, parc, un, centrul, construit, s-a.

6 Scrieți între paranteze câte cuvinte are fiecare propoziţie:

1. Iepurele aleargă. (.....)
2. Doi prieteni vechi se iau la întrecere. (.....)
3. – Dragul meu, cum vei reuşi tu să-l întreci pe iepure? (.....)
4. Cei doi stau la taifas, lungiţi pe covoraşul din faţa sobei de teracotă. (.....)
5. Doar zefirul, musafirul,
Cel şăgalnic şi pribeag,
A trecut pe lângă prag. (.....)

7 Copiați textul. Care e tema lui? Din câte propoziţii e alcătuit? Intitulaţi textul.

A fost odată un împărat. Şi iată că împăratul a pus la cale un război. Au sunat trâmbiţele şi s-au adunat ostaşii. Aveau arcuri şi săgeţi. Împăratul şi-a pus sabia la şold. Dar la război nu te duci cu capul gol. Împăratul a vrut să-şi ieie coiful. L-a găsit răsturnat. O porumbiţă îşi făcuse cuib în coiful împăratului. Împăratul a căzut pe gânduri. Apoi le-a dat drumul ostaşilor acasă.

(*S. Vangheli)*

8 Despărțiți cuvintele pentru a forma propoziţii. Câte cuvinte aţi găsit? Scrieți între paranteze numărul lor.

Uniepureaîntâlnitunarici. (.....)
Ariciulaîntrecutiepureleprinvicleşug. (.....)
Picioareleariciuluieraustrâmbe. (.....)
Nevastaariciuluiseascunsedupăbrazdă. (.....)

9 Să ne jucăm! ”Cea mai lungă propoziţie”(Completaţi propoziţia adăugând câte un cuvânt).

Eu am venit ... (unde?) la şcoală.
Eu am venit la şcoală ... (cu cine?).
.....(când?)
.....(cum?)
.....(cu ce?)

10 Scrieți în dreptul fiecărei propoziţii numărul de cuvinte:

- Noaptea coboară încet peste sat. (.....)
- Noi suntem urmaşi ai dacilor şi romanilor. (.....)
- Ei stau la sfat. (.....)

11 Citiţi textul. Subliniaţi cuvintele scrise cu literă mare. Explicaţi de ce le-aţi scris astfel.

Bunicul

Într-o seară frumoasă de toamnă, stăteam cu bunicul pe prispa casei. Dintr-o curte alăturată, se auzea lătratul unui câine bătrân.

Bunicul părea împovărat de anii mulţi şi grei care au trecut peste el.

Priveam împreună la cerul înstelat. Zâmbind, bătrânul mi-a arătat luceafărul de

seară. El mi-a povestit basmul acestei stele magice. Minunatul astru strălucea tainic pe cer.

Se aşteaptă o noapte liniştită.

Explicaţi îmbinarea: ***împovărat de ani.***

12 Dictare vizuală

Prietenul

Un prieten – ştiți voi oare?!
E comoara cea mai mare!
Omul fără de prieteni
E ca bradul fără cetini.
Ca ogorul fără apă
Și ca stânga fără dreaptă.
Un prieten, ia aminte:
Nu se cumpără, nici vinde!

(*Gr. Vieru*)

Comentați proverbul:

Un prieten adevărat iți rămâne întotdeauna prieten.

Propoziţiile enunţiative, interogative şi exclamative

REȚINEȚI

Să ne amintim: În vorbirea orală propozițiile se separă una de alta cu ajutorul intonației și pauzei. În scris primul cuvânt din propoziție se înseamnă cu literă mare. La sfârșitul propoziției se pune semnul de punctuație respectiv: punct, semnul interogării sau semnul exclamării.

1 Citiţi textul. Ce semne de punctuaţie s-au pus la sfârşitul propoziţiilor? Cum s-ar putea intitula acest text?

– Ce mâncare este azi la cantină?

– Sunt diferite bucate. Vă recomand supă de pasăre, sărmăluțe şi la desert compot de caise.

Marina a mâncat. S-a ridicat de pe scaun. Apoi a mulţumit, adăugând:

– Ce gustoase bucate sunt în cantina școlii noastre!

2 Continuați povestea. Ce fel de propoziţii, după intonaţie, aţi folosit? Ce exprimă ele?

Era odată o capră care avea trei iezi. Într-o zi capra cheamă iezii de pe-afară şi le zice:

– Dragii mamei copilaşi! Eu mă duc în pădure, ca să mai aduc ceva de-ale mâncării...

Cine a scris povestea? Ce poveşti de-ale acestui scriitor mai cunoaşteţi?

3 Citiţi propoziţiile. Ce semn de punctuaţie s-a pus după fiecare dintre ele?

1. În poieniţă nu e nimeni.
2. În poieniţă nu e nimeni?
3. În poieniţă nu e nimeni!

4 Citiţi propoziţile. Scrieţi-le în următoarea ordine: *propoziţii enunţiative, propoziţii interogative, propoziţii exclamative.*

1. – Ce-a fost pe-aici? – Ce să fie? Nu-i nimic. A trecut acceleratul!

(G.Topârceanu)

2. Eu mă uit în sus la soare... Da, cuptoru-i foarte mare!

3. – Azi va fi o zi frumoasă.
– De unde ştii?
– Noaptea a căzut multă rouă. Şi fumul urcă drept în sus.

5 Citiţi propoziţiile cu intonația potrivită semnelor de punctuaţie.

1. Astăzi toată ziua plouă.
2. Plouă chiar de dimineaţă?
3. De-ar înceta odată ploaia!

6 Citiţi cu intonaţie corectă propoziţiile. Puneţi semnele necesare.

Se apropie lupul de ţăran şi-l întreabă:
– Ce mănânci tu
– Eu mănânc pâine
– Da-i gustoasă
– Grozav de gustoasă
– Te rog să-mi dai şi mie să gust
Ţăranul a rupt o bucată de pâine şi i-a dat-o lupului.
(Poveste populară)

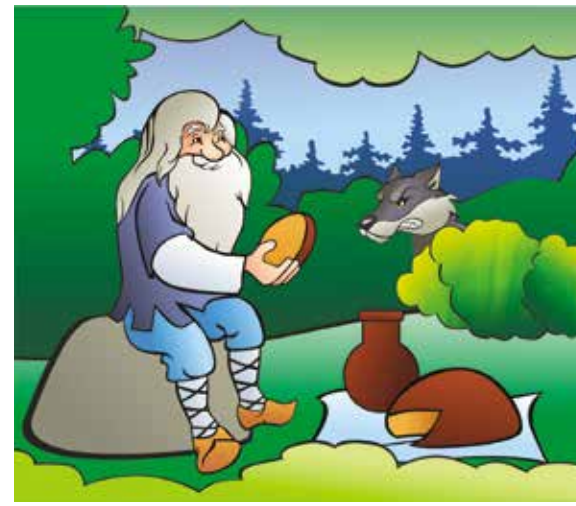

Propoziția prin care se exprimă un gând se numește **propoziție enunțiativă**. La sfârșitul **propoziției enunțiative** se pune **punct**.

Exemplu: Stela citeşte. Lectura luminează mintea omului.

7 Observaţi cum se schimbă intonaţia. Copiaţi şi redaţi grafic intonaţia unei propoziţii enunţiative.

Ţara mea e bogată. Până la umerii mei ajung spicele patriei. Până la ceruri ajung braţele mele.

Propozițiile la al cărei sfârșit se pune semnul întrebării (?), pentru că prin ea se întreabă ceva, se numește **propoziție interogativă**.

Exemplu: Dacii și romanii sunt strămoșii noștri?

8 Citiţi expresiv propoziţiile. Observaţi ce semne de punctuaţie lipsesc. Copiaţi propoziţiile interogative.

Mama îmi zise:
– Du-te la culcare. Iar eu întreb:
– De ce
– Pentru că e târziu
– Dar de ce e târziu

– Pentru că e ora nouă
– Dar de ce e ora nouă
Din cauza aceasta îmi ziceau toţi Dece. Dar, de fapt, mă numesc Alexei.

9 Alcătuiţi din şirurile de cuvinte două propoziţii: una enunţiativă şi una interogativă. Scrieţi-le în caiete. Explicaţi semnele de punctuaţie folosite.

1. S-a, oprit, creangă, pe, o, păsărică, de, tei.
2. Era, plină, de, zgomot, şi, pădurea, voie, bună.

10 Citiţi textul. Puneţi întrebări pentru fiecare cuvânt din propoziţii. Câte întrebări aţi obţinut?

Soarele s-a ivit de după deal. El trimite raze aurii. O rază a căzut pe ciocul unei ciocârlii. Ciocârlia s-a trezit.
Exemplu: 1. Despre ce se vorbeşte în propoziţie? 2. Ce se spune despre soare? 3. De unde s-a ivit el?

11 Citiţi expresiv poezia. Ce fel de propoziţii sunt folosite?

Păsărica și furnica

– Încotro te grăbești, Păsărică?
– Mă grăbesc în pădure, Furnică.
– În pădure? La ce, Păsărică?
– Am nevoie de bârne, Furnică.
– Bârne la ce-ţi trebuiesc, Păsărică?

12 Citiţi propoziţiile. Cu ce intonaţie se pronunţă ele? Ce fel de propoziţii sunt folosite?

Copiii au văzut un căluț.
Copiii au văzut un căluț?
Vine iarna. Vine iarna? Ura! Vine iarna!
In farfurie abureau plăcintele.
Bunica ne-a poftit la cină.

Propozițiile la al cărei sfârșit se pune semnul exclamării (!), pentru că prin ea se arată o exclamație: o bucurie, o mirare, o strigare, o poruncă, sau un salut, se numește **propoziție exclamativă**.

Exemplu: Mămico, eu am primit azi nota doisprezece!

13 Judecaţi şi alegeţi răspunsul potrivit. Ce exprimă propoziţia:
o plăcere sau un îndemn, o urare sau un sfat, o admiraţie sau o rugăminte?

1. Să trăieşti!
Să ne creşti!
Ca-n poveşti!
O, brad frumos!

2. – Bună ziua, Ibraghim!
Eu la vară am să vin
Cu prieteni şi surori
Să-ţi ajut a strânge flori.
(I. Hadârcă)

3. Ai de grijă să nu ţi-o ia alţii pe dinainte! *(Proverb)*

14 Copiaţi. Scrieţi între paranteze ce exprimă fiecare propoziţie exclamativă (admiraţie, urare, dorinţă...)

1. Şi acum toţi îl felicită:
– Să trăieşti!
– Bravo!
2. O, ce plăcut este aerul răcoros al dimineţii!
3. Vreau şi eu la şcoală!

15 Citiţi textul. Determinaţi felul propoziţiilor după intonaţie. Ce semne de punctuaţie sunt omise?

Copiii s-au dat mai aproape de copăcelul de vişin. Copiii au căscat o gură cât cuşma lui Guguţă □
– Voi ştiţi cocoşelul meu cel porumbac □
– Îl ştim, s-au auzit câteva voci.
– De azi înainte o să călătorească pe Marea Neagră □ El o să trezească în fiecare dimineaţă corăbiile □
– Ura-a-a □ au exclamat copiii.
Guguţă a sărit triumfător din copac □ Cei adulţi l-au ales comandantul lor de cavalerie.

(S. Vangheli)

Verificați cum ați însușit! Succes!

- Propoziţia este _____.
- Propoziţia este alcătuită din _____.
- Cuvintele sunt alcătuite din _____.
- Silabele sunt alcătuite din _____.
- Propoziţia începe cu _____.
- La sfârşitul propoziţiei enunțiative se pune _____.
- La sfârşitul propoziţiei interogative se pune _____.
- Propoziţa exclamativă are la sfârşit _____.

Părţi principale de propoziţie

REȚINEȚI

În propoziție sunt două părți principale. Una arată despre cine sau despre ce se vorbește și răspunde la întrebările: ***cine? ce?*** Se subliniază cu o linie. Acesta este ***subiectul***.

Alta arată ce anume se vorbește despre cineva sau ceva și răspunde la întrebările: ***ce face? ce este?*** Se subliniază cu două linii. Acesta este ***predicatul***.

1 Scrieţi textul în caiete. Subliniați părțile principale de propoziție (subiectele și predicatele).

Drumul către casă trece printr-o pădure deasă. Prin crengile copacilor răsună glasul vesel al păsărelelor. O rază de soare străpunge cerul întunecat. Din nori, cad stropi calzi de ploaie.

2 În ce caz putem forma propoziții? Motivați răspunsul. Scrieți propozițiile alcătuite.

a) calde, a venit, țările, rândunica, din
b) drumeție, pădure, într-o, la, copii
c) ouă, în, două, mici, am zărit, cuib.

3 Alcătuiți propoziții doar cu subiect și predicat. Pentru predicat folosiţi următoarele verbe:

a pleca, a găti, a ciripi, a alerga.

4 Alcătuiți propoziții doar cu subiect și predicat. Pentru subiect întrebuinţaţi următoarele substantive:

ploaia, norii, soarele, fetele.

5 Subliniați părțile principale de propoziție din textul de mai jos:

Ciocănitoarea se cațără cu ghearele pe trunchiul unui mesteacăn. Pasărea îl ciocănește de jos până sus. Apoi ea trece la alt copac. Fagul sună mai tare. Ciocănașul ciocănitorii bate mereu...

6 Dezlegați anagramele și alcătuiți câte o propoziție în care fiecare cuvânt descoperit să îndeplinească funcția de subiect.

a)

A	L	S	A	C

b)

Ș	O	R	A	C	L

c)

E	C	A	P

7 Precizați subiectele și predicatele propozițiilor din textul următor:

O rață a clocit un ou de lebădă. Din ou a ieșit un pui cam ciudat. Puiul acesta nu semăna cu ceilalți pui. Rățușca cea urâtă nu avea prieteni. Unele păsări o priveau cu răutate. Dar rățușca a crescut repede. Acum, ea se leagănă grațioasă pe undele lacului. Toată lumea o admiră. Lebăda a uitat de zilele grele. Ea se privește cu admirație în oglinda apei.

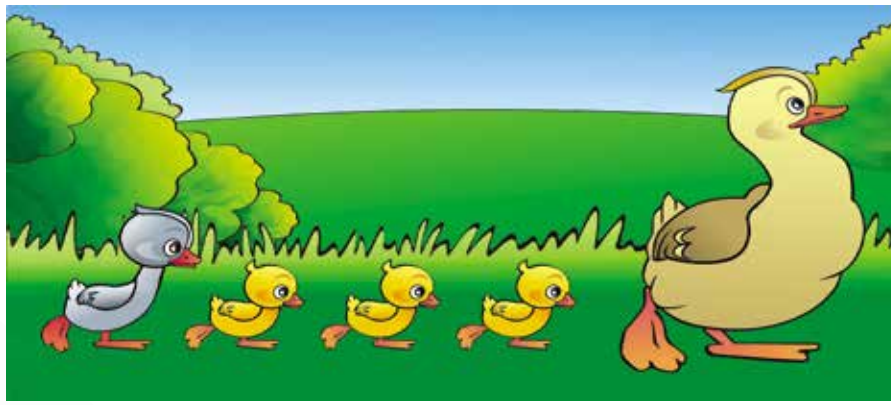

8 Transcrieţi textul. Subliniați părțile principale de propoziție.

Rochia Sandei

Sanda are rochie nouă. Și cât e de frumoasă, cu nasturi strălucitori și cutele* bine călcate!

– Ai grijă să nu pătezi rochia, i-a spus mama, la plecare.

– Nu, mamă!

Sanda este o fetiță ordonată și curată.

Care copii din clasa voastră nu sunt ca Sanda?

9 Stabiliți legătura dintre cuvinte și alcătuiți propoziții. Subliniați părțile principale ale propozițiilor.

Traversează, a, semaforului, strada, la, lumina, verde!

La, lumina, oprește-te, roșie!

Pe, trotuar, pe partea, dreaptă, mergi!

Nu, te, juca, a, străzii, pe partea, carosabilă!

10 Transcrieți textul de mai jos după dictare. Precizați subiectele și predicatele.

Acolo unde sunt instalate semafoare, vom aştepta cu răbdare apariţia luminii de culoare verde. Vom traversa numai pe această culoare. Dacă se întâmplă să apară lumina de culoare roşie înainte de a ajunge pe cealaltă parte a drumului, nu trebuie să intrăm în panică ori să alergăm cu disperare înainte sau înapoi. Cu multă atenţie la maşini, putem continua deplasarea în pas vioi.

*Cută – îndoitură (adâncă) într-un obiect de îmbrăcăminte; încrețitură, fald, creț.

Subiectul

REȚINEȚI

Partea principală de propoziţie care arată *despre cine sau despre ce se vorbeşte în propoziție* se numeşte ***subiect***. Subiectul face acțiunea.

Subiectul se află cu una dintre întrebările: ***Cine? Ce? Despre cine se vorbeşte în propoziţie?***

1 Subliniaţi din propoziţiile de mai jos subiectele:

Toamna a sosit grăbită. Ţăranii adună recoltele. Soarele încălzeşte tot mai puţin.

Adie vântul cu putere. Iarna se apropie cu paşi grăbiți. Merele şi perele sunt strânse din livezi. Fetele şi băieţii aleargă pe câmpii.

2 Identificaţi subiectele din propoziţiile următoare, punând întrebarea potrivită, ca în exemplul:

Darius a ajuns acasă.
Cine a ajuns acasă? (Darius)

Mihnea aduce cărţile sale./Soarele apune./Se scutură brazii de pătura de nea./Ochii bunicului sunt calzi./Pe cărare, copiii au văzut un cerb./Se apropie seara./În curând va răsări soarele pe cer./Se lasă seara peste sat./ Copiii au ajuns acasă./Vântul adie peste creasta brazilor.

3 Formaţi propoziţii, având ca subiecte următoarele cuvinte:

Ion, norii, apa, floarea, eleva, cățelul, ei, vântul, Ioana şi Marina, câinele sau pisica.

4 Analizaţi subiectele din propoziţiile de mai jos, după modelul:

Bunicul ne spune o poveste.
bunicul – subiect, exprimat prin substantiv comun, număr singular.

Ciocănitoarea a dispărut. Păsărelele ne încântă auzul. Noi suntem orgolioşi că suntem români. Florin şi Anda râd. Dumnealui este unchiul meu.Tu ai rezolvat primul problema.Eu

voi citi mai mult pe viitor. Zăpada s-a aşternut peste sat. Prin ţara noastră trece Niprul. Anul viitor noi vom merge la mare.

5 Alcătuiţi câte două propoziţii după modelul:

1. S + ____ P ____: ..... .
   subst. verb

2. ____ P ____ + ____ S ____: ..... .
   verb subst. + subst.

6 Transformaţi subiectele simple în subiecte multiple şi realizați acordul predicatului cu subiectul:

Exemplu: Elevul scrie. Bogdan şi Florin scriu.

Fetiţa citeşte. Pisica toarce. Dumneata să vorbeşti. Bunica merge la târg. Eu am fost ascultătoare. Nicu merge la pescuit. Fratele meu desenează. Mielul este jucăuş. Câinele a adormit. Tata este un autodidact*.

7 Completați propozițiile cu subiecte potrivite. Fiţi atenţi la locul subiectului în propoziție.

.....adie ușor. Prin câmpii și pe pășuni, ...zburdă veseli. Din crâng, răsună.....păsărelelor. S-a instalat peste întreaga natură..... .

RETINEȚI

Subiectul poate sta la începutul, în interiorul, sau la sfârșitul propoziţiei.

8 Dezlegați anagramele de mai jos. Alcătuiți câte un enunț în care fiecare cuvânt descoperit să îndeplinească funcția de subiect.

1.	T	A	C	R	E	
2.	T	I	L	S	O	U
3.	A	E	S	C		
4.	R	L	C	Ș	A	O

*Autodidact – persoană care și-a însușit un anumit bagaj de cunoștințe singură, fără profesor.

9 Completați propozițiile de mai jos cu subiecte potrivite:

1._____ doarme liniștit. 2. Sunt atenți la ore_____. 3._____ este cel mai călduros anotimp. 4. _____cântă la vioară. 5. Merge și_____în tabără. 6. Pentru mine cea mai scumpă ființă din lume este_____. 7._____ vindecă persoanele bolnave.

10 Selectați din textul de mai jos doar subiectele exprimate prin substantive:

La pădure

Este o zi frumoasă de primăvară. Maria, Ionuț și familia lor s-au decis să meargă la pădure.

Încă de dimineață mama a pregătit pachetele cu mâncare, iar Maria a ajutat-o. Între timp, tata și Ionuț au făcut câteva verificări la motorul mașinii. Când totul a fost gata, au pornit la drum, bucuroși că-și vor petrece o zi împreună, în familie.

Predicatul

1 Subliniaţi predicatele din următoarele enunţuri:

Ana aleargă prin curte.
El merge la farmacie.
Dorin a cules cireşele coapte.
Mama va face gem din cireşe.
În curând va veni vacanţa, iar noi ne vom distra.
Dacă tună şi fulgeră, noi nu trebuie să mai stăm afară la joacă.

REŢINEŢI

Partea principală de propoziţie care arată ce se spune despre subiect se numeşte **predicat.**

Predicatul arată acțiunea subiectului: *Nepoțica învață literele*.

El mai arată și caracteristica dată subiectului: *Olguța este harnică.*

Predicatul răspunde la întrebările: **Ce face? Ce a făcut? Ce va face? Cum este? Ce este? (subiectul)**

2 Alegeţi din următorul şir de cuvinte doar pe cele care pot fi predicate în propoziţie:

albină, căţărat, zboară, zburător, ei, doi, enigmatic, vor munci, muncitor, seriozitate, al doilea, au plecat, urcă, brutar, bate, cuminte, descrie, descriere, muşcă, înţeapă, alungă, muşcătură, a înfrumuseţa, înfrumuseţat.

3 Completați propoziţiile cu predicatele verbale potrivite:

Maria _____ frumos.
Vântul _____ cu putere.
_____ iarna.
În curând _____ prietena mea din Germania.
Pasărea _____ liniştită pe o creangă.
Soarele _____ cu putere.
Albinele _____ din floare în floare.
Copiii _____ pe asfalt.
Eu _____.
Pe câmp _____ mieii.

4 Transcrieți următoarele propoziții. Subliniați predicatele și subiectele.

- Cățelușul aleargă pe potecuță.
- Lizuca privește florile din jur.
- Se aud zgomote depărtate.
- O pasăre zboară spre cuib.
- Se apropie seara.

• Cățelul trece înaintea fetei.

* Să descoperim prin ce părți de vorbire sunt exprimate predicatele. La ce întrebări răspund ele?

* Constatăm că predicatele sunt exprimate prin verbe:

aleargă, privește, se aud, zboară, se apropie, trece.

Predicatul exprimat prin verb se numește *predicat verbal*.

5 Subliniați predicatele propozițiilor din textul ce urmează. Precizați felul lor.

Niculăiță a plecat cu căruța în oraș. Pe drum a stat sus pe lemne. Fluiera cu ochii la stelele strălucitoare. El cunoștea stelele de la Isaia ciobanul. Acum s-a ivit, la marginea zării, luna. S-a deschis fața cerului. Stelele s-au topit una câte una. A ajuns la oraș. Cârciumarul l-a întrebat de prețul lemnelor. Niculăiță a descărcat lemnele. Și-a băgat banii în chimir.*

(Al. Brătescu-Voinești)

6 Alcătuiți cinci propoziții care să aibă predicate verbale. Verbele să fie la timpul trecut. Subliniați-le.

7 Dezvoltați propozițiile, pornind de la următoarele predicate:

Exemplu:

• scriu – Eu scriu o scrisoare.
• voi merge – ... .
• lipeşte – ... .
• sosesc – ... .
• veţi ajunge – ... .
• au căzut – ... .
• au înflorit – ... .
• vor înmuguri: – ... .
• întoarce – ... .

8 Alcătuiţi enunţuri cu opusul următoarelor predicate:

Exemplu: • am lucrat: În vacanță m-am odihnit la munte... .

Chimir* – brâu de piele, prevăzut cu buzunare pe care îl poartă ţăranii

- râd – ... .
- lipesc – ... .
- voi repara – ... .
- am auzit – ... .
- voi închide – ... .
- va munci – ... .
- coase – ... .
- risipesc – ... .

9 Identificaţi predicatele, punând întrebarea potrivită.

Exemplu: Păsările ciripesc. *Ce fac păsările?* (ciripesc)

1. Zăpada a acoperit satul. 2. Vântul bate cu putere. 3. Câinele latră. 4. Cineva a vorbit. 5. Robert recită frumos. 6. A ars-o soarele. 7. Bunicul va veni la noi. 8. Ei scot petele de pe pereţi. 9. El caută hârtiile. 10. Grivei a rupt lanţul.

10 Puneţi cuvintele dintre paranteză la forma potrivită:

1. Împreună cu colegii (a merge) la muzeu. 2. Soarele (a arde) tot mai tare. 3. Poteca aceasta (a duce) la un izvor. 4. Elevul (a învăţa) pentru test. 5. Nouă probleme (a rezolvat) pentru azi. 6.Ţăranii (a începe) lucrările de primăvară.

11 Subliniaţi predicatele de mai jos, apoi analizați-le.

Exemplu: Am pus florile în vază.

am pus – predicat verbal, exprimat prin verb, persoana a I-a, numărul singular, timpul trecut;

1. Invitații intră pe rând. 2. Copiii merg în camera lor. 3. Copacii au înverzit. 4. În curând va ploua. 5. Am văzut un spectacol frumos. 6. Voi reveni cu veşti bune. 7. Cătălina a scris o poezie dedicată eroilor neamului nostru. 8. Ciripitul păsărilor se aude în codrul înverzit. 9. Peste tot domneşte liniştea.

12 Realizați o compunere cu ajutorul următoarelor verbe:

s-au dus, au văzut, fugea, au râs, se vor duce, vor lua, se vor recrea, vor povesti, vor scrie.

Acordul subiectului cu predicatul

REȚINEȚI

Dacă subiectul este la singular şi predicatul este la singular. Astfel se întâmplă şi la numărul plural.

Exemplu: *Ziarul este plin de publicitate. Ziarele sunt pline de publicitate*.

Când avem subiect multiplu, predicatul se pune întotdeauna la plural.

Exemplu: *Ziarele şi revistele sunt pline de publicitate*.

1 Transcrieți textul. Faceţi acordul dintre predicat şi subiect.

A fi dimineața. Copiii **a plecat** la școală. Mai **este** câteva zile, până la vacanță. Mulți dintre ei **a pleca** la bunici. **A face** acolo Paștele. Doamna învățătoare le **a spune** ce lecturi să citească. Înainte de plecare, ei **a împrumuta** cărțile de la bibliotecă.

2 Combinați subiectele din chenar cu fragmentele din afara chenarului pentru a obține propoziții în care se realizează acordul:

nu vom pleca sunt albastre

Eu și Anca	Tu și el	Băiatul și fata	Scaunul și masa

sunt frumoși vom învăța veți merge la film

3 Grupați subiectele din coloniţa A cu fragmentele din coloniţa B, respectând acordul dintre predicat și subiect:

A	B
Spicele	dansează în vânt
Florile	poartă ochelari de soare
Niște copii	mă ciupește de obraz
Frigul	îmi zâmbesc în fereastră
Soarele	mă mângâie

4 Scrieți propoziții în care subiectele să fie exprimate prin substantivele:

țară, drapel, ucraineni, pace, iar predicatele prin verbele: a iubi, a fâlfâi, a trăi, a contribui. Realizați acordul subiectului cu predicatul.

5 Dictare selectivă. Scrieţi doar subiectele și predicatele.

Buchiile lui Ion Creangă

Cică, Ion Creangă venea la școală cu o cutie de carton subțioară. La lecție unde scotea din cutie niște litere de prăjitură, unse cu zahăr topit.

Una câte una prindea literele la tablă cu bolduri și alcătuia astfel cuvinte. Apoi chema un elev la tablă. Dacă elevul deslușea cuvântul, Ion Creangă îi dădea voie să mănânce litera care și-o alegea.

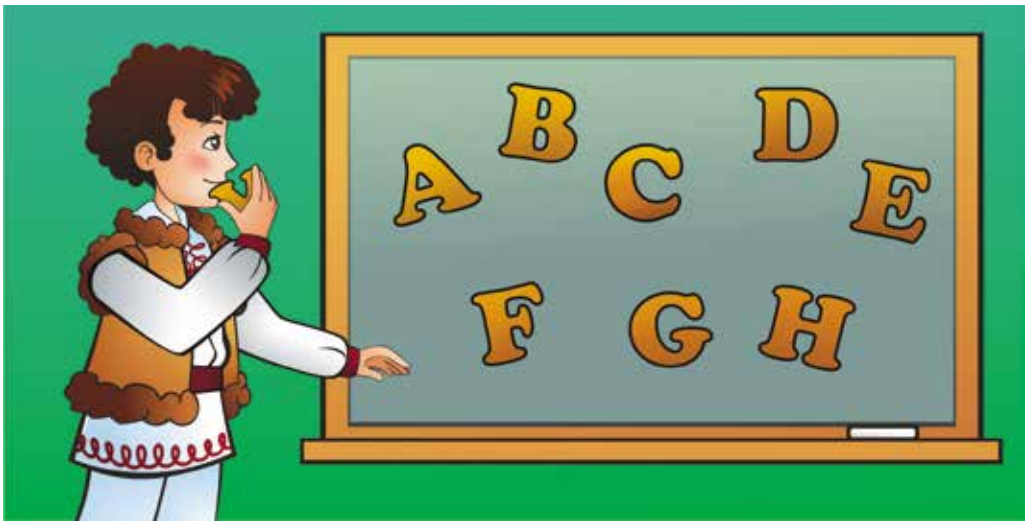

6 Subliniați forma corectă:

1. Bucătarul gătesc / găteşte. 2. Zidarii construieşte / construiesc. 3. Păsărelele zboară / zbor. 4. Copiii merge / merg.

7 Puneţi verbul dintre paranteze la forma corectă:

1. (a veni) El _____ la şcoală. Ei _____ la şcoală.
2. (a citi) Andrei _____ o carte. Andrei, Maria şi eu _____ aceeaşi carte.

3. (a fi) Maria sau Ana _____ premianta clasei? Tânărul _____ frumos şi harnic. Tinerii _____ frumoşi şi harnici. Fetele _____vesele.

Băiatul şi fetele _____ frumoşi. Cozonacul şi prăjiturile _____ gustoase. Covrigeii şi cornurile _____ calde.

8 Realizați acordul dintre subiect (S) și predicat (P) după următorul model. Subliniați cu o linie S și cu două P.

Exemplu: Andrei vine de la mare. Andrei și Ioana vin de la mare.

1. Norul trece peste acoperișul casei. 2. Copilul a prins pește.
2. Frunza s-a îngălbenit. 4. Băiatul citește multe povești.

9 Transcrieți textul de mai jos, făcând acordul predicatului cu subiectul.

Copiii **face** ordine în clasă. Fetițele **ud** florile, iar băieții **șterge** tabla. Doamna învățătoare **îi felicit** pentru hărnicia lor. Toți **este** bucuroși.

Alcătuiți patru propoziții despre organizarea serviciului în clasa voastră.

10 Copiați textul de mai jos, schimbând verbele la numărul plural.

Exemplu: ***Prietenii pădurii iubesc natura.***

Observați ce cuvânt din propoziție mai trebuie schimbat. Explicaţi de ce?

Prietenul pădurii

Prietenul pădurii iubește natura. El nu rupe ramurile tinere ale copacilor, nu le crestează coaja cu briceagul, nu distruge plantațiile.

Prietenul pădurii iubește florile, ocrotește păsările folositoare. Nu întinde lațuri să le prindă, nu le distruge cuiburile, nu le lovește cu pietre.

Prietenul adevărat al pădurii o ocrotește și o apără. El nu face foc la rădăcinile copacilor și nici nu le rupe frunzele. Nu intră cu vitele în locurile oprite.

11 Scrieţi o compunere cu titlul „Iepuraşul” şi cu următorul început:

Seara s-a lăsat peste întinderile adormite.

Luna îşi oglindeşte razele în apele lacului liniştit.

Ne plimbam prin crângul de lângă lac şi eram impresionați de frumuseţile ce ne înconjurau.

Liniştea a fost întreruptă de un zgomot uşor ce venea dintr-un tufiş. Un ghemotoc de blăniță albă şi pufoasă a apărut în lumina lunii... .

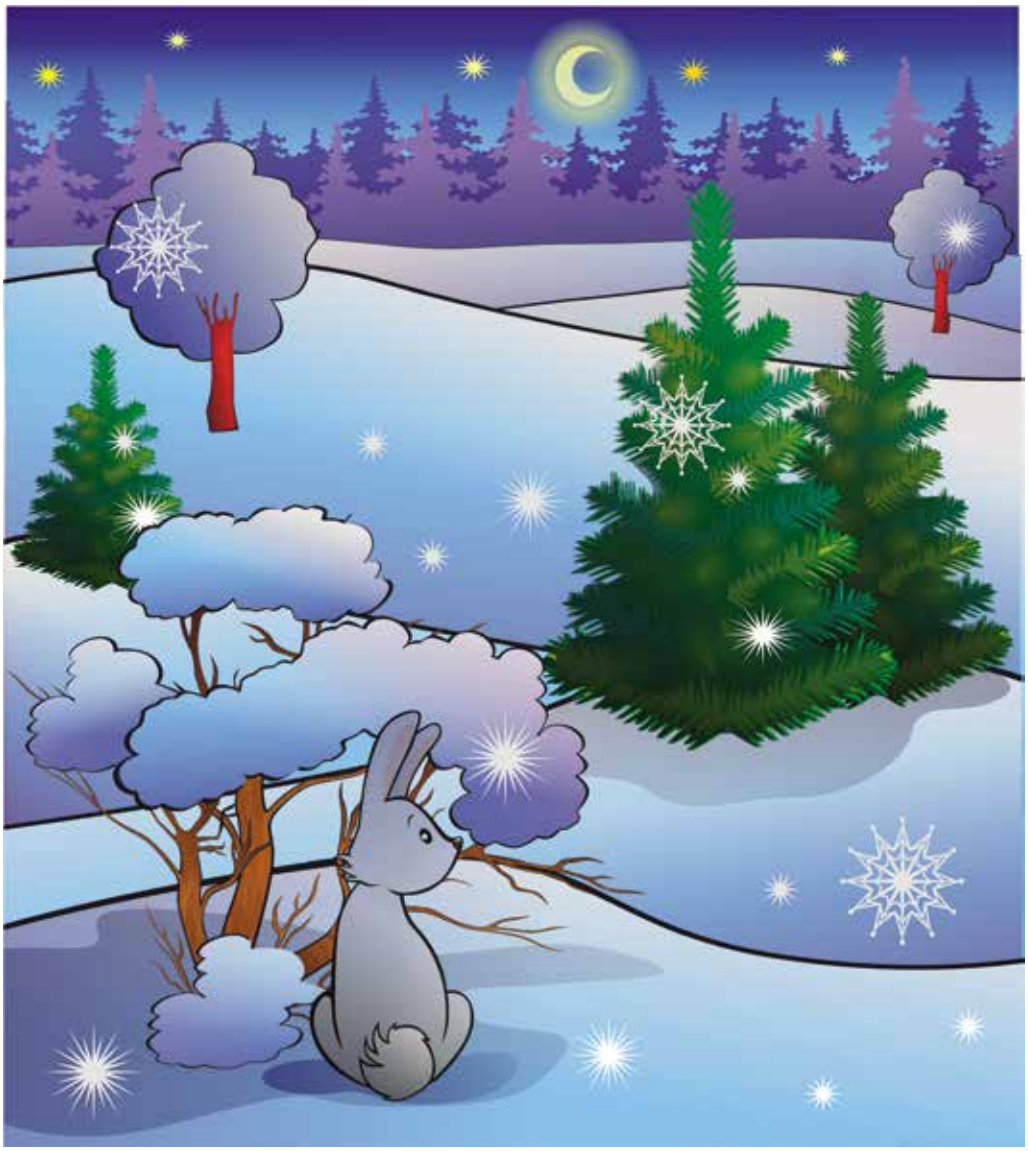

Propoziţii simple
(nu conțin părți secundare de propoziție)

REȚINEȚI

Propozițiile formate numai din subiect și predicat, sau numai din predicat, sunt **propoziții simple**.

Exemplu: *Păsările au plecat. Tună.*

Propoziții simple sunt și acelea care au subiect multiplu.

Exemplu: *Andrei, Marin, Mihai și Petru cântă.*

Dacă veţi completa corect, veţi găsi pe verticala evidenţiată numele propoziției formată numai din subiect şi predicat:

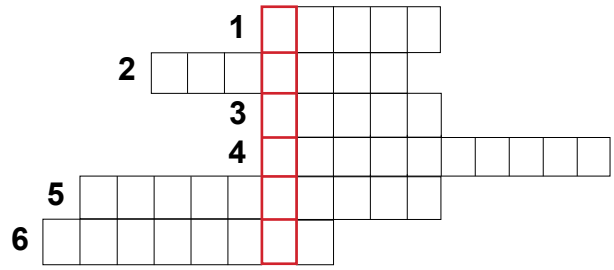

1. Predicatul din propoziţia „Ana scrie”.
2. Partea principală de propoziţie, care arată cine face acţiunea.
3. Subiectul din propoziţia „Maria citeşte”.
4. O comunicare spusă sau scrisă.
5. Propoziţia care conţine, pe lângă părţi principale, cel puţin o parte secundară de propoziţie.
6. Parte principală de propoziţie, care arată ce face subiectul.

1 Alcătuiți propoziții simple după imaginile date:

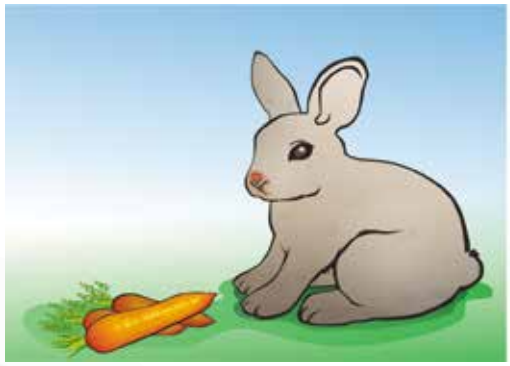

2 Căutați predicatul potrivit pentru fiecare subiect și scrieţi propozițiile obținute.

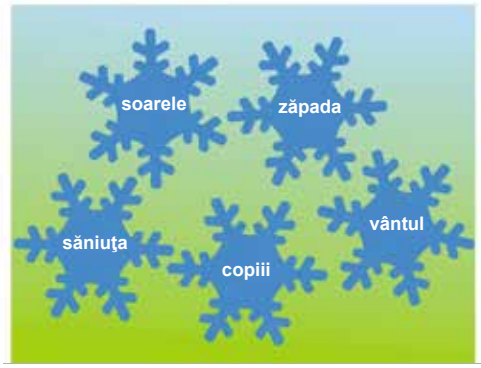

3 Transformați propozițiile următoare în propoziții simple.

Dintr-o tufă a ieșit un arici. Vântul puternic îndoaie crengile copacilor. Dimineața ei pleacă veseli la școală. Copilul neatent nu înțelege explicația. Din întâmplare, Săndel a răsturnat sarea pe podea.

4 Scrieți textul de mai jos după dictare. Subliniați subiectul și predicatul fiecărei propoziții.

Patria

Dacă ai sădit un pom, ai făcut plaiul mai verde. Vor cânta mai multe păsări în țara ta. Când o bucuri pe mama, îți bucuri Patria. Când îl ajuți pe un prieten, Patria ți-o ajuți.

Patrie înseamnă pământul pe care ni l-au lăsat strămoșii. Patrie înseamnă mama, tata, frații și prietenii care ne înconjoară.

Nu e pământ mai scump ca pământul țării tale. Nu e soare mai drag ca soarele care răsare în țara ta...

5 Alcătuiți schema pentru fiecare propoziție. Folosiţi modelul dat.

Fulgii dansează. **S** (*subst. comun, nr. plural*) + **P** (verb, pers.III,nr. plural).
Cântecul răsună. ---------- + ----------.
Zăpada scârțâie. ---------- + ----------.

6 Alcătuiți câte două propoziții după fiecare schemă.

a) **S** (*subst. propriu, nr. sing.*) + **P** (*verb, pers. III, nr. sing.*).
b) **P**(*verb, pers.III, nr. sing.*) + **S** (*subst. comun*).

7 Citiţi poezia. Comentaţi felurile propoziţiilor după intonaţie.

Încotro, nene Cușmă?

– Nene Cuşmă, un' te duci?
– Ca să scutur niște nuci.
– Dar tu, bade Pălărie?
– La cules, în deal la vie.
– Da mata, lele Broboadă?
– Să strâng mere din livadă.

(*Aur. Ciocanu*)

8 Copiaţi exemplele. Subliniați subiectul și predicatul fiecărei propoziții, apoi scrieți propozițiile simple obținute.

a) „Sus, pe scară, Smărăndița mormăi ceva, de neînțeles."
(*Al. Popovici*)

b) „Deasupra sălii parcă se abătuse o furtună, cu tunete și fulgere." (*Al. Popovici*)

c) „Atunci a trecut pe acolo un cioban necăjit."
(*I. Vlasiu*)

d) „Călăreții, îmbrăcați numai în zale și fireturi, cu paloșe de argint și cu suliți lungi, veneau pe cai împodobiți cu pene și mantăi de catifea."
(*V. Efimiu*)

9 Copiați propozițiile. Subliniați cu două linii cuvintele care arată ce face subiectul. Comentați, când are loc acțiunea?

Apare uliul. Rândunelele atacă. Uliul fuge. Copiii se bucură.
Frigul a venit. Păsărelele au plecat. Frunzele cad.
Clopoțelul va suna. Ghioceii vor înflori. Cântecul va răsuna.

10 Careul alăturat conține cuvintele necesare pentru a forma trei propoziții simple. Descoperiți-le, apoi scrieți-le în caiete.

1.S	2.E	3.P	A	S	Ă	Ă	Ă
O	L	N	T	Ă	R	Ț	Z
A	E	Â	C	A	E	A	A
R	V	U	L	Î	N	V	E
E	L	E	L	U	M	I	N

11 Descrieţi un colţ din natură care v-a plăcut mai mult. Iată cum descrie un colţ din natură o colegă de-a voastră:

Lumina palidă a dimineţii a învăluit pădurea.

Triluri slabe, cristaline au dat de veste că s-au întors păsările călătoare.

Animalele pădurii şi-au început viaţa obişnuită. Veveriţa a ieşit din scorbură şi a început să ronţăie din ultimele alune. Vulpea a pornit la vânat. Lupul cel slab şi flămând îşi face apariţia, iar vulturul pleşuv se roteşte deasupra covorului de crengi ale copacilor. Un iepuraş ca un ghemotoc de puf se dă tumba pe petele albe ale poienii. Se joacă urecheatul, deşi mâncarea e pe sfârşite!

Colţii verzi şi timizi ai ghioceilor au răzbătut ici şi colo printre frunzele uscate. Dornici de viaţă, ei vestesc sosirea primăverii.

Propoziţii dezvoltate

! Propozițiile care pe lângă subiect și predicat mai au și părți secundare sunt **propoziții dezvoltate**.

1 Transformați propoziţiile simple în propoziţii dezvoltate.

a) Domniţa a povestit ... .
b) Vişinii au dat în floare ... .
c) Un vecin a fost invitat ... .
d) ... mama ... a plâns ... .

2 Transformați următoarele propoziţii simple în propoziţii dezvoltate:

Exemplu: *Râul curge*.(***S*** + ***P***) – *Râul limpede curge la vale*. (**S** + **P.S.** + **P**. + **P.S**.)

1. Stelele sclipesc. 2. Frunzele foșnesc. 3. A început spectacolul. 4. Se apropie vacanța.

3 Transformați următoarele propoziții dezvoltate în propoziţii simple.

1. Vântul puternic a spulberat norii. 2. Zăpada moale scârțâie sub picioare. 3. Din colțul casei, motanul privește spre cuibul rândunicii. 4. Bunica coace colăcei pentru nepoți.

4 Alcătuiți câte o propoziție dezvoltată după imaginile date:

5 Notați cu ***adevărat*** sau ***fals*** propozițiile:

1. Roșcata fură (propoziție simplă). 2. Ionică a plecat la pescuit (propoziție simplă). 3. Va răsuna codrul (propoziție dezvoltată). 4. Eu rezolv cu plăcere exercițiile (propoziție dezvoltată).

6 Alcătuiți un text despre meleagul natal. Folosiți atât propoziții simple, cât și dezvoltate. Notați câte propoziții de fiecare fel aţi folosit.

Numărul propozițiilor simple ___ .
Numărul propozițiilor dezvoltate ___ .

7 Combinați cuvintele următoare pentru a obține două propoziții simple și două propoziții dezvoltate.

Iezii, lacom, ursul, au apărut, săreau, căprioarei, în pădurea, orașului, întunecoasă, la marginea, salturi, al căprioarei, blând, botul, veneau, mănâncă, fagurii.

8 Completați propozițiile simple de mai jos cu părțile secundare care răspund la întrebările date:

1. Razele (ce fel de?) _____ încălzesc (ce?) _____.
2. Razele (ale cui?) _____ pătrund (pe unde?) _____.
3. La marginea (a cui?)_____, a poposit un cocostârc _____ (ce fel de?).
4. O broscuță (ce fel de?) _____ plutește (pe ce?)..... (ce fel de?)_____.

9 Scrieți câte două propoziții în care cuvintele carte, școală, clasă, elev, cunoștințe să fie:

a) subiecte;
b) părți secundare de propoziție.

10 Citiți textul. Alcătuiţi 5 propoziții dezvoltate folosind conținutul lui.

Focul, Apa şi Cinstea

Câțiva copii s-au întâlnit odată cu Focul, Apa și Cinstea. După ce Focul i-a încălzit, Apa i-a spălat, iar Cinstea le-a adus laudă și respect, au trebuit să se despartă...

– Dacă-ți pierdem urma, cum te putem găsi? au întrebat copiii Focul la despărțire.

– Acolo unde veți vedea o dâră de fum ridicându-se spre cer, a răspuns Focul, acolo sunt.

– Dar pe tine? – s-au adresat ei Apei.

– Acolo unde veți vedea o fâșie prelungă de ceață, acolo mă aflu.

– Și pe tine? au întrebat copiii Cinstea.

– Pe mine, a răspuns liniștit Cinstea, să aveți grijă să nu mă pierdeți, căci odată pierdută, nu mă mai găsiți niciodată.

(*T. Mihalas*)

• Comentați proverbul:

Cinstea și bunătatea întrec orice frumusețe.

11 Formați cu ajutorul întrebărilor îmbinări de cuvinte, folosind coloniţele de mai jos. Alcătuiți cu ele propoziții, indicând ce părți de vorbire sunt.

Dinții (ce fel de?)	mirositoare
periuță (care?)	parfumat
pastă (ce fel de?)	sănătoși
săpun (ce fel de?)	caldă
apă (ce fel de?)	de dinți

12 Selectaţi şi analizaţi verbele din enunţurile următoare:

Exemplu: locuieşte – verb, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular.

Vecina care locuieşte în casa de peste drum lucrează la o brutărie. Ea merge aproape zilnic la serviciu. Când vine de la brutărie, ne dă câte o pâine proaspătă şi foarte gustoasă. Înainte a lucrat la un magazin alimentar.

Când voi fi mare, eu vreau să lucrez într-o brutărie.

Părţi secundare de propoziţie

REŢINEŢI

Propoziția poate fi alcătuită din părți principale (temelia propoziției) și părți secundare.

Părțile de propoziție care nu sunt subiect sau predicat se numesc **părți secundare**.

Părțile secundare de propoziție le marcăm prescurtat – **p.s.**

Părțile secundare de propoziție lămuresc sensul părților principale sau al altor părți secundare.

1 Citiți textul. Găsiți părțile secundare de propoziție și indicați la ce întrebări răspund ele.

Peste vârfuri a trecut un vânt puternic.

Pădurea s-a înviorat. Pinii bătrâni vorbeau prin șoapte șuierătoare. Promoroaca rece cădea de pe crengi.

Vântul s-a potolit pe neașteptate. Copacii au rămas în încremenirea lor rece.

Atributul

REŢINEŢI

Partea secundară de propoziţie care determină un substantiv se numeşte ***atribut***.

Atributul răspunde la întrebările: ***Ce fel de? Care? Câţi? Câte? A câta? Al câtelea? Al, a, ai, ale cui?***

Atributul poate fi exprimat prin: ***adjectiv, substantiv*** sau prin ***alte părţi de vorbire***.

1 Subliniați atributele din următoarele propoziţii:

Cartea de matematică este pe masă. Mingile copiilor sunt în dulapul din vestiar. Două păsărele ciripesc frumos. Frunzele uscate ale copacilor au căzut. Cărţile vechi din bibliotecă sunt bine protejate. Motanul cel vesel aleargă prin curtea înverzită. Noi am trecut peste acei munţi ninşi. Am terminat a treia problemă. În dumbrava frumoasă a apărut un pui mic de căprioară.

2 Completaţi spaţiile libere cu atribute potrivite:

Caietele _____ sunt în ghiozdanul _____.
Vântul _____ suflă.
Iepuraşul _____ s-a ascuns în scorbura _____.
Drumul _____ duce la casa pădurarului.

3 Analizaţi gramatical atributele din următoarele propoziţii:

Am primit o carte de poveşti.

Exemplu: **de poveşti** – atribut, exprimat prin substantiv comun, număr singular;

În zilele însorite de vară vom merge la scăldat./Aceste rochiţe frumoase sunt ale Mariei./Marin este cel mai disciplinat elev din clasa mea./Copiii ascultători vor fi răsplătiți./Trei copii vor urca pe podium./Frunzele uscate ale copacilor sunt luate de vânt.

4 Scrieţi o compunere despre iarnă cu următorul început:

Iarna a sosit pe meleagurile noastre cu mantia argintie. Ea a pus cuşme albe dealurilor şi a înveselit copiii. A pictat cerul cu nori de leşie şi a oprit soarele să privească pământul.

Dezvoltaţi următoarele idei:

1. Copiii s-au adunat la derdeluş.
2. Au început întrecerile cu sania.
3. În vârful dealului apare un om de zăpadă.
4. Seara, copiii se întorc voioşi acasă.

5 Subliniați atributele. Stabiliți întrebările la care răspund.

Noaptea l-a prins în codrul fioros. Îndată văzu un copac gros, cu o gaură mare. La câţiva paşi de el s-au adunat vreo doisprezece tâlhari din cei mari.

Dar când scapă omul de la primejdii mari, nu se mai gândeşte la nevoile mici.

(*I. Slavici*)

Verificați cum ați însuşit! Succes!

ATRIBUTUL

Atributul este _____ care determină _____.
Atributul răspunde la întrebările: _____, _____, _____.
Atributul poate fi exprimat prin: _____, _____, _____.

Complementul

RETINEȚI

Partea secundară de propoziţie care determină un verb se numeşte ***complement***.

Complementul răspunde la întrebările: ***Ce? De ce? Pentru ce? Cui? Unde? Când? Cum?*** ... (adresate verbului).

Complementul poate fi exprimat prin: ***substantiv*** sau ***alte părţi de vorbire***.

6 Subliniaţi complementele din următoarele propoziţii:

Fetele au cules mere din livadă./Pescarii pornesc în larg./ Românul iubeşte locurile natale./Bunicul îi ia pe nepoţi în braţe./ Am folosit roşiile pentru salată./I-am spus mamei adevărul./L-a prins noaptea pe uliţă./Voi duce calul în câmp./Mâine voi merge la piaţă./Pe mine mă cheamă prietenii la joacă.

7 Completaţi spaţiile libere cu complemente potrivite:

El cântă _____.
Dumnealor se duc _____.
Elevii aceştia au fost _____.
O adiere plăcută a trecut _____.
L-a pus _____.

8 Alcătuiţi enunțuri în care complementele să răspundă la întrebările:

- ce? .....
- pentru ce? .....
- cum? .....
- unde? .....
- când? .....

9 Analizaţi complementele din următoarele enunţuri:

Piraţii s-au urcat pe vapor./Andrei a intrat pe uşă./Mama a pus prăjitura pe masă./Soarele trimite razele calde peste noi./ Păsările se ridică în înaltul cerului./Sorin va merge bucuros la bunici./Ne-am dus la şcoală cu bicicleta.

10 Subliniați complementele şi încercuiți cuvintele determinate:

În vaduri ape repezi curg
Şi vuiet dau în cale,
Iar plopii-n umedul amurg
Doinesc eterna jale.

Pe malul apei se-mpletesc
Cărări ce duc la moară –
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine-ntr-o căscioară.

(*G. Coşbuc*)

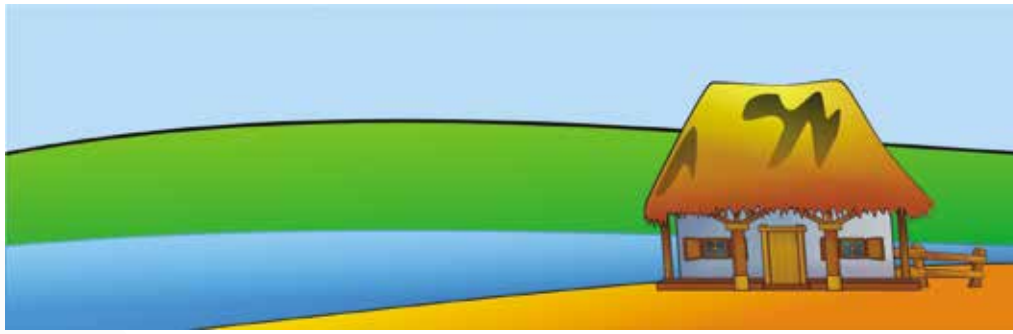

11 Alcătuiți două propoziţii în care cuvântul **pădure** să fie subiect şi complement.

12 Aflați părţile secundare şi cuvintele determinate de ele.

a) În cuvântul ei răsare
Şi s-aşterne peste plai
Cel mai dulce-n lume soare,
Cel mai dulce-n lume grai.
(*I. Vatamanu*)

b) O lină suflare de vânt adie peste grânele coapte. Întinsa pădure de spice se-ndoaie în valuri sclipitoare.

13 Determinați părţile secundare din proverbele de mai jos. Comentați-le.

a) Mâţa blândă zgârie rău.
b) Lacrimile săracilor nu le poate usca nici vântul.

14 Scrieţi o compunere cu titlul „Un prieten credincios”, care să înceapă în felul următor:

Din curtea vecinilor se auzea un lătrat gros care te ţinea la distanţă. Părea să fie al unui câine mare şi puternic. Eram tare curios să-l văd. M-am apropiat încetişor de gard, m-am urcat cu grijă pe el şi am privit dincolo...

Verificați cum ați însuşit ! Succes!

COMPLEMENTUL

Complementul este _____ _____ _____.
Complementul răspunde la întrebările: _____, _____...
Complementul poate fi exprimat prin: _____, _____...

Să dezlegăm!

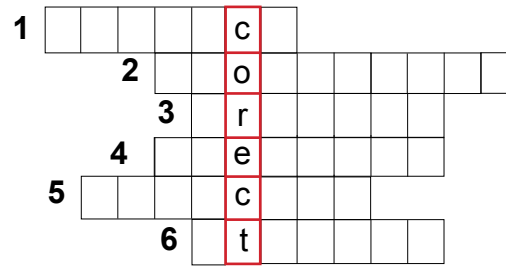

1. Parte principală de propoziție.
2. Comunicare cu un singur predicat.
3. Ține locul unui nume.
4. Parte principală de propoziție.
5. Arată însușirile substantivului.
6. Parte secundară de propoziție.

LEXICUL

Sensurile lexicale ale cuvântului

1 Scrieți cuvinte cu sens asemănător celor date mai jos. Încercuiți prima literă a fiecărui cuvânt scris şi veţi obţine un cuvânt care arată ce sunteţi voi:

vicleană, ştiu, armată, fricos, ocrotit, pauză

2 Găsiți intrusul* şi baraţi-l:

harnic – silitor, sârguincios, îndemânatic;
voinic – puternic, tare, iute, zdravăn;
îngrijorat – grijuliu, neliniştit, bolnav, frământat;
scoate – înlătură, elimină, îndepărtează, desface.

3 Cuvintele de mai jos s-au amestecat. Găsiți-le pe cele care au același sens și formați perechi.

Model, dihanie, domol, calm, călăuză, a fractura, inutil, ghid, parazit, tipar, a frânge, fiară, scenă, decor.

Intrus* – aici, cuvânt de prisos.

4 Completați spațiile libere, folosind Dicționarul de sinonime:

zăpadă sau _____ sau _____
școlar sau _____ sau _____
milos sau _____ sau _____
praf sau _____ sau _____
steag sau _____ sau _____
etern sau _____ sau _____

5 Dezlegați careul de mai jos, găsind câte un cuvânt cu același sens pentru cele date.

1. Cioban
2. Gălăgie
3. Leafă
4. Timp
5. Permanent
6. Destin

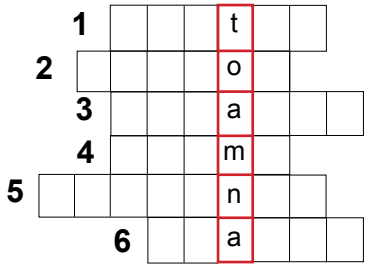

6 Scrieți cuvinte care pot înlocui expresiile următoare:

A o lua goană; gros la pungă; a-și lua inima în dinți.

7 Jocul: „**Dacă nu e aşa, cum e?**”

Nu-i puţin _____, mare _____, supărat _____, uşor _____, harnic _____, noapte _____.

8 Selectați din proverbele următoare perechile de cuvinte cu sens opus:

1. Dă-mi, Doamne, puterea tânărului şi mintea bătrânului. 2. Mai multă înţelepciune găseşti în feţele cele urâte, decât în cele frumoase. 3. Strânge bani albi, pentru zile negre. 4. Paza bună trece primejdia rea. 5. Decât codaş la oraş, mai bine-n satul tău fruntaş.

9 Scrieţi cuvinte cu sensul opus cuvintelor de mai jos:

mulţumit, bunătate, curajos, harnic, aleargă, vinde, supărare, avuţie, fals, obişnuit, a urca, a îmbătrâni.

10 Găsiţi cuvinte cu sens opus pentru cele date mai jos:

a) cuminţenie, blândeţe, curăţenie, apropiere, viaţă, umezeală, greu, frumos, întuneric, dreptate, libertate, a se scula, a aproba, a critica, a ieşi, a câştiga, a chema.

b) veselie, duşman, minciună, slăbiciune, umed, frumoasă, ascuţit, depărtat, tristă.

11 Scrieți propozițiile de mai jos, înlocuind cuvintele evidențiate cu cele date între paranteze.

1. Iarna este un anotimp **friguros**. 2. Bunicul păstrează cerealele în **grânar**. 3. Mama mă **dezmiardă** când îmi este greu. 4. Elevii **au mânjit** tabla cu cretă. 5. Tata **mormăie** când **se înfurie**. 6. Andreei nu-i plac **zvonurile** ce apar pe seama ei.

(bârfe, a murdări, a bombăni, geros, a alinta, hambar, a se mânia).

12 Alcătuiți un text în care să folosiți cel puțin două dintre următoarele perechi de cuvinte:

Fragment – bucată, a năvăli – a se năpusti, buturugă – butuc, situație – împrejurare.

13 Dezlegați careul de mai jos, găsind câte un cuvânt cu sens opus pentru cele date.

1. Repede
2. Respectuos
3. Deștept
4. Devreme
5. Zi

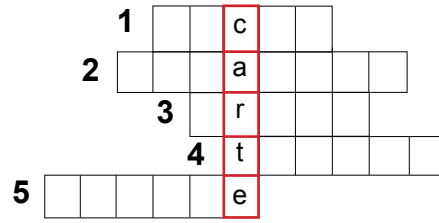

Felurile dicționarelor

RETINEȚI

Dicționarul sau **lexiconul** este o lucrare care cuprinde o parte dintre cuvintele unei limbi, ale unui domeniu al științei, literaturii, artei..., așezate într-o anumită ordine (de obicei alfabetică), având în general definiția sensurilor cuvântului sau de traducere a lor într-o altă limbă.

REȚINEȚI

Dicționarele se găsesc cel mai adesea în formă de carte (tipărită), însă sunt și sub formă electronică, accesibile de pe computer sau prin internet.

Cele mai vechi dicționare cunoscute sunt considerate tăblițele găsite în Ebla (Siria de azi) care datează din jurul anului 230 î. Hr.

Pe ele erau gravate liste de cuvinte.

Primul dicționar a fost întocmit de Amara Sinha aproximativ în sec. al IV-lea d. Hr. Era scris în versuri și cuprindea în jur de 10.000 de cuvinte.

Primele dicționare românești, manuscrise, au fost bilingve (slavo-române), dintre care cel mai vechi datează din jurul anului 1789, Iași. Este un dicționar rus-român, alcătuit de Mihail Strilbițki.

Clasificarea dicționarelor

Dicționarul poate fi:

- explicativ (care dă definiţiile cuvintelor);
- dicționar etimologic, dicționar de antonime, dicționar de sinonime, dicționar ortografic, dicționar de regionalisme;
- dicționar enciclopedic sau lexicon (care informații din diferite domenii);
- dicționar istoric, dicționar geografic, dicționar de literatură, dicționar de medicină (oferă informații dintr-un singur domeniu);
- dicționar bilingv sau multilingv (oferă traducerile cuvintelor în una sau mai multe limbi).

Îndrumări pentru folosirea dicţionarului

- În dicționare, cuvintele sunt înregistrate în ordine strict alfabetică.
- În dicţionarele de expresii şi locuțiuni, ordinea alfabetică are în vedere cuvântul-cheie – cuvântul considerat important pentru sensul lor.
- La fiecare cuvânt definit se indică de la început categoria gramaticală (substantiv, adjectiv, verb etc), precum și anumite detalii de ordin gramatical: genul, forme de plural etc.
- Cuvântul înregistrat se numește cuvânt-titlu. El are un accent grafic pentru a-l pronunța corect.
- Cuvintele-titlu sunt tipărite, de obicei, cu majuscule.

Exemple de dicţionare

1 Explicaţi sensul:

a călăuzi, a ceda, datină, daună, dăruire, a depana, egoism.

2 Folosindu-vă de DEX (dicționarul explicativ), găsiți sensurile următoarelor cuvinte:

dârzénie, șantiér, campión, rug, zméură.

3 Folosindu-vă de dicționarul de sinonime, găsiți sensurile apropiate ale următoarelor cuvinte:

măiestrie, ager, știință, viață.

4 Folosindu-vă de dicționarul român-ucrainean, traduceți cuvintele:

plapumă, oberliht, dușameá, ciorbă.

5 Folosindu-vă de dicționarul ucrainean-român, traduceți cuvintele:

кішеня, піклуватися, барви, турбота, пригода.

6 a) Găsiţi cu ajutorul dicționarului cuvinte opuse ca sens pentru cuvintele date mai jos:

frumos, mic, a mări.

b) Scrieţi trei enunțuri folosind cuvintele dintr-o serie, la alegere.

7 Text pentru dictare.

Profesorul a venit la ora fixată. El a fost întotdeauna un exemplu de punctualitate. Ne-a dat textul și ne-a îndemnat să-l

analizăm cu atenție. Am găsit multe cuvinte necunoscute. Le-am căutat într-un dicționar ca să le putem explica. Am lucrat cu multă plăcere.

Cuvinte cu formă asemănătoare, dar cu sens diferit

REȚINEȚI

Sunt cuvinte foarte asemănătoare ca formă, care nu diferă decât prin unul-două sunete, având sensuri diferite.

Uneori, în vorbire apar confuzii, adică un cuvânt este folosit în locul altuia cu care se aseamănă.

Exemple: *orar* (program, referitor la ore) – *oral* (vorbit, spus), *familiar* (obișnuit, simplu, prietenos) – *familial* (care aparține familiei), *originar* (care este de loc din) – *original* (autentic, exemplar, unic al unei opere literare).

1 Găsiți explicația fiecărui cuvânt:

• alineat aliniat	așezat în linie dreaptă; rând dintr-un text a cărui scriere începe mai dinăuntru pentru a arăta trecerea la altă idee;
• atlas atlaz	colecție de hărți; țesătură lucioasă;
• calitate caritate	geneozitate; însușire pozitivă;
• destins distins	relaxat, care nu mai este încordat; plin de distincție, desebit;
• emigrant imigrant	plecat din patrie pentru a se stabili în altă țară; venit dintr-o țară străină pentru a se stabili în alta;
• eminent iminent	inevitabil; excepțional, remarcabil;
• eroare oroare	greșeală; groază;
• a se însera a insera	a se face seară; a include un adaos într-un text, articol;
• literal literar	care reproduce un cuvânt literă cu literă; care se referă la literatură;
• manej	loc pentru antrenament la călărie;

menaj	gospodărie, familie, căsnicie;
• numeral	sumă de bani;
numerar	parte de vorbire care exprimă numărul;
• omis	uitat, neglijat;
emis	pus în circulație, produs, enunțat;
• ordinal	care indică ordinea;
ordinar	obișnuit; care nu este de calitate;
• prenume	parte de vorbire care ține locul unui nume;
pronume	numele mic (de botez);
• propoziție	comunicare cu un singur predicat;
prepoziție	cuvânt de legătură (parte de vorbire);
• sudură	îmbinarea a două piese de metal;
sutură	cusătură a unei plăgi în chirurgie;
• temporal	trecător, provizoriu pentru puțin timp;
temporar	care indică timpul;
• transparent	străveziu, limpede;
transperant	stor, jaluzea;
• text	grup de enunțuri legate după înțeles;
test	probă, experiment;
• virtuos	muzician care stăpânește tehnica unui instrument muzical;
virtuoz	cu multe virtuți, calități.

2 Alcătuiți enunțuri, folosind cuvintele:

orar- oral, text- test, manej- menaj.

3 Transcrieți enunțul, folosind varianta corectă:

1. Bunica ți-a adresat un **compliment/complement**. 2. Partea secundară de propoziție care determină un verb se numește **compliment/complement**. 3. Am citit cu atenție primul **viers/vers** al strofei. 4. Vara, pe ogoare, se aude **viers/vers** de ciocârlie. 5. De multe ori prima **impresie/expresie** contează. 6. Selectează din text o **impresie/expresie** deosebită.

4 Completați enunțurile cu forma corectă:

Maria este (de origine) _____ din Cernăuți.
Bunica a găsit actul (autentic) _____.
Cu noi, el se comportă (prietenos) _____.
A lipsit de la școală deoarece a avut o problemă (în familie) _____.
Georgiana este o patinatoare (excepțională) _____.
Prăbușirea vechiului zid era (inevitabilă)_____.
Bătrânul trăiește (singuratic)_____în munți.
Indiferent de situație, Andrei este (unit)_____cu sora lui.

(solitar, originar, familiar, eminent, solidar, original, familial, iminent).

5 Transcrieți enunțul, folosind varianta corectă:

Elvira nu știa să analizeze acest (pronume/prenume).
În catalog se trec numele și (pronumele/prenumele).
Linia de dialog se scrie după ce se lasă (alineat /aliniat).
Soldații s-au (alineat /aliniat) în fața comandantului.
Am efectuat acest exercițiu (orar/oral).
Trenurile circulă respectând un (orar/oral).

6 Subliniați cu o linie dreaptă enunțurile corecte. Corectați-le pe cele greșite.

- A început campania electorală.
- Pronumele meu este „Ana”.
- Cuvântul „mama” provine din limba latină.
- Medicamentul proscris mi-a fost de ajutor.
- Un minier lucrează în mină.
- Vasile Alecsandri este numit bardul de la Mircești.

7 Completați textele cu unele dintre cuvintele indicate între paranteze:

• Andrei și Maria s-au întâlnit pe _____. Au făcut o_____la cofetărie, apoi s-au îndreptat spre parc. Acolo, pe o _____, cânta o orchestră. Au ascultat un _____ al viorii.

(stradă, estradă*, scală*, escală*, virtuos, virtuoz).

Scală*– scară; Escală*– oprire, popas; Estradă* – scenă improvizată într-o sală sau în aer liber pe care au loc reprezentări artistice.

• La bibliotecă, mi-am completat o nouă _____. Dacă citesc mai mult, îmi voi acoperi unele_____din cunoștințe. Pe o_____de la 1 la 10, cred că sunt, totuși, un copil de nota 9. Oare știu să-mi_____corect cunoștințele?

(fișă, fisa, lagune*, lacune*, scară, scală, evoluez, evaluez).*

8 Citiți textul.

Iubiți cartea – izvor de cunoștințe; numai cunoștințele sunt salvatoare, numai ele ne pot face puternici sufletește, cinstiți, isteți, capabili să iubim omul, să respectăm munca lui și să admirăm din tot sufletul minunatul rod al muncii lui măreț.

• Cum înțelegeți îmbinarea ***puternici sufletește***?
• Ce cărți ați citit în ultimul timp. Care dintre ele v-a plăcut mai mult? De ce?

9 Text pentru dictare

Am zărit o vrăbiuță într-un copăcel. Sărea dintr-o creangă în alta. Mă priveau opt ochi îngroziți dintr-un cuib mic, în timp ce Miorlau urca alene pe trunchiul copacului. Am alergat într-un suflet și l-am alungat.

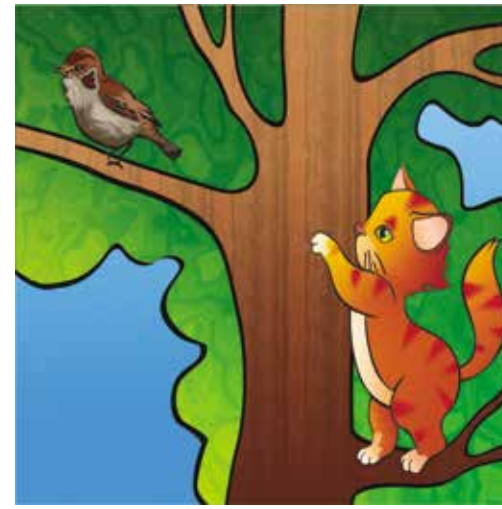

Fisa*– placă mică de metal, de os, de material plastic etc., care, în baza unei convenții, poate înlocui monede sau poate servi ca marcă de plată în localurile de consumație;
lagune*- întindere de apă marină, separată de rest printr-o fâșie de pământ;
lacune*- spațiu gol în interiorul unui corp.

Sensul propriu şi sensul figurat al cuvintelor

1 Citiți textul. Intitulați-l.

– Poți să mă ajuți cu ceva?
– Cu plăcere.
– Te rog frumos să-mi cumperi de la farmacie niște medicamente.
– Cu plăcere. Îndată plec.

– Poftiți medicamentele.
– Mulțumesc frumos! Nici nu știu cum să vă mulțumesc!
– N-aveți pentru ce. La revedere, cu bine.

• Ce impresii aveţi despre copilul din text?

2 Stabiliți cu ajutorul întrebărilor legătura de sens dintre grupurile de cuvinte și alcătuiți două propoziții. Subliniați părțile principale.

Toți elevii	dimineața ies
la gimnastică	întărește sănătatea
gimnastica	și călește
de dimineață	organismul

3 Găsiți cuvintele ce se leagă după sens și alcătuiți propoziții. Scrieți-le și subliniați părțile principale.

1. Pe trecători, roșul, îi oprește.
2. „Atenție!”, previne, galbenul.
3. Vestește, verdele, circulația.

Despre ce se vorbește în aceste propoziții?

4 Citiți și rețineți.

Minunat e, dragi copii,
Semnele de-ai să le știi:
Și de punctuație,
Și de circulație!

(*T. Știrbu*)

Proverbe

1. Paza bună trece primejdia rea.
2. Pasul scurt lungește viața.

5 Care dintre cuvintele următoare sunt întrebuințate cu sens figurat?

Monedă de aur, mâini de aur; zâmbet dulce, lapte dulce; voință de oțel, axă de oțel.

6 Scrieți textul de mai jos după dictare.

Bunicul a îmbătrânit. Umblă toată ziua sprijinit într-un baston. Împreună cu bunica se plimbă zilnic prin parc. Merg uneori și la teatru. Mă rog lui Dumnezeu să-i țină sănătoși.

Sinonimele
(Cuvinte cu acelaşi sens)

1 Completând corect rebusul, veți afla cum se numesc cuvintele cu acelaşi sens.

1. taină…
2. amabil…
3. înfrânt …
4. copac …
5. faimă ..
6. păstor …
7. imediat …
8. timp …

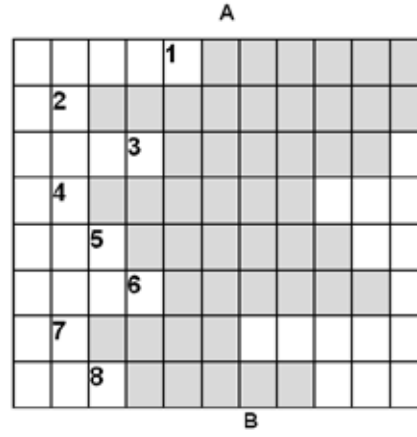

Sinonimele sunt cuvinte cu formă diferită, dar înţeles identic sau apropiat. Ele denumesc acelaşi obiect sau fenomen, exprimă aceeaşi acţiune sau însuşire.

Exemple: zăpadă – nea – omăt
odaie – cameră – încăpere
a lecui – a vindeca – a tămădui
caniculă – arşiţă – dogoreală – zăduf – zăpuşeală – pârjol

Folosirea acestor cuvinte ne ajută să evităm repetiţiile supărătoare.

2 Completați spaţiile libere, folosind Dicţionarul de sinonime:

zăpadă sau _____ sau _____
şcolar sau _____ sau _____
milos sau _____ sau _____
praf sau _____ sau _____
steag sau _____ sau _____
etern sau _____ sau _____

3 Copiați în două coloniţe și uniți cu o linie cuvintele care au sens asemănător:

a zice	a sosit
a observa	spune
a venit	a zări
limpede	ştire
veste	clar

4 Completați spaţiile libere cu sinonime potrivite:

frig – _____; culege – _____; copac – _____; tablou – _____; uneori – _____.

5 Scrieți propoziţii în care să folosiți următoarele serii de cuvinte cu acelaşi sens:

steag, drapel, stindard, flamură;
a şopti, a murmura, a șușoti, a îngâna;
spin, ghimpe, mărăcine, ţeapă;
înverșunat, crud, aspru, aprig, cumplit.

6| Potriviţi după sens cuvintele din prima coloniţă cu cele din a doua coloniţă:

bâtă	profesie
dement	a tăia
favorit	mărturie
carieră	ciomag
scump	nebun
a cresta	drag
dovadă	preferat

7| Scrieţi cuvinte apropiate ca sens cuvintelor de mai jos:

drum, voioşie, mâhnit, a sosi, primejdie.

8| Alcătuiți propoziţii în care să folosiți cuvinte care au sens apropiat cu exemplele de mi jos:

moş, crengi, oaste.

9| Încercuiţi prima literă din cuvintele care au sens apropiat cuvintelor date şi veţi obţine un cuvânt care arată cine sunteţi voi. Alcătuiți o propoziţie în care să folosiţi cuvântul obţinut.

cunosc, arbore, uman, fricos, maşină, repede

10| Găsiţi alte cuvinte în locul celor din imagine!

Marius stă **la geam**. Priveşte pe drum **un automobil** care trece. Îşi pregăteşte **aparatul de pozat**. În bucătărie mama bea cafea dintr-o **ceaşcă** argintie.

Îi va aduce în dar **o roză**.

11| Copiați în două colonițe și uniți cu o linie cuvintele cu sens asemănător:

pedeapsă podea voce drumeţ

pardoseală*	sancţiune*	călător	glas
şotii	putere	posomorât	ceremonie
forţă	pozne	festivitate	supărat

12 Înlocuiți cuvintele scrise cu litere îngroşate cu altele, ce au sens asemănător:

Copilul cu păr **bălai** se bucură de apa mării.
Se aude o **lovitură** la uşa casei mele.
Pe **chipul** Mariei se citeşte multă **bucurie**.
Vecinul meu este un om **onest*** şi **muncitor**.

13 Transcrieţi textul următor, înlocuind cuvintele subliniate cu altele care au sens apropiat sau identic. Folosiți, ca ajutor, Dicționarul de sinonime.

Fulgii firavi se răsucesc în aer. Gerul s-a mai înmuiat. Noaptea coboară peste sat. Stelele lucesc pe bolta întunecată. Glasurile copiilor nu se mai aud.

14 Scrieți un text din 6-7 enunțuri în care să folosiți una dintre următoarele serii de cuvinte cu același sens:

Drum, cale, şosea, cărare;
Grai, limbă, vorbă;
Copac, arbore, pom;
Casă, locuinţă, domiciliu, clădire.

Pardoseală*– înveliș, strat de scânduri, de mozaic, de asfalt, de ciment etc., așezate pe planșeul unei încăperi sau al unui spațiu pe care se circulă.
Sancţiune*– măsură luată împotriva cuiva pentru încălcarea unor norme sau legi.
Onest* – cinstit.

Antonimele

(cuvinte cu sens opus)

1 Dacă veți completa corect rebusul, veți afla cum se numesc cuvintele cu înţeles opus

1. Minciună
2. Trecut
3. Simpatic
4. Ridic
5. Cheltuitor
6. Cald
7. Prietenie
8. Fals

A

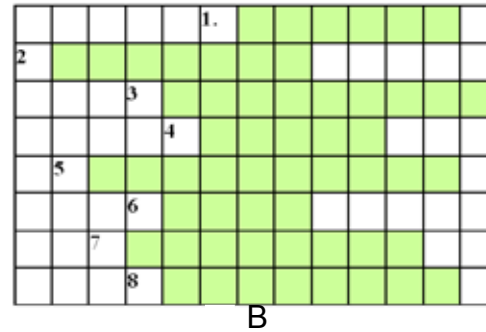

B

REȚINEȚI

Antonimele denumesc obiecte sau exprimă acţiuni şi însuşiri opuse.

Exemplu: înalt – scund
a intra – a ieşi
zi – noapte

Pentru cuvintele ce au mai multe sensuri, se poate găsi câte antonim pentru fiecare sens al lor, sau doar numai pentru unele dintre ele:

Exemplu: înalt → scund, mic (pom, copil)
→ jos, grav (sunet), scăzut (nivel)

2 Completați textul de mai jos cu antonimele cuvintelor ce urmează:

a strigat, să despodobim, atunci, se ridică, să dezvelesc, să tacă.

„Singura frunză din puiul de salcâm _____:

– Noi, frunzele salcâmului, nu din cauza toamnei am căzut. Noi am vrut _____

căsuţa păpuşii. Uite, _____, trebuie _____ masa.
Şi frunza _____. Vântul îi spuse fetiţei:
– _____frunzele ce vor ele. E toamnă şi toamna, frunzele _____”.

3 Grupați exemplele ce urmează în perechi de cuvinte cu sens opus:

tare, bine, se luminează, prietenie, plânge, duşmănie, moale, rău, se odihneşte, râde, se întunecă, munceşte.

4 Alcătuiți oral un scurt text, folosind următoarele perechi de cuvinte:

aproape – departe
uşor – greu
înalt – scund
înăuntru – afară
Daţi un titlu potrivit textului.

5 Descoperiți perechile de cuvinte cu sens opus:

Noapte, clar, înnoit, copt, extins, înroșit, înnoda, susține, antipatie, civilizație, simpatie, restrâns, învechit, deznoda, crud, pălit, confuz, zi, combate, sălbatice.

6 Selectați din proverbele următoare perechile de cuvinte cu sens opus:

1. Mai bine sărac şi curat, decât avut şi ruşinat. 2. Ceea ce omul singur îşi face, nimeni nu poate desface. 3. La plăcinte înainte, la război înapoi. 4. Cine nu munceşte la tinereţe, va plânge la bătrâneţe. 5. Rădăcina învățăturii e amară, dar miezul ei e dulce. 6. Buturuga mică răstoarnă carul mare.

7 Găsiţi antonime pentru următoarele cuvinte:

Frică, a se ivi, a îngrămădi, vestită, tânăr, înapoi, legal, despărţire, potolit, prost, larg, crud, uşor, simplu, a scoate, duşman, senin, a se apropia.

8| Formați antonime, adăugând înaintea cuvintelor date una dintre silabele:

ne-, in-, a-, des-, dez-:

Mulţumit, estetic, disciplinat, a lega, normal, a îmbrăca, a face, complet, comod, lămurit, nădejde, a prinde, minte.

9| Transcrieţi textele în caiete. Înlocuiți cuvintele subliniate cu altele ce au sens opus.

a) – Şi unde locuieşte bu-nica, departe? mai întrebă lupul.

– O, da, foarte departe, îi răspunse Scufiţa Roşie. În casa aceea care se vede în spatele morii.”

„Scufiței i se făcu frică. De ce avea oare bunica glasul atât de gros? se întrebă ea.

b) „ Luchi era mică, Luchi era caraghioasă, Luchi era fericită. Ceva fierbinte îmi frige obrajii reci.” (*O.Cazimir*)

10| Copiați grupurile de cuvinte. Subliniați cu albastru cuvintele cu sens asemănător, iar cu verde – cele cu sens opus:

a) a începe, a fugi, a sări, a debuta, a termina, a merge;
b) slab, întins, sprijinit, înalt, gras, puternic;
c) greu, greutate, împovărat, strălucitor, uşor, împodobi;
d) fericire, zâmbet, nefericire, rânjet, furie, bucurie;
e) avut, bani, sărăcit, milionar, îmbogățit, foame;
f) ordine, a aranja, zăpăceală, combinat, dezordine, amestecat;
g) întuneric, plin, mare, mic, drum, întins;
h) întunecos, şlefuit, mohorât, pereche, strălucitor, vânt;
i) fericit, trist, dedesubt, vesel, formă, spectacol;

j) iute, ospăţ, domol, război, rapid, privit;
k) învingător, curios, învins, ager, câştigător;
l) neclintit, stinge, împietrit, agitat, rănit;
m) opreşte, încearcă, nivel, stopează, porneşte, priveşte;
n) deschis, uşă, baghetă, închis, încuiat, plin.

11 Descrieţi un răsărit de soare care v-a impresionat foarte mult. Iată cum descrie scriitorul Alexandru Vlahuţă acest moment:

„Se crapă de ziuă. Negurile Dunării împiedică vederea valurilor. Privirile ostenesc căutând în deşert un punct de sprijin. Dincolo de răsărit un ţanc se aprinde şi-n juru-i se desface-un rotocol de lumină alburie. Ceaţa se rupe-n poale argintii. Încet, de o parte şi de alta, se dezvăluiesc malurile plecate sub păduri de sălcii”.

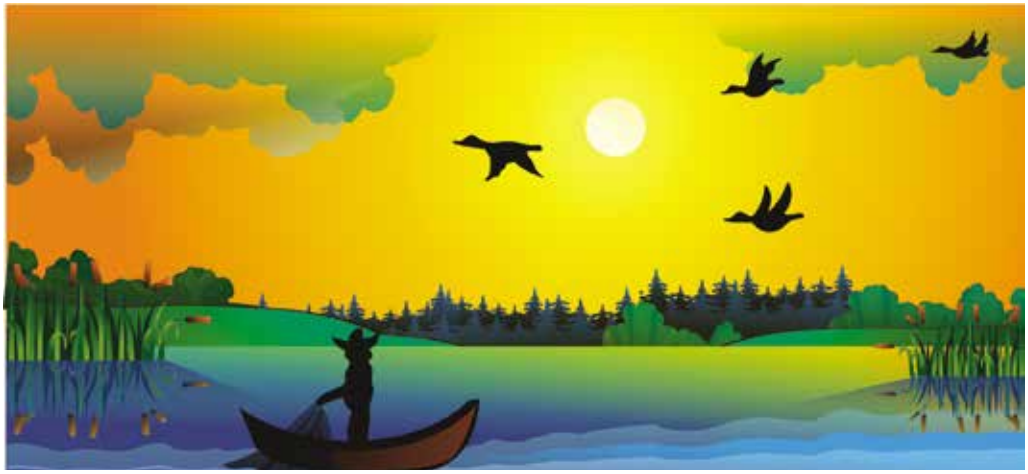

12 Subliniați în proverbele următoare perechile de cuvinte cu sens opus:

- Mai bine sărac și curat, decât avut și rușinat.
- La plăcinte înainte, la război înapoi.
- Cine nu muncește la tinerețe, va plânge la bătrânețe.
- Mai încet dă cu gura și mai iute dă din mâini.
- Rădăcina învățăturii e amară, dar rodul ei e dulce.
- Mai multă înțelepciune găsești în fețele cele urâte, decât în cele frumoase.

Omonimele

(cuvinte cu aceeași formă, dar cu sens diferit)

REȚINEȚI

Omonimele sunt cuvintele ce se scriu şi se pronunţă la fel (au aceeaşi formă), dar au sensuri diferite.

Exemplu: *căţel (animal)/cățel (usturoi)*
colţ-colţi (dinţi)/colţuri (cotloane)
sare (de bucătărie, de baie)/sare (verbul a sări, la timpul prezent, persoana a III-a, singular)

Există şi cuvinte care se scriu la fel, dar se pronunţă diferit, având şi sensuri diferite.

Exemplu: *haínă (îmbrăcăminte)/haínă (rea, crudă)*

1 Ce sensuri mai pot avea următoarele cuvinte:

liliac, plasă, boboc, sare, căţel, nouă, ochi, cap, broască, şiret.

2 Formulaţi enunţuri în care cuvintele să aibă sensuri diferite:

corn, toc, capră, broască, car, poartă.

3 Găsiți sensurile pe care le mai pot avea cuvintele subliniate din textele de mai jos:

„La <u>poartă</u> era o prinţesă. Vai, <u>dar</u> în ce hal era din pricina ploii şi a vremii rele! Apa îi curgea şiroaie din <u>păr</u>...”

„– Cri-cri-cri,
Toamnă gri,
Nu credeam c-o să mai <u>vii</u> ...”
„Drept că <u>varăă</u>-mea, albină,
E vestită gospodină.”
„În timp ce scriu,
Pe <u>tocul</u> meu
Se urcă o furnică...”
„La <u>noi</u> sunt codri verzi de brad
Şi câmpuri de mătasă.”

4 Citiți și observați ce sensuri pot avea cuvintele date.

Ochi –
*organul vederii,
*fereastră mică,
*bucla unei sfori,
*întindere de apă,
*vârtej,
*spărtură în gheață,
*copcă,
*gol între firele unei împletituri,
*de aragaz,
*pată colorată pe coada păunului.

Cap –
*partea superioară a corpului,
*vârful unui obiect,
*bucată rămasă dintr-un obiect,
*figură, chip, individ, om,
*conducător, șef,
*margine, capăt,
*parte a unei monede pe care se vede chipul unei persoane.

5 Găsiți sensurile pe care le pot avea următoarele cuvintele:

poartă, vii;

mare; sare.

6 Scrieți enunţuri în care cuvintele somn, a semăna, capră, cot, cârcel să aibă înţelesuri diferite.

7 Copiați și subliniați sensurile pe care le poate avea fiecare cuvânt:

linie – trăsătură, margine, traseu, suprafaţă;
cale – plante cu flori, spaţiu de depozitare, drum;
copcă – sistem de prindere, plantă, spărtură în gheaţă, clamă;
bancă – obiect de mobilier, instituţie unde se păstrează banii, monedă;
limbă – grai, organul vorbirii, fiecare dintre arătătoarele ceasului, fâșie de lumină;
a dura – a da de-a rostogolul, a construi, a menţine, a dăinui în timp;
sirenă – aparat care scoate sunete stridente, plantă cu flori, personaj mitologic-jumătate femeie, jumătate peşte.

8 a) Descoperiți în enunţurile următoare sensurile cuvântului ***pui***.

Mama a pregătit un pui la cuptor pentru un pui de om, fiul său. El a cerut şi un pui de mămăligă.

Pe un pui de pernă trăgea un pui de somn, un pui de pisică.

b) Alcătuiți câte o propoziţie pentru fiecare sens al următoarelor cuvinte:

sol, şiret, bob, broască.

9 Formați pluralul următoarelor cuvinte şi precizați sensul fiecărei forme, după modelul dat:

car, corn, corp, ochi.

Exemplu: car
care (căruţe)
cari (insecte care atacă lemnul)

10 Citiți cu atenţie enunţurile şi notați sensurile cuvântului subliniat.

Cel mai scurt drum este drumul drept. (_____)
Tu nu ai nici măcar un drept aici. (_____)
Drept mulţumire, ţi-am adus o carte. (_____)
El este student la Facultatea de Drept. (_____)

11 Scrieți enunțuri, folosind, pe rând, două cuvinte care au aceeași formă, dar sens diferit.

Liliac:
- plantă
- animal.

Boboc:
- pui de gâscă
- de floare

Nouă:
- număr
- însușire

Plasă:
- de tenis
- de prins pește.

Sare:
- acțiune
- substanță

Cățel:
- animal
- de usturoi.

12 Alcătuiți propoziții în care cuvintele subliniate să aibă alte sensuri decât cele date.

1. Costel și-ar dori să mănânce un mic cu mult muștar.
2. Mama a cumpărat o nouă veselă de porțelan.
3. Maria pleacă cu bunicii la mare.
4. În banca a doua de la perete stă o fată premiantă.
5. Lenuța are un păr lung și cârlionțat.

13 Scrieți formele de plural ale fiecărui cuvânt dat. Alcătuiți câte un enunț cu fiecare formă găsită.

Singular	Plural	Enunț
corn	corni	
	coarne	
	cornuri	
bandă		
corp		

14 Găsiți în cele două careuri cuvinte cu sens asemănător și scrieți-le în caiete.

v	i	n	d	e	c	a	t
		e					o
		r					c
		v					i
		o					t
		s	u	p	u	s	
v	r	e	m	e			

v	e	s	e	l			
			a				
			g				
	u		i				
	z		t				
t	a	m	a	d	u	i	t
	t		t	i	m	p	
		u	m	i	l		

15 Text pentru dictare.

Aveam vreo patru ani și-mi plăcea să rup filele din revistele pe care mama le citea. A adus și tata într-o zi un fel de revistă mai mică și fără poze. Am rupt din ea câteva foi până să mă observe el. Abia atunci am aflat că era o carte și că, spre deosebire de reviste, cărțile se păstrează.

Structura cuvântului

(din ce este alcătuit cuvântul)

1 Copiaţi într-o coloniţă grupurile de sunete ce alcătuiesc cuvinte, iar în alta — cele ce nu alcătuiesc cuvinte.

Muscă, căusmă, *creastă, fereastră, ţăruş, piuliţă*, ***flancună, biluns.***

De ce unele grupuri de sunete sunt cuvinte, iar altele — nu?

Împărţiţi cuvintele evidenţiate ca pentru trecere dintr-un rând în altul.

2 Aranjaţi grupurile de sunete în coloniţe: în stânga — cele ce alcătuiesc cuvinte, în dreapta — cele ce nu alcătuiesc cuvinte.

Fântână, nâtană, nisip, căldare, radlic, cioban, nalicean, păpădie.

Comentaţi oral sensul şi forma cuvintelor subliniate.

3 Citiţi versurile. Identificaţi grupurile de sunete ce nu alcătuiesc cuvinte. Copiaţi textul fără ele.

Colo-n spicele de zmalu grâu/Intră ploaia pân-la brâu./ Lanul capăt svarlet nu mai are,/Ploaia cade de picioare.

(Gr. Vieru)

4 Citiţi textul. Copiaţi numai grupurile de sunete ce alcătuiesc cuvinte.

Mi-a dat moşu un tlisu măr roşu,
Mărul roşu umple coşu.
Şi mi-a dat taghep un strugur dulce
— îl mănânc, că nu-l pot duce!

(Gr.Vieru)

5 Continuați șirul de cuvinte:

Sare, sărat, … ; față, fățiș, … ; cal, călăreț, …; mare, a premări, … .

6 Scrieți textul. Schimbând terminația cuvintelor dintre paranteze în aşa fel încât propoziţiile să sune corect.

Hainele (zebră) au fost cândva albe ca (zăpadă). Dar într-o zi ea s-a lipit de grilajul* proaspăt vopsit. (Animal) nu știa carte și n-a citit (anunț): „E vopsit”. De atunci ea a rămas (vărgat).

(A. Scobioală)

7 Judecaţi și spuneți ce funcție are desinența (terminația). Alegeți răspunsul corect:

- Desinența exprimă sensul cuvântului.
- Desinența face legătură între cuvintele propoziției.

8 Dictare preventivă.

„Demult, pe **pământul** patriei noastre a trăit un neam de oameni viteji. **Ţara** acestui neam era Dacia, iar **locuitorii** ei se

Grilaj*- gărduleț făcut din vergele de fier, de lemn, din plasă de sârmă etc.

numeau daci. Ocupațiile principale ale **dacilor** erau păstoritul și agricultura. Din adâncul **pământului** scoteau fier, aur și argint. Țara dacilor a fost ocupată de romani.

Noi suntem **urmașii** dacilor.”

• Determinați și marcați desinența cuvintelor evidențiate și părticica din fața ei.

9 Pronunțați și scrieți corect.

Capra crapă piatra-n patru.
Brad și Bard au văzut un leopard.
Am un pix pe un pisc.
Are-o plasă și nu-i pasă.
Acele fete au pus acele-n pernițe.

10 Alegeți cuvinte potrivite pentru a întregi propozițiile de mai jos:

E toamnă. Sub picioare se așterne un covor de ...galbene. Copacii stau ... . Ei vor ... din nou abia la primăvară. Când se vor întoarce păsările călătoare, ele vor găsi pe rămurele ... mici, fragede.

(frunze, desfrunziți, înfrunzi, frunzulițe)

11 Copiați propozițiile. Subliniați cuvintele din aceeași familie.

a) Lângă sat crește o pădurice de fag. Peste râu se întinde o pădure de stejar. Bunelul Ninei e pădurar.

b) Munca este o comoară. Omul muncitor de pâine nu duce dor. Cine muncește vara, se veselește iarna.

c) Lenea te lasă muritor de foame. Leneșul mai mult aleargă. Lenevia cheamă sărăcia.

12 Formați cuvinte noi, adăugând la cuvintele date părticelele **des-** sau **îm-**

Exemplu: *pătură* – a despătura, a împătura.

pădure, pachet, parte, pleată, podoabă, piatră.

13 Formați cuvinte noi, adăugând la cuvintele date părticelele **-uț** sau **-ar**

cal, zid, horn, poartă, gard, mic, blond, picior, pădure, drag, școală, codru.

Cuvintele înrudite

1 Comparați cuvintele din colonițe. Prin ce se aseamănă ele? Dar prin ce se deosebesc? Aflați partea lor comună și marcați-o printr-un arc.

Exemplu: fierar, fieros, fier.

prietenesc	drumeț	fierar
prieten	drum	fieros
împrieteni	drumeag	fier

RETINEȚI

Cuvintele *fierar, fieros, fier* au o parte comună – *fier*.
Fier este **rădăcina** lor.
Toate aceste cuvinte alcătuiesc **o familie**, de parcă ar fi rude. Ele se numesc **cuvinte înrudite**.

2 Ce alcătuiesc cuvintele scrise? De ce cuvintele din aceeași familie se numesc înrudite? Subliniați rădăcinile lor. Explicați sensul fiecărui cuvânt. Alcătuiți propoziții cu unele dintre ele.

Loc, local, localitate, lăcaș, localnic, a locui, locuitor, înlocuitor, conlocuitor, dezlocuit.
Frunte, fruntaș, a înfrunta, a confrunta.
Rădăcină, rădăcinos, a dezrădăcina, a înrădăcina.
Cosaș, coasă, a cosi, cosit, cositoare.

3 Citiți textul. Copiați cuvintele înrudite. Marcați tema lor.

În pădure fiecare vietate și-a găsit loc pentru casă. Toată pădurea e ocupată de locuințe. Locatari de toată mâna o să vezi pe pământ, sub pământ, în copaci, în iarbă, în văzduh. Mulți locuitori are pădurea!

4 Autodictare.

Măgarul și vulpea

Un măgar îmbrăcase o piele de leu. Umbla astfel prin pădure. Fiarele fugeau de el înfricoșate. Dar iată îi iese în cale o vulpe. Ea îi spune fără frică:

– M-aș teme și eu de tine, dacă nu te-aș auzi zbierând ca un măgar.

- Subliniați cuvintele înrudite.
- Spuneți altfel: înfricoșate – …

5 Dictare creatoare. Completați cu cuvinte din aceeași familie:

Pădure, …; floare …; pământ ...; frunză...; lemn ... .

6 Șase dintre cuvintele de mai jos sunt înrudite, iar două – străine. Aflați-le și copiați-le în caiete doar pe cele înrudite. Explicați cum ați procedat.

dar, lubeniță*,darnic, dăruit, dăruire, hârtie, dărnicie, dărui.

7 Găsiți cuvinte înrudite pentru următoarele exemple:

lemn, piatră, casă.

Marcați partea lor comună.

Lubeniță*: pepene verde.

8 Cuvintele sec și secară sunt cuvinte înrudite? Dar cuvintele tâmplă și tâmplar?

9 Găsiți cuvântul străin acestei familii de cuvinte:

Trec, trecere, trebuie, trecător, întrecere.

10 Alcătuiți familii de cuvinte la rădăcinile ger și scris.
Scrieți-le în colonițe și marcați rădăcina lor.

11 Citiţi cuvintele din coloniţe. Determinaţi care coloniţă conţine cuvinte înrudite.
Scrieţi-le în caiete şi marcaţi rădăcina lor.

locuinţă	căsuţă
domiciliu	căscioară
clădire	căsoaie

12 Completaţi coloniţele cu alte cuvinte înrudite. Aflaţi partea lor comună şi marcaţi-o printr-un arc.

pădure	cântec	tânăr
împădurit	cântă	tineret

13 Selectaţi din textul de mai jos cuvintele înrudite şi scrieţi-le în coloniţe. Determinaţi partea lor comună şi marcaţi-o.

Mâine e ziua de naştere a surioarei mele.
Voi felicita-o cu o ilustrată şi-i voi dărui un buchet de flori. Azi am fost la florărie şi am ales cinci garofiţe. Florăreasa mi-a făcut din ele un buchet foarte frumos.
Ce mult se va bucura draga mea surioară!

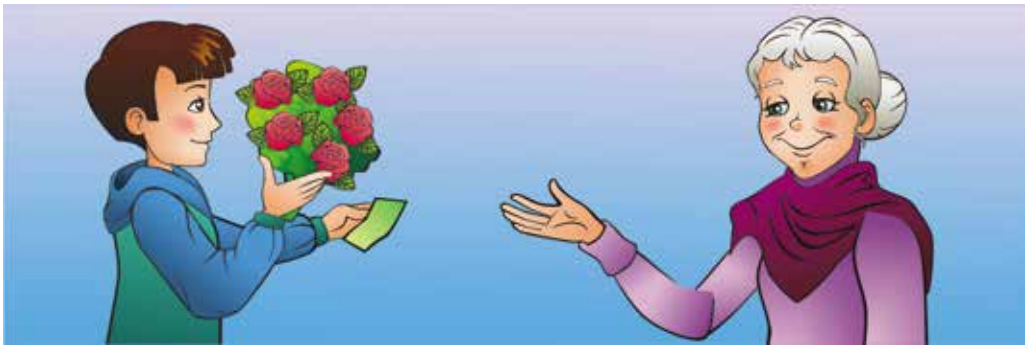

Rădăcina cuvântului

1 Citiți fragmentul de mai jos și continuați gândul bunelului.

– Așa că-i mai bine să ai numai o casă? întreabă Dumitrița.
– Mai bine, zice bunelul.
– Dar de ce-i mai bine? întreabă Dumitrița.
– Că omu-i ca pomul, zice bunelul, se ține de pământ cu rădăcinile...
– Da unde-s rădăcinile omului? întreabă Dumitrița.
– Acolo unde e mama și tata, bunelul și bunica, străbunelul și străbunica...

- Găsiți sinonimul cuvântului ***neam***.
- Explicaţi sensul lor cu ajutorul DEX-ului.

2 Găsiți cuvinte înrudite pentru lemn, piatră, casă. Marcați partea lor comună.

RETINEȚI

Partea comună a cuvintelor înrudite se numeşte **rădăcină**.
Rădăcina se marchează printr-un *arc*.
Rădăcina este partea principală a cuvântului, este inima lui.
Cuvânt fără rădăcină nu există.
De exemplu, în formele verbului ***merge***:
merg, mergi, merge, mergeam, mergeaţi, mergeau ..., rădăcina este ***merg-***.
Astfel, cuvintele din familia lexicală a cuvântului ***pădure*:**
pădurice, pădurar, păduros, a împăduri, a despăduri au aceeaşi rădăcină: ***pădur-***.

3 Scrieți cuvintele înrudite în coloniţe separate. Marcați rădăcina lor. Alcătuiți propoziții cu cuvintele evidențiate.

Tufă, școală, **tufiș**, școlăriță, galben, școlar, gălbui, **îngălbenit**, tufar, **preșcolar**, gălbenuș.

? Rădăcina cuvântului *fierărie* este *fier* sau *fierar*?

4 Dictare selectivă.

• Alegeți dintre cuvintele date numai cuvintele înrudite. Marcați rădăcina lor.

Flori, lalele, floricică, crizantemă, florăreasă, ghiocel, florărie, fotografie, familie, Florica, înflorat, buchet, înflorit.

5 Citiți și povestiți cu ce s-au ocupat copiii la lecția de muncă.

Grădina zoologică

La lecția de **muncă** Fănel a desenat un leu și o maimuță. Costel a desenat o cămilă și un elefant. Lucica și Zina au desenat flori și copaci.

Copiii au decupat desenele și le-au lipit pe o **foaie** de carton. Le-a ieșit o **grădină** zoologică.

• Răspundeți în scris la întrebări:

1. Ce au desenat Fănel și Costel?
2. Ce au desenat Lucica și Zina?

• Găsiți cuvinte înrudite pentru cuvintele evidențiate. Indicaţi rădăcina lor.

6 Copiați propozițiile de mai jos. Găsiți cuvinte înrudite pentru cuvintele evidențiate. Marcaţi rădăcina lor.

Semaforul are trei **culori**: roșu, galben și verde. **Trecerea** pietonilor este permisă numai la lumina verde.

La **lumina** roșie este interzisă orice trecere, chiar dacă strada e pustie.

• De ce trebuie să respectăm regulile de circulație?

7 Citiţi textul. Găsiţi cuvintele înrudite şi scrieţi-le în coloniţe. Aflaţi partea lor comună şi marcaţi-o printr-un arc.

Era dimineaţă. Copiii în uniformă școlărească se grăbeau la şcoală. În curte, câţiva băieței jucau fotbal. La intrare două eleve făceau de serviciu. Clopoțelul a sunat. Elevii şi-au ocupat locurile în bănci. Lecţia a început.

8 Subliniaţi în textul de mai jos cuvintele care alcătuiesc o familie de cuvinte:

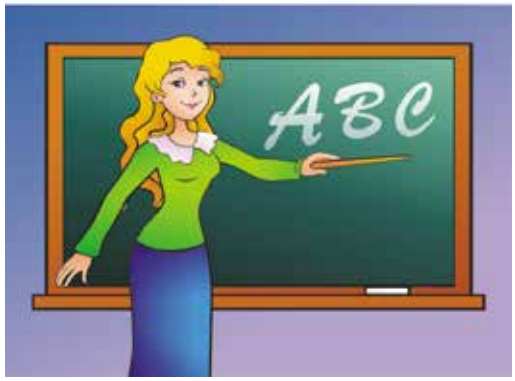

Mama mea e învăţătoare. Ea învaţă copiii de vârstă şcolară să scrie şi să citească. Le spune mereu elevilor săi că numai învăţătura de carte îi va face oameni adevăraţi. Ei ştiu că e bine să fii învăţat. Meseria de învăţător cere multă răbdare.

9 Completaţi spaţiile libere din textul de mai jos cu cuvinte potrivite din familia cuvântului ***copil,*** date între paranteze:

(copiliţă, copilărie, copilăros, copilăresc, copilandru, copilăreşte)

În _____ îmi plăceau poveştile. La fel îmi plăceau şi când devenisem _____. De aceea, tata îmi spunea că sunt _____ ca şi sora mea mai mică, care era pe atunci doar o _____.

Când bunicul ne spunea seara snoave, amândoi râdeam _____, iar râsul nostru _____ îi pricinuia bătrânului multă bucurie.

10 Cu ajutorul literelor din pom, formați cât mai multe cuvinte posibile. Marcați rădăcina lor.

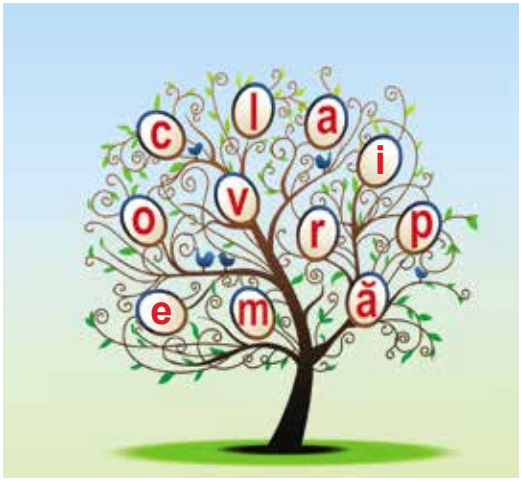

11 Propozițiile sunt în dezordine. Aranjați-le în aşa fel, încât ele să alcătuiască un text coerent. Aflați rădăcina cuvintelor evidențiate. Povestiți cum ați procedat.

– Uitați-vă! **strigă** el către frați. Uitați-vă, **garofițele** mele au înflorit!

Frățiorul meu mai mic nu avu însă răbdare să aștepte până se vor desface bobocii singuri.

Trei **frați** au răsădit câte un strat de **garoafe** și așteptau să înflorească.

Soarele s-a ridicat sus și **floricelele** desfăcute înainte de vreme și-au aplecat capetele și s-au ofilit.

A venit într-o dimineață la stratul lui și i-a deschis.

Bucuria băiatului a fost de scurtă durată.

12 Scrieți textul de mai jos după dictare.

Ursulețul de pluș era aruncat într-un colț al camerei. Mă supărasem într-o zi pe el și îl lăsasem acolo. Păpușa mă privea mustrătoare dintr-un raft al bibliotecii. Am înțeles unde am greșit dintr-o simplă privire a ei.

Desinenţa cuvântului

• Citiți fraza ce urmează. Încercați să aflați ce caută Titirică.

Când se crăpă de ziuă, Titirică a ieșit din ogradă cu o scândurică, un ciocan și niște ținte și a pornit prin Chișinău să caute ...ul stricat.

(S. Vangheli)

• Ați aflat ce căuta Titirică? Ce parte a cuvântului e omisă: tema sau desinența?

• Puneți în locul punctelor tema omisă ***pod-***. Acum ați clarificat ce căuta Titirică?

REȚINEȚI

Partea de cuvânt ce nu se schimbă se numește ***temă***.
Partea de cuvânt ce se schimbă se numește ***desinență***.
Tema exprimă sensul cuvântului.
Desinența face legătură între cuvintele propoziției.

1 Dictare creatoare.

• Repartizaţi cuvintele frunze, desfrunzit, înfrunzi, frunzulițe, pentru a completa corect propozițiile de mai jos.

E toamnă. Sub picioare se așterne un covor de ... galbene. Copacii stau ... . Ei vor ... din nou abia la primăvară. Când se vor întoarce păsările călătoare, ele vor găsi pe rămurele ... mici, fragede.

• Comparaţi formele acestor cuvinte.

• Subliniați partea ce nu se schimbă. Explicaţi-o pe cea ce se schimbă.

2 Observați cum își schimbă forma cuvântul ***caiet***. Completați în scris şi următoarele colonițe.

un **caiet**	o **carte**	un **elev**
trei caiete	trei …	trei …
niște caiete	nişte …	nişte …

3 Luaţi într-un dreptunghi partea ce se schimbă a cuvintelor:

carte, elev.

4 Dictare de cuvinte.

Ziditor – a zidi; patinoar – a patina; scriitor – scriitoare; macaragiu – macara; cântăreț – a cânta; geamgiu – geam.

• Subliniați tema și explicați (oral) sensul fiecărui cuvânt. Alcătuiți propoziții cu aceste perechi de cuvinte.

Exemplu: Ziditorii zidesc o casă de locuit.

5 Dictare selectivă. Scrieți în coloniță formele cuvântului măr.

Pe masă era un măr. Culoarea mărului era roșie. Radu a luat mărul și l-a pus în ghiozdan. Acolo mai erau două mere.

– Unul mie, unul lui Viorel și unul lui Mircea, socotea în sinea lui Radu.

6 Scrieți cuvintele. Marcați tema și desinența lor.

oraș	pâine	anul
orașul	pâini	anului
orașului	pâinii	anii

7 Copiați poezia. Adăugați desinențele potrivite.

Mi-i dragă mămic.,
Drag și tăticu,
Mi-i dragă bunic.,
Drag și bunicu,
Sor. și frate,
Lun. și soare.
Dragă, mi-i dragă
Lum.. întreagă.

(*C. Dragomir*)

8 Un elev trebuia să determine desinențele cuvintelor. Iată răspunsul lui. Găsiți greșelile comise. Explicați cum ați procedat.

Caiet**e**, ghiozdan**ele**, creion**ul**, școlar**i**, bunel**ul**.

9 Copiați versurile. Scrieți în locul punctelor desinențele omise. Luați-le într-un pătrățel.

Limb. noastră-i grâul pâini.,
Când de vânt se mișcă var.,
În rostir.. ei bătrâni.,
Cu sudor. sfințit-au țar. .
(*Al. Mateevici*)

10 Transcrieţi textul. Puneţi în locul punctelor desinențele omise. Marcați-le cu semnul lor corespunzător.

Sat.. meu este așezat pe mal.. Prutului. În mijlocul sat.... se înalță o clădire albă și frumoasă. Aceasta e școala. În ea învață copii și din alte sat. vecine. Îmi este nespus de drag sat.. meu natal.

Exemplu: tema cuvântului *a aduce* (aduc, aduc-i, aduc-e, aduc-em, aduc-eţi, aduc) este *aduc* - .

11 Copiaţi textul. Observaţi care cuvânt şi-a schimbat forma. Luaţi într-un dreptunghi partea ce se schimbă.

Casa învăţătoarei e alături de noi. Acolo nu-i nimeni. Învăţătoarea este la şcoală. L-a lăsat gospodar pe Valeriu, dar el a şters putina pe undeva.

Spuneţi altfel: a şters putina — ...

De ce s-a scris *la* şi *l-a* diferit?

12 Copiaţi textul. Determinaţi desinenţa în cuvintele evidenţiate. Despre ce anotimp este vorba? Intitulaţi textul.

Când Păcală s-a trezit, picura apă din streaşină, în vârful stejarilor ciripeau păsările. Soarele strălucea pe cerul de o frumuseţe rară. Lui Păcală i s-a făcut milă de oamenii care dorm la vremea asta.

(*Ar. Salari*)

13 Completați propozițiile cu cuvântul ***mamă*** sub forma cerută de întrebarea citită.

Subliniați desinențele în cuvintele cu care veți completa propozițiile.

(Cine?) mea e tânără? (Cine?) colegilor mei lucrează la uzină. De 8 Martie vom dărui (cui?) noastre cadouri. (Cui?) mele îi plac florile.

Prefixul

1 Citiți îmbinările de cuvinte. Scrieți cuvintele evidențiate și marcați tema și desinența lor cu semnele corespunzătoare.

Clei de mobilă, **încleie** cartea, **descleie** plicul

• Marcați cu un arc rădăcina cuvintelor pe care le-ați scris. Observați că tema cuvîntului clei coincide cu rădăcina lui, iar tema celorlalte două conține, în afară de rădăcină, și alte părticele de cuvânt.

2 Copiați textul. În locul punctelor scrieți rădăcinile ce se potrivesc și marcați-le cu semnul corespunzător. Separați rădăcina de celelalte părți ale cuvântului cu o linie.

Orașul nostru

Orașul nostru e de nere....! Ca și celelalte orașe, el întinereşte cu fiecare zi ce trece. Parcul din centrul ....ului este ca o podoabă. Blocul în care ...uiesc e frumos. Pe strada mea sunt zeci de astfel de ....uri, care mai de care mai frumoase. Străzile sunt îm....ite cu flori și diferiți copaci decorativi.

Rădăcinile: cunoscut, podob, flor, oraș, bloc, loc.

• Marcați cu semnele corespunzătoare tema și rădăcina cuvântului

înflorește. Ce parte de cuvânt mai conține, în afară de rădăcină, tema acestui cuvânt? Unde stă ea față de rădăcină?

Prefixul este partea cuvântului așezată înaintea rădăcinii unui cuvânt, pentru a forma cuvinte noi.

3 Subliniați prefixele şi rădăcina.

Înaripat, a înverzi, înveșmântat, învoire, înghețată, îngândurată, îndatorire, a îndrepta, a îndruma, îngenunchiat, înclei, încolonare.

4 Dictare de cuvinte.

Încredințată, încununat, încântător, înlemnit, înlăturat, înmiresmat, întinerit, a întroieni, a înființa, înflorată, consătean, dezgheț, răsplată, adormit.

• Marcați cu semnele corespunzătoare *prefixul* și *rădăcina* fiecărui cuvânt.

5 Dictare preventivă.

Ștefan cel Mare și fiul hanului

În anul 1476 oastea Moldovei, **condusă** de Ștefan cel Mare, a pricinuit la Lipnic o grea **înfrângere** tătarilor, care cotropise pământul țării. Năvălitorii au suferit pierderi foarte mari. Moldovenii l-au făcut prizonier* pe însuși fiul hanului*. Auzind că fiul lui e în mare primejdie, hanul tătarilor a trimis o solie* la Ștefan cel Mare. El propunea să-și **răscumpere** odrasla cu o mare sumă de bani. Împotriva așteptărilor hanului, Ștefan cel Mare a refuzat. Dacă au atâta bănet, de ce au venit să ne jefuiască țara?

*Han**: conducător absolut al unui stat;
*Prizonier**: persoană arestată, întemnițată; deținut;
*Solie**: veste, mesaj.

• Marcați cu semnele corespunzătoare *prefixul* și *rădăcina* cuvintelor date.

6 Citiți textul. Continuați gândul din ultimul alineat cu un proverb ce s-ar potrivi la textul dat.

Sârguința lui Iancu

– Va să zică, încerci să explici aceeași idee într-o formă mai scurtă?

– Da! Și o **scriu** până socotesc că-i bine. Așa am **făcut** și acum. Prima formă era așa: „Cel care învață bine are și multe bucurii”. Pe urmă am început să scurtez până am ajuns la: „Cine învață – se bucură”.

– Nu-i rău! Scurt şi limpede. Ați auzit, băieți? Cine învață – se bucură! Să învățați, că părinții voștri trudesc și asudă cu greu, ca voi să puteți învăța carte.

(V. Stoenescu)

• Explicați prin 2-3 enunțuri cum înțelegeți proverbul:

Cu răbdare și sârguință,
La om toate-s cu putință.

• Formați cuvinte noi, adăugând la cuvintele evidențiate prefixele:

de-, în-, re-, pre-, dez-.

7 Copiați textul. Subliniați cuvintele cu prefixe.

La pescuit

Razele soarelui răzbăteau prin grosul străveziu al apei, răsfrângându-se în pete de lumină. Umbre negre de pește pluteau pe nisipul auriu.

Noi desfacem undițele. Sfoara se lasă la fund. Pluta tresare. Prietenul meu trage, dar rămâne dezamăgit. Cârligul e gol. Repetă mișcarea. Peste câteva momente scoate un carp argintiu de toată frumusețea.

8 Judecaţi și completați răspunsul lui Tudorel.

Învățătoarea le-a propus elevilor să găsească prefixele cuvintelor **încântă** și **întreabă.**

Lucica a spus că prefixul acestor cuvinte este în-. Tudorel s-a gândit un pic, apoi a zis:

– Lucica n-are dreptate. Numai cuvântul...

9 Formați cuvinte cu prefixele în-, răz-, pre-, con-, ne-, im-. Scrieți-le în caiete. Alcătuiți oral două-trei propoziții cu unele dintre aceste cuvinte.

10 Faceți schema cuvintelor de mai jos.

Dezbrac, conduce, dezgheț, mac, răscopt, cântă, răsplată, adorm, pod, desclei.

11 Citiți textul. Faceți schema cuvântului alunecau. Spuneți ce știți despre Ciprian Porumbescu.

Ciprian Porumbescu

Ochii tânărului luceau puternic. Pe frunte alunecau picături de sudoare. Arcușul sălta furtunos pe strune. Ciprian lăsă vioara din mâini.

• Spuneți din câte cuvinte este alcătuită fiecare propoziție și ce părți de vorbire sunt ele.

Sufixul

1 Copiați în caiete familiile de cuvinte. Marcați rădăcina. Aflați partea de cuvânt ce stă după rădăcină și marcați-o cu semnul ^.

școală	poartă	casă
școlar	portar	casnic
școlăresc	portiță	căsuță

Părțile –ar, -esc,- iț, -nic, -uț sunt **sufixe**.

REȚINEȚI

Sufixul este o parte a cuvântului care se adaugă după o rădăcină pentru a se forma un nou cuvânt:
Exemplu: *lemn + ar = lemnar, casă + uţă =căsuţă, scrie + tor = scriitor, ţăran + ime = ţărănime, voinic + esc = voinicesc, frate + eşte = frăţeşte.*
Pentru a afla prefixul şi sufixul unui cuvânt, procedaţi astfel: găsiţi tema acestui cuvânt; determinați rădăcina lui; despărţiţi de rădăcină părţile ce au rămas; dacă o parte stă după rădăcină, este sufix.
Pentru a forma de la un cuvânt altele noi, se adaugă la rădăcina lui un prefix ori un sufix, sau şi prefix, şi sufix.
Exemplu:
con + duc = conduc, ied + uţ = ieduţ,
în + trist + at = întristat.

2 Citiți texul. Înlocuiți punctele cu prefixele și sufixele potrivite.

Prețul pădurii

Încă din copil...e am ...drăgit pădurea.

În pădurea de după sat m-am întâlnit cu un pădur... bătrân. De la el am aflat multe lucruri interesante.

Pădurea salvează pământul de secetă, de vânturi uscate. Ea ...ține umezeala, fiindcă zăpada din pădure se topește mai încet.

• Scrieți cuvintele completate. Marcați cu semnele corespunzătoare părțile lor componente.

• Cum înțelegeţi proverbul „Cine se teme de pădure, nu mănâncă mure.”

3 Copiați textul. Marcați sufixele ce au rol micșorător, dezmierdător.

Izvorașul

Îți sărut, izvor, mânuța,
Izvorașule,
C-ai dat apă lui măicuța,
Izvorașule.

Îți sărut, izvor, gurița,
Izvorașule,
C-ai dat apă lui căprița,
Izvorașule,

Te sărut pe ochișori,
Izvorașule,
C-ai dat și la frățiori,
Izvorașule!

Te sărut și eu, și Luna,
Izvorașule,
Că ești bun cu toată lumea,
Izvorașule!

(Gr. Vieru)

4 Copiați textul. Marcați sufixele.

Fie-ți somnul ușurel,
Dragul mamei frumușel.
Ca să crești un Făt-Frumos
Mândru, falnic, năzdrăvan.
Să-ți lucească-n frunte-o stea,
Doar ne-a lumina și ea.

(A. Mateevici)

5 Faceți analiza structurii cuvintelor după schema de mai jos:

școlar, portiță, înflorit, păpușică, rochiță, solar, însorit.

Cuvântul	*tema*			*Desinența*
	prefixul	*rădăcina*	*sufixul*	

6 Dictare creatoare.

Patru fetițe

Merge mama pe stradă cu patru fetițe de mână.

Mama zice: „O să cumpăr o geantă mare”. Patru fete zic: „Și patru ……uțe mici”.

Mama zice: „O să cumpăr un pieptene mare”. Patru fete zic: „Și patru ……așe mici”.

Mama zice: „O să cumpăr o basma mare”. Patru fete zic: „Și patru …..luțe mici”.

Mama zice: „O să cumpăr o mătură mare”. Patru fete tac.

• Scrieți în locul punctelor rădăcinile omise.

7 Autodictare. Citiți versurile de 2-3 ori, închideți manualul și scrieți din memorie. Marcați sufixele în cuvintele evidențiate.

Căsuța din zăpezi;
Casă veche, părăsită,
N-are fum, nu coace pită.
E **micuță**, e **josuță**.
Urc pe ea c-o **săniuță.**
(Gr.Vieru)

8 Completați textul cu cuvintele dintre paranteză:

(semeni, buni și veseli, negri, albe, alb, negre, albă, neagră)

Tupiluș și Trepăduș

Tupiluș și **Trepăduș** sunt doi **cățeluși** (ce fel?). Ei sunt prieteni (ce fel?).

Tupiluș este (cum este?) cu pete (cum sunt?).Trepăduș este (cum este?) cu pete (cum sunt?). Tupiluș are-o **mărgică** (cum este?) pe bot, Trepăduș – una la fel de mare, dar (cum este?). **Codița** lui Tupiluș este (cum este?), iar a lui Trepăduș este (cum?).

- Scrieţi textul.
- Marcați sufixele în cuvintele evidențiate.

9 Copiați versulirle. Puneţi sufixele necesare în locul punctelor.

1. Codrule, codr..ule, / Ce mai faci, drăg..ule?
2. Peste vârf de rămur..e / Trec în stoluri rândun..e.

(M. Eminescu)

10 Copiați textul. Scrieți în locul punctelor rădăcinile ce se potrivesc și marcați-le cu semnul corespunzător.

Băltoaca în...ase. Lucea ca sticla. Dintr-o săritură ...ețul se pomeni pe gheață. El nu pricepea de ce i-i frig, de ce alunecă și se înfurie grozav. Când colo, zări un alt ieduț. Era chipul său care se oglindea în gheață.

– Hai să ne batem, îi zise celui din gheață, amenințându-l cu ...ițele.

11 Expunere.

Paulina

Dimineața a adus o veste **neașteptată**. A venit pe lume o **fetiță** fără nume. Dina și Dănuț au pornit în căutarea celor mai frumoase litere și cuvinte, pentru a-i da fetiței nume.

Au venit la nenea Gheorghe. El se întoarse de la război fără o mână. Nenea Gheorghe le-a dăruit cuvântul „Pace”. Apoi au venit la badea Petrea, **combinerul**. El le-a dăruit cuvântul „Pâine”.S-au dus și la școală. Școala le-a scris cu litere mâncate „Lumină”. Copiii au adunat cuvintele scumpe și au intrat la Filimon cel din clasa întâi. Filimon a amestecat bine aceste cuvinte, apoi a ales din ele șapte litere. A buchisit pe silabe: Paulina.

(N. Rațuc)

- Citiți în mod independent textul.
- Răspundeți la întrebări:

1. Ce veste a adus dimineața?
2. Cine a pornit în căutarea celui mai frumos nume?
3. Ce cuvânt le-a dăruit copiilor nenea Gheorghe?
4. De ce badea Petrea le-a dăruit cuvântul “Pâine”?
5. Ce cuvânt a scris școala?
6. De ce cuvintele „Pace” , „Pâine”, „Lumină” le sunt scumpe tuturora?
7. Cui au adus copiii cuvintele dăruite?
8. Ce nume a alcătuit Filimon din literele amestecate?

- Redați în scris textul, folosind următorul plan:

1. Fetița fără nume.
2. Dina și Dănuț pornesc în căutarea celor mai frumoase cuvinte.
3. Copiii au primit în dar câteva cuvinte scumpe.
4. Filimon găsește numele potrivit.

- Nu uitați să respectați aliniatul la expunerea fiecărui punct al planului.
- Faceți schema cuvintelor evidențiate.

Tema cuvântului

1 Citiţi propoziţiile. Scrieţi în coloniţă toate formele cuvântului evidenţiat.

Un **elev** a intrat în clasă. **Elevul** a salutat colegii. Banca **elevului** e în rândul doi. **Elevii** au scris la lecţie o dictare. Astăzi învăţătoarea va controla lucrările **elevilor**.

- Comparaţi formele cuvântului **elev.**
- Ce parte a lui se schimbă?
- Marcaţi partea ce nu se schimbă.
- Recitiţi propoziţiile, înlocuind cuvântul elev cu alte cuvinte pentru a evita repetarea supărătoare.

2 Citiţi prima coloniţă. Observaţi cum îşi schimbă forma cuvântul *toc*. Completaţi (în scris) următoarele coloniţe.

toc	un caiet	şofer
peniţa tocului	trei	haina ...
nişte tocuri	coperta ...	doi ...

Luaţi într-un dreptunghi partea ce se schimbă a cuvintelor *caiet* şi *şofer*.

3 Citiţi textul. Scrieţi într-o coloniţă toate formele cuvântului *măr*. Marcaţi partea ce nu se schimbă şi partea ce se schimbă.

Pe masă era un măr. Culoarea mărului era roşie. Radu a luat mărul şi l-a pus în ghiozdan. Acolo mai erau două mere.

– Unul mie, unul lui Viorel şi unul lui Mircea, socotea Radu în sinea lui.

Partea de cuvânt *măr* este tema.

Partea de cuvânt ce nu se schimbă se numeşte **temă.**
Tema exprimă sensul cuvântului.

4 Citiţi textul. Copiaţi cuvintele evidenţiate. Marcaţi printr-un segment de linie dreaptă partea de cuvânt ce nu se schimbă.

De-o bucată de vreme nu se mai aude glasul **vânătorului**. Cei din casă s-au neliniştit de-a binelea. Toţi îl caută pe **vânător**.

Unde a dispărut **nepotul**? Ce-i cu **vânătorul** nostru azi?

Buneii s-au pornit în căutarea **nepotului**.

(A. Şalari)

5 Copiaţi cuvintele evidenţiate. Marcaţi tema lor printr-un segment de dreaptă.

...**Cireşele** rămâneau una din cele mai mari bucurii ale copiilor. A zice că te-ai săturat de c**ireşe** înseamnă a spune o mare minciună, pentru că **cireşelor** nimeni nu le poate da de capăt. Stai în copac şi deodată zăreşti la vecini în ogradă un alt copac. Şi chiar de seamănă copacul în care stai cu cel din ograda vecinilor, tu ştii prea bine că nu se află pe lume doi copaci să aducă roadă la fel.

(I. Druţă)

Pentru cuvintele *mare, bucurie, minciună, capăt, nimeni* găsiţi altele cu sens opus.

6 Scrieţi cuvintele din coloniţe. Marcaţi tema şi desinenţa lor.

creion	scaun	anul
creionul	scaune	anului
creionului	scaunului	anii

7 Copiaţi cuvintele. Determinaţi şi marcaţi tema şi desinenţa lor. Nu uitaţi că pentru a nu greşi trebuie să schimbaţi forma cuvântului, adică să aflaţi şi alte forme ale lui:

Exemplu: revistă — reviste, revistei, revistelor.
Copacul, creangă, luminii, magazine, becurilor, manualelor

8 Citiţi versurile. Schimbaţi forma cuvintelor evidenţiate.

E ca mama de senină,
Poartă-n **ochi** sclipiri de stea
Şi mereu îmi dă **lumină**
Ea, învăţătoarea mea.
(Gh. Blănaru)

Exemplu: o mamă, a unei mame, unei mame, pe o mamă; mama, a mamei, mamei, pe mama.

• Comentaţi oral. Cuvântul, schimbându-şi forma, îşi schimbă şi sensul sau nu?

9 Scrieţi cuvintele evidenţiate, schimbându-le forma după model:

Exemplu: (un) tractor, (a unui) tractor, tractorul, (cui?) tractorului.

Meditaţi: la schimbarea formei, cuvântul îşi schimbă şi sensul sau nu?

Un tractor un câmp ara,
Câmpul tot se clătina,
Măr în pom se legăna,
Stea în ceruri tremura.
(Gr. Vieru)

10 Copiaţi textul. Subliniaţi cuvintele care şi-au schimbat forma.

Nicuşor în troleibuz
S-a urcat cu un harbuz.
Prima dată când harbuzul
S-a plimbat cu troleibuzul.

• Faceţi analiza fonetică a cuvântului *troleibuzul*.

11 Copiaţi versurile. Marcaţi cuvintele evidenţiate, partea cuvântului care nu se schimbă printr-un segment de dreaptă, iar partea care se schimbă printr-un dreptunghi.

Vaporul

Valul saltă, **valul** sare,
Coama flutură-n tării.
Un vapor pe **val** călare:
„Dii, măi **valule**, dii-dii!”
(Gr. Vieru)

12 Aflaţi şi marcaţi tema şi desinenţa în cuvintele de mai jos.

Legendă, frunza florilor, proptele, pacea, macaragiul, omului.
Model: legend|ă|.

Alcătuiţi trei propoziţii, folosind câteva cuvinte de mai sus.

Desinenţa face legătura dintre cuvintele propoziţiei.

13 Ghiciţi ghicitorile. Scrieţi cuvintele evidenţiate în tabelul de mai jos.

Are miez, dar nu e nucă.
Nimeni **coaja** nu-i aruncă
Şi se capătă prin **muncă**.

Iute, nevăzut de nimeni,
El prin **sârmuliţe** vine;
Nelu pe **buton** apasă
Şi-i pe loc **lumină**-n casă.

Cuvântul	**tema**	**desinenţa**
miez	miez	
nucă	nuc	ă

Exerciții de consolidare la tema

„Structura cuvântului”

1 Înlocuiți punctele cu prefixele și sufixele potrivite. Marcați cu semnele corespunzătoare părțile lor componente.

Prețul pădurii

Încă din copil...e am ...drăgit pădurea.

În pădurea de după sat m-am întâlnit cu un pădur... bătrân. De la el am aflat multe lucruri interesante.

Pădurea salvează pământul de secetă, de vânturi uscate. Ea ...ține umezeală, fiindcă zăpada din pădure se topește mai încet.

2 Scrieți cuvintele de mai jos. Găsiți și marcați tema lor. Determinați-le rădăcina. Despărțiți de rădăcină celelalte părţi. Marcaţi-le prin semnele corespunzătoare.

Bețișor, cuțitaș, răzbat, conduc, conducător.

3 Găsiți cuvântul străin strecurat în această familie de cuvinte.

Cântă, încântat, descântat, cântar, cântec, cântăreț.

4 Citiți textul. Scrieți cuvintele evidențiate și marcați rădăcina, prefixul și sufixul lor.

Chipul bălai al lui **Ionică** parcă trăiește în fiecare **colțișor**: îl vezi ieșind de după sobă, râzând la soare pentru a se **îmbuna** vremea, torcând, legănând copilul...

Cărțile lui Creangă pot fi **văzute** azi peste tot: în mâna micului **humuleștean**, cât și a copilului de moț. Și unul, și altul citesc în cartea-i **nepieritoare** năzdrăvăniile lui Ionică și se **încântă** de minunata lume a basmelor create de el.

(N. Labiș)

5 Descrieţi anotimpul primăvara:

Folosiţi următoarele expresii:

– pădurea a împrăştiat primii ghiocei;
– a înverzit iarba;
– gâzele au ieșit din ascunzişuri;
– primele albine şi primii fluturi zboară din floare-n floare;
– păsările îşi meșteresc cuiburi mici şi primitoare;
– soarele s-a arătat de după un norișor albăstrui şi a început să se minuneze.

Prefixele des- şi dez-

REȚINEȚI

Prefixul ***dez-*** se scrie înaintea rădăcinii care începe cu vocale *a, ă, e, i, î, o, u* sau consoane sonore *b, d, g, j, l, m, n, r, v.*

Prefixul ***des-*** se scrie înaintea rădăcinii care începe cu consoane surde *c, f, h, p, s, ș, t, ț.*

	dez-	**des-**
	înaintea	
vocalelor	consoanelor sonore	consoanelor surde
dezarmare	dezbat	descrește
dezechipat	dezgust	desprindere
dezordine	dezleg	deschid
dezunit	dezmierd	descui

1 Completați pătrățelele cu prefixele care lipsesc.

			G	H	E	Ț			
			U	N	I	T			
			L	I	P	I	T		
			O	R	D	I	N	E	
			P	Ă	R	Ț	I	R	E

2 Modificați cuvintele evidențiate în aşa fel, încât ele să aibă sens opus. Transformați conținutul textului în corespundere cu noul sens al cuvintelor. Despărțiți în silabe cuvintele evidențiate.

Exact la ora opt Petrică a sărit din pat. Într-o clipă s-a **îmbrăcat**, și-a **încălțat** ghetele, și-a **legat** șireturile și a zbughit-o pe ușă. Afară îl așteptau prietenii. În ajun se înțeleseseră să facă o excursie la menajerie. Până la plecarea autobuzului mai rămăsese zece minute.

3 Un elev a comis în dictare patru greșeli. Găsiți-le și corectați-le. Explicați cum ați procedat.

Deși lui Ionel îi părea rău să se dezpartă de băieți, a trebuit până la urmă să pornească spre casă. A intrat în ogradă. Molda i-a sărit la piept bucuroasă. Vroia desmierdată. Cu mare greu s-a dezprins de ea. Se vede că se deslegase. A vrut s-o lege, dar s-a răzgândit. I s-a făcut milă de ea.

4 Citiți propoziţiile.

Un copil de cinci anișori s-a culcat.
– Ce faci acolo? s-a interesat tăticul său.
– Mă dezobosesc, a răspuns copilul.

• Cum credeți, există în limba română cuvântul dezobosesc?
• Cum l-a format copilul? Ce cuvânt a trebuit să spună?

5 Citiți textul. Expuneți oral conținutul lui.

Bucuria

Un băiețaș meșterise din scânduri o căsuță și a agățat-o chiar lângă fereastra odăii sale.

Peste un timp de ea s-a apropiat o pereche de grauri, bucuroși că și-au găsit loc de trai. Dar repede s-au întristat, deoarece gaura de zbor era prea strâmtă.

Noroc de o ciocănitoare. A dat întâmplător de căsuță și a cercetat-o din toate părțile. Înțelegând parcă defectul ce-l avea, pasărea a început să desprindă așchie după așchie.

Graurii au așteptat răbdători, până ciocănitoarea a lărgit gaura. Apoi au intrat, devenind stăpâni adevărați ai căsuței.

(R. Cucereanu)

• Comentați ortografia cuvântului ***desprindă***.

6 Înscenați o convorbire „La alimentară” sau „La librărie”, folosind cuvintele: cer scuze, vă rog să-mi spuneți, fiți amabil, cât trebuie să plătesc?, poftiți, mulțumesc mult, la revedere.

7 Alcătuiți propoziții în care să fie perechile de cuvinte date mai jos.

Dezlegăm probleme, fată dezbrobodită, desclei foile, desfac bagajele.

8 Identificaţi cuvântul de prisos din exemplele de mai jos.

1. Botgros, pasăre, ciocârlie, cocostârc.
2. Rădăcină, prefix, sufix, temă.

• Ce cuvinte ați exclus? Argumentaţi-vă răspunsul.

9 Scrieți cuvinte cu sens opus celor de mai jos. Cum ați scris cuvintele noi?

a încărca, a îmbrăca, a împacheta, a lega, a înarma, a înveli, a împleti, a împărți, a înfrunzi.

Prefixele răs- şi răz-

REȚINEȚI

Prefixul ***răz-*** se scrie înaintea rădăcinii care începe cu o consoană sonoră.

Prefixul ***răs-*** se scrie înaintea rădăcinii care începe cu o consoană surdă.

răz-	**răs-**
înaintea	
consoanelor sonore	consoanelor surde
răzbat	răstimp
răzmuiat	răsplată
răzgândi	răscopt

1 Citiți textul. Fiți atenți la răspunsul lui Costel. Ajutaţi-o pe Lina.

Elevii au scris o lucrare de control. La recreație Costel îl întreabă pe Nicușor:

– Cum ai scris cuvântul *răzbate*?

– Uite așa! și Nicușor scrie repejor pe tablă: *răsbate*.

– Ba nu e corect, se amestecă Lina. Se scrie *răzbate*.

– De ce anume așa? Nu se lasă bănuit Nicușor.

– Lina are dreptate. Se scrie *răzbate*, și nu *răsbate*, deoarece ...

2 Formați cuvinte, adăugând la rădăcinile date prefixele dez-, răz-, des-, răs-. Scrieți-le în caiete.

...gust, ...amăgit, ...bate, ...chide, ...brobodit, ...clești,
...armare, ...timp.

3 Copiați exemplele. Puneți în locul punctelor literele omise.

Frunzele-i cad, zbor în aer și de crengi se de.lipesc.
(V. Alecsandri)

Copilul ră.fățat rămâne neînvățat. *(Proverb)*

Ploaia ră.muiase coaja de răsărită. *(I. Druță)*

4 Copiați cuvintele de mai jos și marcați rădăcina lor.

Răsplătit, răscopt, răstimp, răzbat, răzmuiat, răzbunare, dezleg, dezordine, dezgheț, despart, desclei, desfac.

• Care dintre prefixele *des-, dez-, răs-, răz-* se scriu atunci când rădăcina începe cu o vocală? Dar când începe cu o consoană sonoră?

• Care dintre aceste prefixe se scriu atunci când rădăcina începe cu o consoană surdă?

5 Observaţi, când se scrie *dez-, răz-* şi când *des-, răs-*.

dezgheţ	despart	răzbunare	răsplătit
dezordine	desclei	răzmuiat	răscopt
dezleg	desfac	răzbat	răstimp

6 Explicați ortografia cuvintelor evidențiate.

1. Frumoasă este limba păcii:
Ea nu ne-mparte nici **desparte** –
Cu cât e mai a tuturora,
Cu-atâta e mai fără moarte.
(V. Romanciuc)

2. – Suflă, Doamne, un vânt,
Suflă-l pe pământ,
Brazii să-i **despoaie***,
Paltinii să-ndoaie,
Munții să **răstoarne**.
(„Meșterul Manole”)

7 Scrieți în locul punctelor prefixele omise.

...copt, ...prins, ...gândi, ...lipit, ...turna, ...ordonat, ...plătit, ...muiat, ...clei.

- Alcătuiți 3 propoziții cu unele dintre aceste cuvinte.
- Memorizați sinonimele cuvântului **ordonat**: *îngrijit, disciplinat.*

8 Scrieţi o compunere cu titlul „Sosirea primăverii”, care să înceapă astfel:

Suntem în luna martie, prima lună a primăverii. Iarna nu se dă bătută. Câţiva fulgi răzleţi se încumetă să străbată văzduhul. Ici, colo, pete mici de zăpadă aşteaptă să fie topite de razele calde ale soarelui. Primăvara şi-a trimis solii...

Condiţii:
— compunerea să urmărească un plan de idei;
— să fie respectate părţile compunerii;
— să nu se folosească dialogul;
— să fie folosite expresiile: „ghioceii timizi ies din pământ ca nişte suliţe”; „ghioceii îşi înclină spre pământ gingaşii clopoţei”; „pământul e un covor verde”; „păsările îşi revarsă trilurile”; „florile sfioase, îmbrăcate în haine de sărbătoare”;

Prefixele *îm-* şi *în-*

1 Citiți cuvintele date mai jos. Observați înaintea căror consoane se scriu prefixele *îm-, în-*?

Îmbătrânit, împietrit, îmbelșugat, împodobit, îmblânzit.
Învechit, înghețat, înflorit, înverzit, înglodat.

A despuia*: a desfrunzi.

REȚINEȚI

Prefixul ***îm-*** se scrie înaintea rădăcinii care începe cu consoana ***b*** sau ***p***.

Dacă rădăcina începe cu o oarecare altă literă, atunci se scrie ***în-***.

Exemplu: *în + văţat = învăţat, în + aripat = înaripat.*

1 Examinați schema şi spuneţi când se scrie prefixul *îm-* şi când *în*.

*îm – se scrie înaintea consoanelor **b** şi **p*** — **îm*biba***, **îm*pacheta***

în – se scrie înaintea celorlalte — **în*aripa***, **în*vechit***

! Pentru a scrie corect prefixele *îm-* şi *în-*, procedaţi astfel:

1. Despărţiţi prefixul de rădăcina cuvântului.
2. Observaţi, cu ce literă începe rădăcina.
3. Dacă rădăcina începe cu litera *b* sau *p*, scrieţi *îm-*:

îmbărbăta, împlini.

Dacă rădăcina începe cu o oricare altă literă, scrieţi *în-*:

înscrie, încântă.

2 Alcătuiți schema structurii cuvintelor:

împrietenit, îmbelșugată, înghețată.

3 Dictare de cuvinte.

• Subliniați prefixul cu o liniuță, rădăcina – cu două. Comentați ortografia prefixelor *îm-, în-*.

Înaripat, a înverzi, înveșmântat, învoire, înghețată, îngândurată, îndatorire, a îndrepta, a îndruma, îngenuncheat, înzecit, înzăpezit, înclei, încolonare, încredințată, încununat, încântător, înlemnit, înlăturat, înmiresmat, întinerit, a întroieni, a înființa, înflorată.

4 Transcrieți ghicitorile, înlocuind punctele cu prefixul *îm-* sau *în-*.

Prin brădetul ...desit o friptură a fugit. (Iepurele) 2. Patru frați ...gemănați prinși în joc într-un cojoc. (Nuca) 3. ...cârligate, ...bârligate, în vârful dealului așezate. (Mustățile) 4. Îi soldat din vechime, îl cunoaște orișicine, pușca cu el o poartă și ...pușcă cu ea o dată, și cade jos moartă. (Albina)

5 Alcătuiți propoziții în care să fie perechile de cuvinte date mai jos.

Apă înfierbântată, vise împlinite, rezultate îmbucurătoare, foi îngălbenite, fețe îmbujorate, roade îmbelșugate.

• Explicați scrierea cuvintelor cu prefixele *îm-, în-.*

6 Scrieți cuvinte cu sens opus celor de mai jos.

(A) dezbrăca, (a) descărca, (a) despacheta, (a) dezgheța, (a) înrăutăți, (a) dezarma, (a) dezveli, (a) despleti, (a) împărți, (a) despăduri, (a) desfrunzi.

7 Scrieţi într-o coloniţă cuvintele cu prefixul *îm-*, iar în alta — cele cu prefixul *în-*.

împodobit, încununat, îngheţat, împlinit, îmbujorat, îngălbenit, întemeiat, împletit, înnegrit, înverzit, înarmat.

8 Completaţi spaţiile punctate cu *îm-* sau *în-*. În toate cazurile ele sunt prefixe?

1. Lacul codrilor albastru
Nuferi galbeni îl ...carcă.
(M. Eminescu)

2. Ciocârlia îşi ...vaţă
Puiul a cânta:
– Fără cântec, dragul mamei,
Nu putem zbura.
(V. Romanciuc)

Un proverb ...parte
Vorbe cu deochi:
„Cine ştie carte,
Are patru ochi”.
(A. Suceveanu)

9 Meşterul Enigmă vă întreabă:

– Cuvântul ***înotat*** poate fi împărţit în prefix şi rădăcină?
Ce veţi răspunde?

10 Formaţi cuvinte noi după modelul dat:

bun – îmbunat
bujor – .....
pădure – .....
pachet – .....
bolnav – .....

11 Scrieţi trei cuvinte care să conţină ***mp,*** respectiv ***mb***. Alcătuiţi cu ele propoziţii.

Prefixele *com-* şi *con-*

RETINEȚI

Prefixul ***com-*** precum ***îm-*** se scrie înaintea rădăcinii care începe cu consoana ***b*** sau ***p.***

Exemplu: *îm+parte=împarte, com+bate=combate*

Prefixul ***con-*** precum ***în-*** se scrie înaintea rădăcinii care începe cu orice literă, afară de ***b*** sau ***p.***

Exemplu: *în+gheț=îngheț, con+duc=conduc.*

1 Citiți cuvintele date mai jos. Observați înaintea căror consoane se scriu prefixele *com-, con-*?

Comportare, compunere, combatere, compatriot, compătimire.
Convorbire, consătean, conduce, condrumeț.

2 Scrieți în locul punctelor prefixele omise.

... patriot, ...bate, ...bujorată, ...clei, ...duce, ...sfătuire, ...portare, ...belșugat, ...pachetat, ...pietrit.

• Alcătuiți 3 propoziții cu unele dintre aceste cuvinte.

3 Dictare de cuvinte.

Convorbire, condrumeț, a conveți, a conduce, constelație, a constrânge, consfătuire, consătean, concetățean, a combate, a compara, compatriot, comportare, compunere.

4 Completați cuvintele cu prefixele *com-, con-.*

1. Tatăl meu este șofer. El ...duce mașina.
2. Eugeniu Doga este compozitor. El ...pune și cântece pentru copii.
3. Gripa este o boală periculoasă. Ea trebuie ...bătută cu toată seriozitatea.
4. Colegul meu de bancă este Nicu. El se ...portă frumos la lecții şi la recreații.
5. Eu insistam* să privesc ieri la televizor trei emisiuni. Mama m-a ...vins să privesc numai una dintre ele.

5 Comparați cuvintele-perechi. Ce ați observat?

îmbărbăta – combătea	înscrie – conscrie
îmbunare – combatant	încetăţenire – concetățean
împărțea – compunea	înfrățire – confrate
împânzea – comporta	învăluire – convorbire

6 Marcați cu semnele corespunzătoare rădăcina și prefixul cuvintelor date:

Combate, conduce, compatriot, concrește̦re, compune, confruntă, complac, conlucrare, complinește, convine.

7 Formați cuvinte cu prefixele *com-, con-*. Scrieți-le în caiete. Alcătuiți oral două-trei propoziții cu unele dintre ele.

8 Scrieţi o compunere cu titlul: „Ce ne povesteşte o rândunică”. Urmăriţi planul dat:

1. Primele semne ale primăverii.
2. Sosirea păsărilor călătoare.
3. Înfățișarea satului la sosirea păsărilor călătoare.
4. Povestea rândunicii

A insista*: a cere.

Condiţii:

– încheierea compunerii să fie următoarea: „... A fost o călătorie lungă şi obositoare... Şi rândunica adormi cu căpşorul ei firav sub aripioară. Doarme fericită”.

– partea unde se prezintă „povestea rândunicii”, să fie un dialog între copil şi o rândunică abia întoarsă din ţările calde;

– să fie respectate părţile compunerii;

– să fie folosite expresiile: „fluturii se scaldă în culorile florilor”, gâzele torc în firele de iarbă”, „soarele călduţ mângâie florile zâmbitoare”.

Prefixul în-(nn)

1 Citiți cuvintele din chenar:

înnora	înnămoli
înnegri	înnoi
înnegura	înnăscut
înnoda	înnoptat
înnădi	înnobilat

• Memorizați-le. Ce prefix face parte din componența acestor cuvinte?

în+nor+a

• Cu ce începe rădăcina?

REŢINEŢI

Atunci când prefixul ***în-*** stă înaintea rădăcinii ce începe cu *n*, cuvântul se scrie cu doi de *n*: ***nod – înnodat***.

Copiați cuvintele de mai jos.

Cuvintele *înainte, înapoi, înot, înalt*

se scriu: ***înainte, înapoi, înoată*** – cu un singur **n**.

2 Citiţi textele. Completaţi în scris răspunsul lui Dinu.

1. Viorel şi Dinu discută la recreaţie. Viorel zice:

– Eu am scris cuvântul *înotat* cu doi de *n*. Dinu îl ia peste picior:

– Dacă ai scris cuvântul *înotat* cu doi de *n*, doi vei primi, deoarece ...

2. Dar Nicuşor zice:
– Eu am scris cuvântul *răzbate* cu *s*.
– Nu e corect, se amestecă Vica. Se scrie *răzbate*.
– De ce anume aşa? nu se lasă bătut Nicuşor.
– Se scrie *răzbate*, şi nu *răsbate*, deoarece ...

Scrieţi ultima propoziţie prin autodictare.

3 Înlocuiți cuvintele evidențiate prin antonime.

Cer **înnorat**, șes **înnămolit**, haină **curată**, stradă **zgomotoasă**, fir **înnodat**.

4 Dictare de cuvinte.

Înot, îmblânzit, imposibil, înainte, răspândi, dezlipit, înnorat, împrietenit, distrus, compatriot.

5 Selectați din cartea de citire 10 cuvinte cu prefixul *în- (nn)*.

6 Descrieţi anotimpul **Vara**. Puteţi folosi următoarele expresii:

– vara a pictat cu un verde puternic toată pădurea;
– a acoperit păşunile şi munţii cu verdeaţă;
– pentru râuri şi lacuri a ales un albastru strălucitor şi transparent;
– în copaci a atârnat mere şi pere rumene;
– pe sub copaci a pus multe şi felurite ciuperci;
– a acoperit cu aur greu spicele de grâu şi secară;
– a cosit iarba grasă din luncă, iar florile de câmp s-au culcat în căpițele de fân parfumat.

RECAPITULARE LA SFÂRŞIT DE AN

1 Scrieţi enunțuri în care cuvintele *a semăna, capră, cârcel* să aibă sensuri diferite.

2 Selectaţi forma corectă a cuvintelor:

femee – femeie	gheaţă – ghiaţă	chitară – ghitară
biciglist – biciclist	ungher – unghier	geam – giam
geamăt – giamăt	mingea – mingiea	geamătă – giamătă

3 Găsiți sinonimele îmbinărilor de cuvinte. Alcătuiți cu ele propoziții.

Acoperit cu nori – _____;
din acelaș sat – _____;
a pune piedica – _____;
a desface un nod – _____;
a face din nou – _____.

4 Dovediți că cuvintele *pom, arbore, copac; mare, imens, colosal* sunt sinonime. Cu unele dintre ele alcătuiți propoziții.

5 Observaţi cum se scriu prefixele în cuvintele date:

Dezbate, deznădejde, îmbrobodit, încarcă, descrie, înnăscut.

6 Scrieți cuvinte cu sens opus celor de mai jos. Explicați cum ați format cuvinte noi.

a descărca, a dezbrăca, a despacheta, a dezlega, a dezarma, a dezveli, a despleti, a despărți, a desfrunzi.

7 Copiați cuvintele. Ce litere veți pune în locul punctelor?

m…ercuri, m…re, m..rlă,, p…destal, p…să, p…dică, p…trar.

• Alcătuiți cu două dintre ele propoziții.

Scrierea cuvintelor: *într-o, într-un, dintr-o, dintr-un, printr-o, printr-un*

1 Înlocuiți spaţiile libere cu ortogramele potrivite:

_____ seară am vizionat filmul meu preferat.

Am cules merele_____livadă.
În curând vom trece _____pădure.
_____ rucsac am scos un pisoiaş.
Locuiesc _____ apartament la etajul doi.
Am scos creioanele _____cutie.
Linia aceasta trece _____ punct.
Pomul acesta a crescut _____an cât alţii _____ lună.
_____ fragment am scos ideile principale, iar _____ poezie cuvintele necunoscute.
Am rezolvat exerciţiul _____ mic efort, însă doar_____ minune am reuşit să rezolv problema.

2 Scrieţi după dictare:

Copiii din clasa mea au plecat într-o zi frumoasă de vară într-o excursie, într-un loc deosebit din ţară. Au călătorit într-un autocar mare. Deodată, au trecut printr-un tunel lung, iar copiii au început dintr-o dată să urle. Drumul a continuat apoi printr-o pădure, de unde, dintr-un tufiş, a apărut pe şosea o căprioară. Acesta, printr-o săritură puternică, a dispărut în întunecimea pădurii ca printr-un miracol.

Scrierea cuvintelor: *sa, s-a*

3 Completaţi spaţiile libere cu ortogramele potrivite *sa / s-a*:

Maria _____ dus la mama _____.
Rochiţa _____ este frumoasă, doar că _____ pătat.
_____ dus la bunica _____ în vizită.
_____ certat de o vreme cu colega _____.
Nu _____ dus la casa _____.
Pisica _____ de două zile nu _____ întors acasă.
Melodia _____ preferată nu _____ difuzat la radio.
Prietena _____ ieri _____ dus la mare.
Într-o seară _____ dus cu sora _____ la teatru.
Dintr-un tufiş _____ ivit pisica _____.

Scrierea cuvintelor: *sau, s-au*

4 Completaţi spaţiile punctate cu *sau/s-au,* pentru a obţine propoziţii corecte:

_____ vii cu mine _____ mergi singur.

Ieri _____ certat, dar până la urmă _____ împăcat.

Pe o creangă _____ aşezat câteva păsărele.

Să-mi pun o carte de poveşti _____ una de poezii?

La spectacol voi cânta _____ voi recita o strofă dintr-o poezie cunoscută.

Azi _____ mâine vor ajunge în ţară.

Fetele _____ aşezat în faţă, iar băieţii _____ pus pe banca din spate.

Ai primit la testul de evaluare nota nouă _____ zece?

După toate câte _____ întâmplat, ele _____ împăcat.

Ele nu _____ văzut de mult timp.

Scrierea cuvintelor: nea, ne-a

5 Alegeţi varianta corectă:

Marin ne-a/nea adus pere într-un coş.

Fulgii de n-ea/nea formează o horă în zborul lor.

Un iubitor de natură ne-a/nea spus că natura este un bun al tuturor.

L-am văzut pe nea/ne-a Gheorghe la piaţă.

Un fulg de nea/ne-a a căzut pe căciula lui nea Ion.

6 Scrieţi după dictare:

În vacanţa de iarnă am fost la munte la nea Marin. El este un bătrân foarte înţelept. Drumul era anevoios, era multă nea pe cărare. Când am ajuns, nea Marin ne-a întâmpinat cu multă bucurie. Ne-a poftit în casa sa, apoi ne-a dat să bem ceai cald, să ne încălzim puţin şi să ne odihnim, el ştia că drumul ne-a cam obosit. După aceea, ne-a invitat la masă şi ne-a poftit să ne înfruptăm din toate bunătăţile cu care ne-a aşteptat.

Scrierea cuvintelor: *neam, ne-am*

7 Alegeţi varianta corectă:

Când ne-am/neam întors în sat, era întuneric.
Acel domn este neam/ne-am cu tata.
Ne-am/neam hotărât ce nume să-i dăm căţelului.
Când ne-am/neam întâlnit, nu te-am recunoscut.
Chiar dacă uneori neam/ne-am certat, până la urmă tot ne-am/neam împăcat.

8 Scrieţi după dictare:

Azi este prima zi de vacanţă. Ne-am adunat cu toţii la un neam al unei colege. Este un neam de nădejde. Ne-am adunat cu toţii ca să stabilim un plan pentru vacanţă. Ne-am propus să ne distrăm, să facem multe excursii, dar ne-am propus şi să mai învăţăm câte ceva pentru a fi pregătiţi mai bine pentru noul an şcolar. Ne-am stabilit planul cu mare seriozitate şi ne-am decis să respectăm ceea ce ne-am propus.

Dezvoltarea vorbirii orale şi scrise

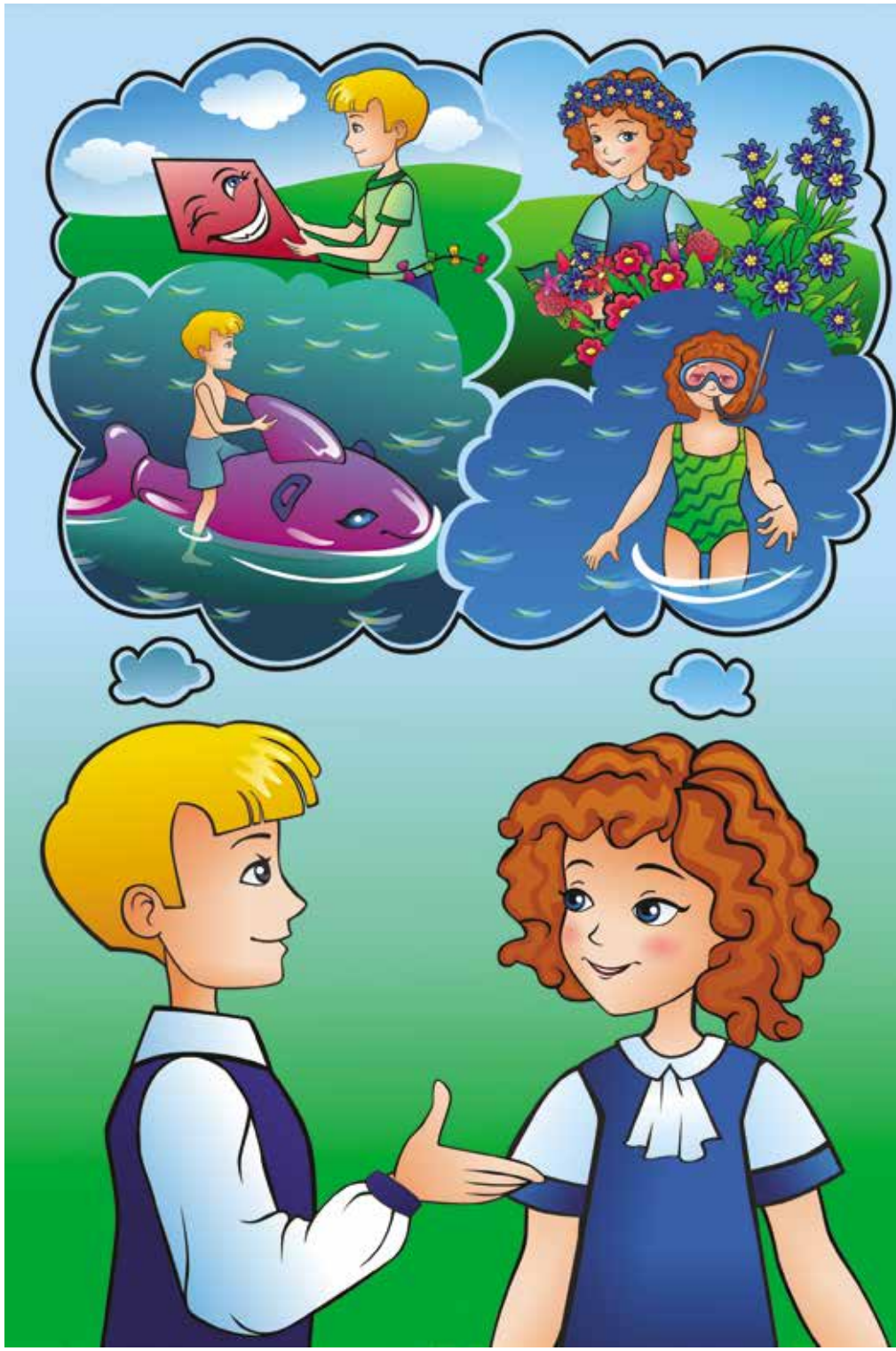

„Amintiri despre vacanţă”

Povestire după întrebările date.
Comunicarea orală şi comunicarea scrisă

1. Privţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

Unde v-aţi petrecut vacanţa?
Cu ce v-aţi ocupat aflându-vă la mare, la munte, la bunei?
V-aţi făcut prieteni noi?
Ce impresii v-a lăsat vacanţa?
Povestiţi o întâmplare interesantă din vacanţă.

3. Citiţi textul. Continuaţi în scris gândul?

Vara zilele sunt mari. Soarele încălzeşte tare. Dar câte odată cerul se înnorează. Atunci fulgeră şi tună. Cad ploi mari. După ploaie aerul devine mai proaspăt şi curat. Uneori apare curcubeul. Iarba şi frunzele par încă mai verzi. Păsările cântă vesel.

4. Reţineţi:

Vacanţa de vară este cea mai mare vacanţă.
În timpul vacanţei mari aveţi frumoasa posibilitate să vă faceţi noi prieteni, să vizitaţi buneii, să călătoriţi în diferite colţuri ale Patriei.
Organismul are nevoie de odihnă.

5. Caracterizaţi:

Călătorie; Vacanţă;

6. Alcătuiţi planul de idei. Povestiţi oral, respectând punctele planului.

7. Scrieţi cuvinte de reper referitoare tematicii.

„Toamna ne încântă cu frumuseţea şi darurile ei”

Expunere orală după imagini.

Stabilirea planului de idei.

1. Priveţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

Ce anotimp a sosit?
Cum sunt frunzele copacilor?
Ce fac păsările călătoare?
Ce fac plugarii?
Cum este vremea afară?
Cu ce vă ocupaţi în timpul toamnei?

3. Citiţi şi explicaţi proverbul.

Toamna se numără bobocii.
Ce proverbe despre toamnă mai cunoaşteţi?

4. Reţineţi:

O zi de toamnă hrăneşte un an.
Omul muncitor de pâine nu duce dor.

5. Caracterizaţi:

Toamnă; Roade;

6. Alcătuiţi planul de idei. Povestiţi oral, respectând punctele planului.

7. Scrieţi cuvinte de reper referitoare tematicii.

„Natura toamna”

Alcătuirea colectivă a planului după imagini. Expunere orală după planul dat.

1. Priviţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

Care sunt primele semne ale toamnei?
Cum sunt razele soarelui toamna?
Cum vă priveşte cerul?
Ce se întâmplă cu natura vie? Ce culori primesc copacii?
Ce culoare are strugurul, mărul şi gutuia?
Descrieţi un colţişor din natură la început de toamnă şi la sfârşit de toamnă.

3. Citiţi textul. Continuaţi în scris gândul.

Toamna în pădure

Cu mantia ei ruginie a sosit în pădure toamna. Copacii au primit veşmântul de aramă. Soarele mângâie cu razele lui călduţe frunzele.

Deşi cerul e senin, o adiere rece înfioară crengile copacilor.

Dimineaţa, un covor albicios acoperă iarba poienilor şi veșmântul arămiu al copacilor. Bruma apleacă florile gingaşe spre iarba ofilită.

4. Reţineţi:

Toamna păsările călătoare pleacă în ţările calde.
Zilele scad, iar nopţile cresc.

5. Caracterizaţi:

Natură; *Pădure;*

6. Alcătuiţi planul de idei. Povestiţi oral, respectând punctele planului.

7. Scrieţi cuvinte de reper referitoare tematicii.

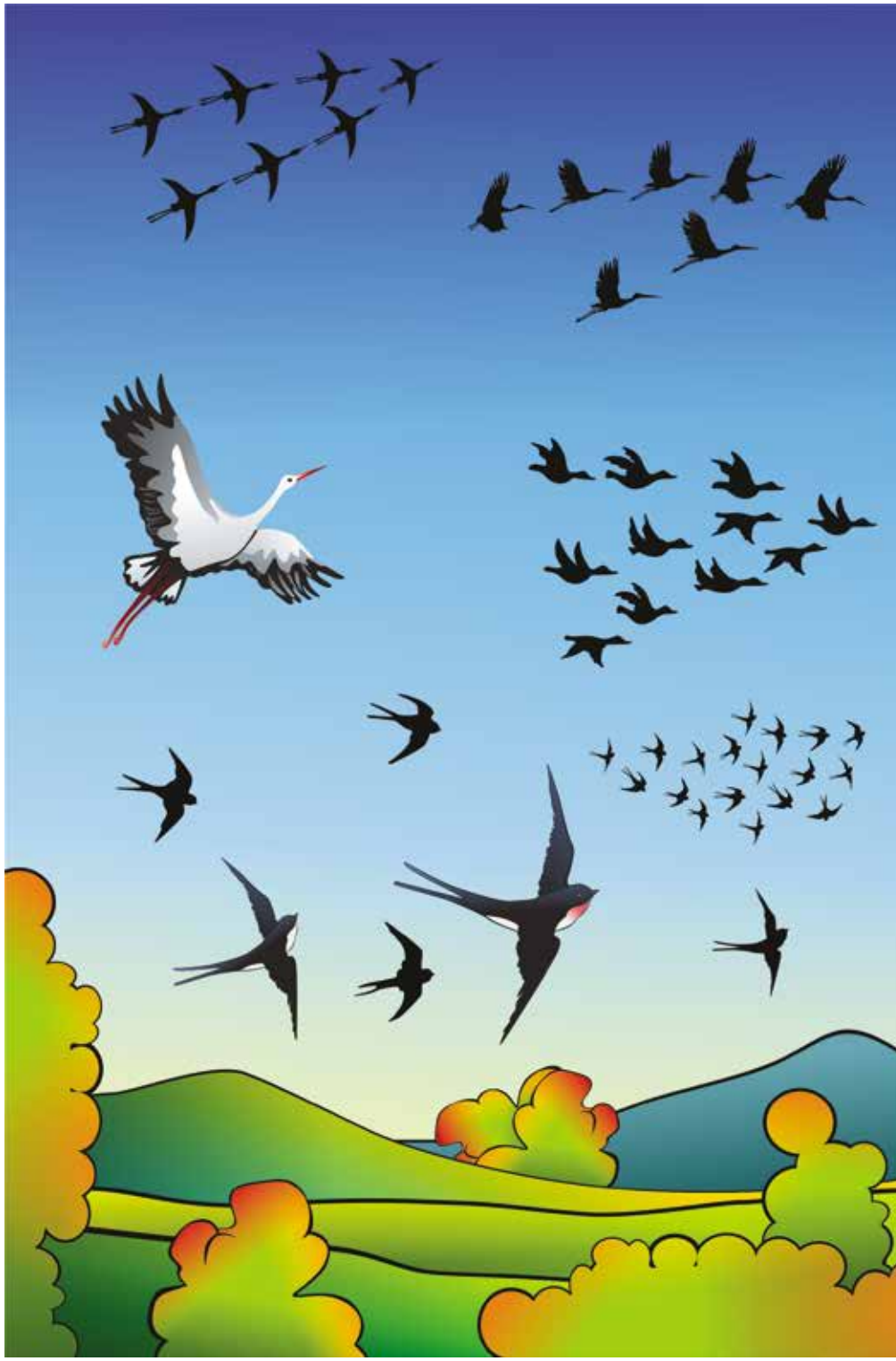

„Păsările călătoare”

Expunere orală după observaţiile făcute

1. Priviţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

Ce păsări călătoare cunoaşteţi?
Ce fel de penet are fiecare dintre ele?
Cu ce se hrănesc
Unde şi-au petrecut ele vara?
Le-aţi văzut cuiburile?
De ce ele peacă de la noi toamna?
Cum credeţi de ce se întorc în fiecare primăvară?
Cum v-aţi comportat cu ele?

3. Citeţi textul. Continuaţi în scris gândurile.

Cuiburile distruse

Sub streşina casei şi-au făcut cuib nişte rândunele. Toată ziua se auzea ciripitul lor drăgălaş. Dar într-o zi a încetat ciripitul rândunelelor. Ce să fie? Cuiburile au fost distruse. Cine oare? Pe cine l-au deranjat? Se ştie, doar, că ele sunt folositoare omului.

Pe cine l-a lăsat inima să strice cuiburile?

4. Reţineţi:

Copii, iubiţi şi ocrotiţi păsările!

5. Caracterizaţi:

Rândunelele; *Cucul;*

6. Alcătuiţi planul de idei. Povestiţi oral, respectând punctele planului.

7. Scrieţi cuvinte de reper referitoare tematicii.

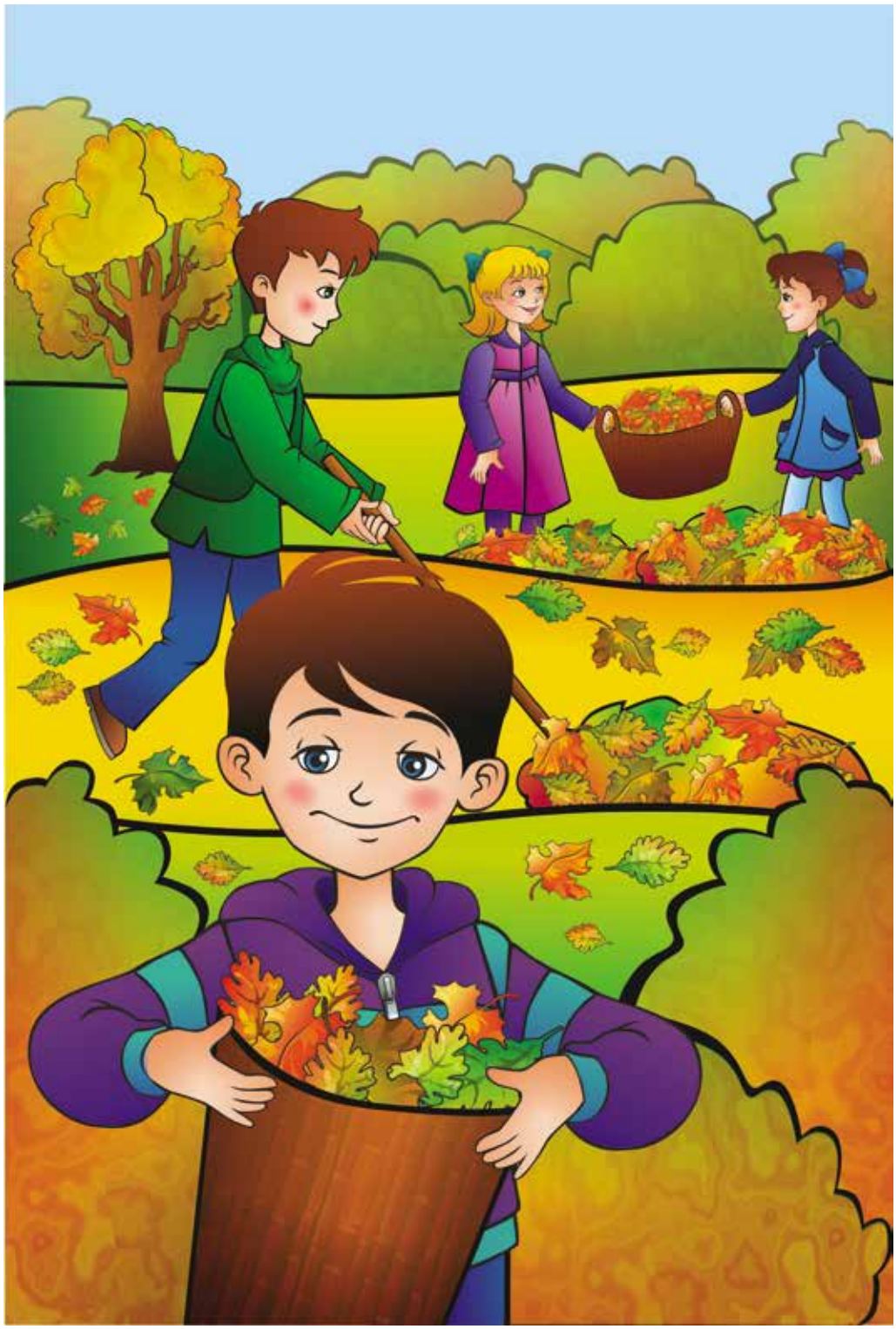

„Lucrările de toamnă”

Planul textului. Expunerea orală după planul alcătuit.

1. Priviţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

- Ce ocupaţii au oamenii toamna?
- Ce lucrări face pomicultorul?
- Voi aveţi livadă? Ce pomi cresc în ea?
- Ce roade aţi strâns?
- Cum îi ajutaţi pe părinţii voştri la lucrările de toamnă?

3. Citiţi. Explicaţi ultima frază din text.

Dar de muncă

În satul nostru trăiesc oameni gospodari. Într-o zi de toamnă cu soare au ieşit gospodarii prin grădinile lor la cules roadele bogate.

Moş Ilie culegea cu atenţie merele rumene din livadă, iar mătuşa Mărioara cu nepoţii se bucurau de legume: morcovi, ardei, ceapă. Noi cu părinţii săpam cartofii.

Vecinii secerau porumbul cu spor.

Unii gospodari arau deja câmpurile pentru a semăna culturile de toamnă.

4. Alcătuiţi planul:

a) O zi de toamnă.
b) Ocupaţia lui moş Ilie?
c) Mătuşa Mărioara şi nepoţii ei.
d) La strânsul porumbului şi cartofilor.
e) Tractoriştii ară.

5. Caracterizaţi:

Roade; Gospodarii;

6. Povestiţi textul conform punctelor planului.

7. Alcătuiţi un alt final al acestui text şi scrieţi-l în caiete.

„Iarna îşi scutură dalba ei podoabă”

Expunere orală după planul întocmit colectiv. Scrierea individuală a încheierii expunerii.

1. Priviţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

Ce anotimp a sosit?
Cum este natura?
Ce fac copiii?
Sunteţi bucuroşi de sosirea iernii?

3. Citiţi textul.

A venit iarna

A venit iarna. În sat zăpada a îmbrăcat drumurile, casele şi pomii cu o haină albă şi curată.

Bucuria copiilor nu are margini. Coastele dealurilor, de pe care se dau cu sania, răsună de glasurile lor vesele. Ilieş s-a dus cu prietenul său Costică la săniuş. Acolo copiii ba ţipau de necaz, că le-au răsturnat săniile, ba râdeau de alţii trântiţi în zăpadă. Râsetele şi strigătele lor se auzeau până-n sat.

Câinii se joacă şi ei, dându-se prin zăpadă. Numai mâţele stau ghemuite pe vatra cuptorului şi torc mereu.

Fiecare anotimp aduce bucuriile lui. Iarna a adus copiilor zăpadă, din care fac babe şi bulgări. Ce vesel este iarna!

4. Alcătuim planul:

- Sosirea iernii.
- Jocurile de iarnă.
- Bucuria animalelor.
- Bucuria copiilor.

5. Reţineţi:

Anotimpul iarna e mult-aşteptat de copii.

Atât la expunerea orală, cât şi scrisă, având textul dat, trebuie să ţinem cont de planul de idei.

5. Caracterizaţi:

Iarna; *Podoabă;*

6. Povestiţi oral respectând punctele planului.

7. Expuneţi în scris încheierea acestui text.

„Felicitarea. Scrisoarea”

Învăţăm să scriem scrisori şi felicitări.
Componentele scrisorii, felicitării.

1. Priviţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

Cu ce ocazie aţi scris felicitarea?
Felicitarea a fost în formă orală sau scrisă?
Cu ce urări v-aţi adresat persoanei?
Dar voi aţi fost felicitaţi? Cu ce ocazie?
Urările primite v-au bucurat?

3. Citeţi scrisoarea. Cum v-aţi adresa voi?

Dragă mămică!

În ziua ta de naştere vreau să-ţi aduc din suflet cele mai frumoase felicitări.

Îţi doresc multă sănătate, bucurii, noroc şi un sincer: „La mulţi ani!”

Fiica ta care te iubeşte, Mariana.

4. Reţineţi:

Felicitarea pe care o faceţi trebuie să fie sinceră şi să corespundă ocaziei.

Textul felicitării cât şi al scrisorii are:
- introducere
- cuprins
- încheiere.

5. Caracterizaţi:

• Ziua de naştere
• Anul Nou

6. Ordonaţi propoziţiile în aşa fel, încât să primiţi un conţinut corect al scrisorii date:

Te aştept cu drag. La revedere. Scrie-mi. Al tău prieten, Valeriu.

Am ajuns cu bine. La tabără e foarte frumos şi bine. Ziua ne jucăm, facem gimnastică, ne plimbăm, citim, vizionăm filme. Timpul trece repede.

Bună ziua,Costică! Îţi scrie al tău prieten, Valeriu.

7. Scrieţi cuvinte de reper referitoare urărilor de Anul Nou.

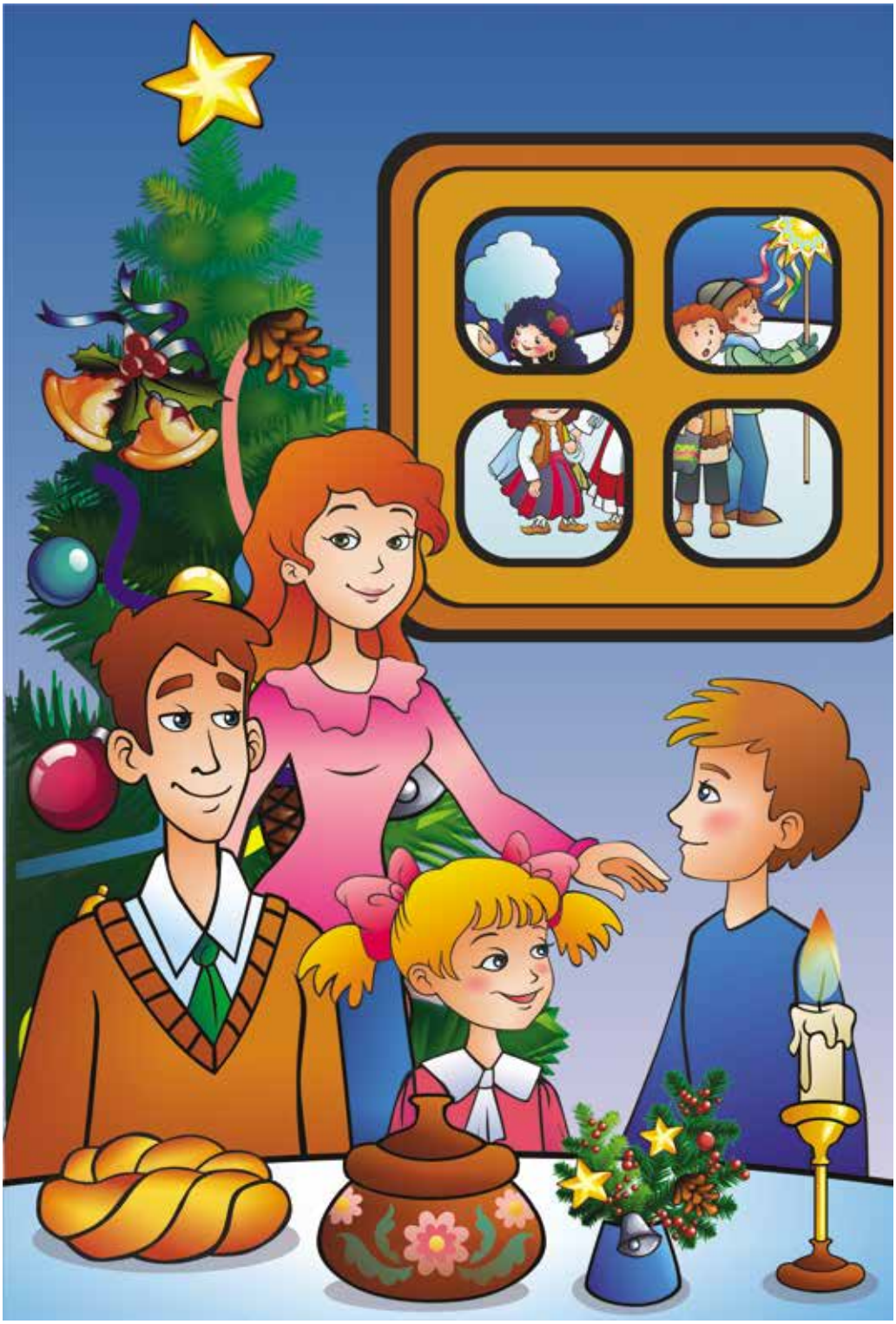

„Sărbătorile de iarnă”

Expunere orală despre impresiile sărbătorilor de Crăciun şi Anul Nou.

1. Priviţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

Ce sărbători de iarnă sărbătoriţi voi în familie?
Ce faceţi pentru ca sărbătorile să fie mai plăcute?
Cum ajutaţi la pregătirea pentru aceste sărbători?
Ce sărbătoarea vă place cel mai mult?De ce?

3. Citiţi şi explicaţi urările.

La mulţi ani cu sănătate!
Să vă dea Domnul tot ce doriţi,
Zile senine şi fericire,
La mulţi ani să ne trăiţi!

4. Reţineţi:

Cum vei întâlni Anul Nou, aşa îl vei petrece.

Oamenii îşi urează un an mai bun şi pe parcursul sărbătorilor îşi transmit felicitări. (oral, în scris)

5. Caracterizaţi:

Crăciunul; *Bradul de Anul Nou;*

6. Alcătuiţi planul de idei. Povestiţi oral, respectând punctele planului.

7. Scrieţi cuvinte de reper referitoare tematicii.

x=y+1

„Prietenii mei”

Compunerea orală cu elemente narative şi de descriere.
Alcătuirea planului de idei.

1. Priviţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

– Voi aveţi prieteni?
– Cu ce se ocupă ei?
– Ce ocupaţie preferată vă uneşte?
– Vă puteţi numi prieteni adevăraţi? De ce?

3. Citiţi textul. Găsiţi morala.

Racul, broasca şi o ştiucă

Racul, broasca şi o ştiucă
Într-o zi s-au apucat,
De pe mal în iaz s-aducă
Un sac cu grâu încărcat.
Şi la el toţi se înhamă:
Trag, întind, dar iau de seamă,
Că sacul stă neclintit,
Căci se trage neunit.
Racul înapoi se da,
Broasca tot în sus sălta,
Ştiuca foarte se izbea
Şi nimic nu isprăvea.
Nu ştiu cine-i vinovat,
Însă, pe cât am aflat,
Sacul în iaz nu s-a tras
Şi tot pe loc a rămas.
Aşa-i şi la omenire,
Când în obşte nu-i unire,
Nici o faptă nu se face
Cu izbândă şi cu pace.

(Fabulă)

4. Reţineţi:

- Unirea face puterea.
- Un prieten, ţineţi minte:
Nu se cumpără, nici – vinde!

5. Caracterizaţi:

Chipul fizic al prietenului; *Chipul moral al prietenului;*

6. Alcătuiţi planul de idei.

7. Chibzuiţi şi scrieţi cuvinte de reper referitoare tematicii.

„În ce mod o ajut pe mama”

Expunere scrisă după planul întocmit în colectiv.

1. Priviţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

Ajuţi părinţilor? Faceţi cu plăcere ce vă roagă mammele? Ce vi se primeşte mai bine să faceţi? Ce ar mai trebui să faceţi şi n-aţi făcut până-n prezent?

3. Citiţi compunerea:

În clasa a 3-a e linişte. Numai din când în când se aude foşnet de hârtie şi scârțâitul stiloului. Elevii scriu compunerea „Ajutorul pe care-l dau mamei”.

Scriu toţi. Numai Viorica stă nemișcată. Ea îşi aruncă cu groază privirea în caiet. Din foia albă o privesc două propoziţii scurte: „Mă scol dimineaţa. Îmi fac patul ...” Doar atât. Viorica nu ştie ce să scrie mai departe.

Se uită la Marcela, colega ei de bancă. Citeşte cu coada ochiului câteva rânduri: „Ieri am curăţit cartofi, ieri am spălat vesela. Ea strălucea ca soarele. Apoi am spălat şorţul mamei ...”.

Iar Viorica cea mai bună elevă din clasă, nu ştie ce să scrie. Va primi nota doi. Primul doi în viaţă…

A sunat clopoţelul. Toţi elevii ieşise la recreaţie. Numai Viorica stătea în bancă şi plângea. N-a scris nimic. Ce putea să scrie? Doar ea nu i-a ajutat mamei niciodată.

4. Alcătuim planul:

- Elevii scriu compunere.
- Compunerea colegei de bancă.
- Ce a scris Viorica?
- De ce plângea Viorica?

5. Reţineţi:

Mama este cea mai scumpă fiinţă şi trebuie ajutată mereu.

5. Caracterizaţi:

Mama *copiii*

6. Povestiţi oral, respectând punctele planului.

7. Expuneţi în scris încheierea acestui text.

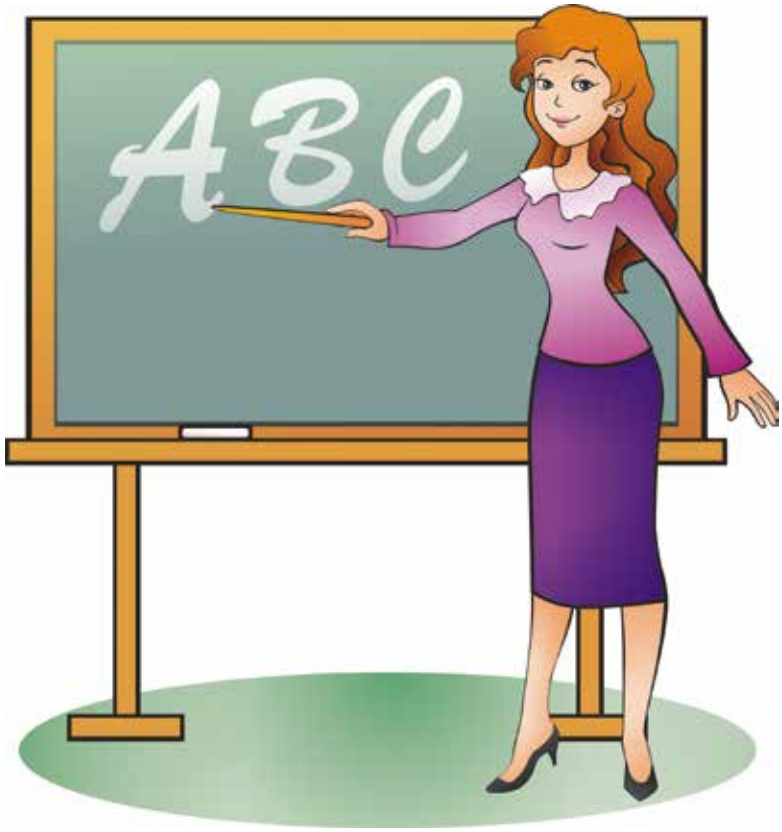
ABC

„Mama mea are mâini de aur”

Compunere după planul dat. Folosirea elementelor narative şi de descriere.

1. Priviţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

Cum o cheamă pe mama ta?
Unde lucrează? Cu ce se ocupă?
Ce caracter are mama ta?
Care-i chipul ei fizic?
Ce-ţi place mai mult făcut de mâinele mamei tale?

3. Citiţi versurile.

Munca voastră, scumpe mame,
E mândrie pentru noi.
Şi exemplele în viaţă
Le luăm tot de la voi.
Pentru voi, măicuţe scumpe,
Sune cântul tineresc,
Pentru grija voastră mare,
Noi vă zicem: Mulţumesc!

4. Reţineţi:

Mama e fiinţa cea mai scumpă. Ea ne-a dat viaţă, ne îngrijeşte şi ne ajută mereu.

5. Caracterizaţi:

Mâinile mamei; privirea mamei;

6. Alcătuiţi planul de idei. Povestiţi oral, respectând punctele planului.

7. Scrieţi cuvinte de reper referitoare tematicii.

„Familia mea”

Alcătuirea compunerii după planul dat.

1. Priviţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

Din câţi membri e alcătuită familia ta?
Care este numele fiecărui membru al familiei. Comentează cine-ţi este pentru tine peresoana dată.
Cu ce se ocupă fiecare membru al familiei şi câţi ani are?
Caracterizează un membru al familiei tale (portretul fizic şi moral).
Ce relaţii ai tu cu fiecare dintre ei?
Cum poţi numi familia ta?
Unde locuiţi?

3. Citiţi versurile. Memoraţi-le

Mă întreabă fiecare
Pe cine iubesc mai tare;
Pe mămica, sau tăticul,
Sau îmi place de bunicul?

Mie-mi place şi mămica,
Mie-mi place şi tătica,
Dar mai mult şi fără frică
O iubesc pe a mea bunică!

4. Reţineţi:

Familia este casa părintească, este dorul şi înţelegerea, sunt părinţii, fraţii şi surorile.
Preţuiţi familia şi n-o faceţi de ruşine!

5. Caracterizaţi:

Părinţii; *Familia;*

6. Alcătuiţi planul de idei. Povestiţi oral, respectând punctele planului.

7. Scrieţi cuvinte de reper referitoare tematicii. Folosiţi-le la scrierea unui punct din plan.

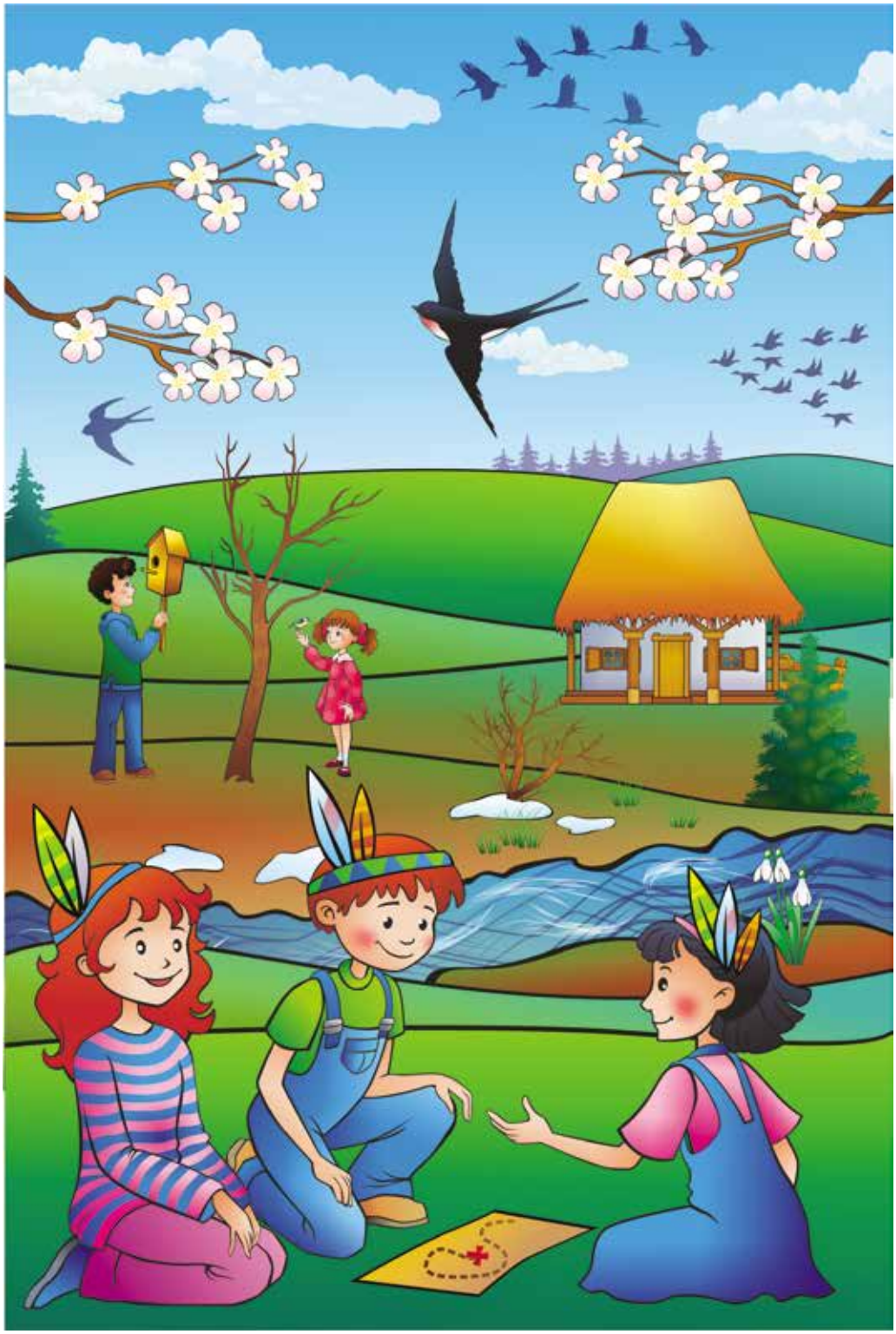

„Primăvara cea măiastră pune flori în glie”

Alcătuim compunere-naraţiune, folosind elemente de descriere. Alcătuirea planului.

1. Priviţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

Ce anotimp a sosit?
Numiţilunile de primăvară.
Ce puteţi spune despre natură?
Cum sunt luncile, câmpiile, codrul?
Cum este cerul?
Care sunt primele flori de primăvară?
Ce păsări călătoare s-au întors?
Ce lucrări de primăvară se petrec?
Cum sunt feţele oamenilor, dar ale copiilor?

3. Citiţi atent poezia. Memoraţi-o.

A venit şi primăvara
Prin păduri şi pe câmpii,
Cântă iarăşi toată ţara
Cu zburdalnicii copii.

Martie voios, prin ţară,
Hoinăreşte pe alei.
Primăvara cea sprinţară
Ne aduce ghiocei!

4. Reţineţi:

Primăvara e anotimpul când reînvie toată natura.

5. Caracterizaţi:

Primăvara; *ghiocelul;*

6. Alcătuiţi planul de idei. Povestiţi oral, respectând punctele planului.

7. Scrieţi cuvinte de reper referitoare tematicii. Folosiţi-le la scrierea unui punct din plan.

„Păsărelele”

Expunere scrisă. Alcătuirea planului.

1. Priviţi desenul.

2. Răspunde-i la întrebări:

Care animale pot fi considerate prietenii omului?
Dar păsările pot fi numite prietenii omului? De ce?
Ce fapte frumoase aţi făcut în folosul lor?
Ce păsări se adăpostesc pe la casele voastre?
Ce faptă v-a făcut să roşiţi?

3. Citiţi textul.

Păsărelele

Sandu şi Dănuţ se duceau la şcoală. De asupra lor, în albastrul cerului zburau nişte păsărele. Ele ciripeau vesel.

Dănuţ şi-a scos repede praştia din buzunar. A luat de jos o pietricică, a pus-o în praştie şi a ochit în păsărele. O păsărică a căzut jos cu aripa frântă. Ea nu mai cânta şi se uita la Dănuţ cu nişte ochişori, care parcă ar fi vrut să-i spună: „De ce mi-ai frânt aripa, ce rău ţi-am făcut?”.

Sandu a luat păsărica, a sărutat-o şi a dus-o acasă s-o lecuiască. În drum spre casă Sandu îl întreabă pe Dănuţ: „Cum te-ai simţi tu, dacă cineva ţi-ar rupe o mână sau un picior? Ţi-ar părea oare bine, văzând că toţi copiii se joacă, zburdă, iar tu stai în pat?”.

Dănuţ şi-a lăsat ochii în jos şi mergea tăcut. El a recunoscut că nu a făcut bine şi a aruncat praştia. De atunci Dănuţ nu mai ocheşte în păsărele.

4. Alcătuim planul:

• Sandu şi Dănuţ în drum spre şcoală.
• Dănuţ ocheşte o păsărică.
• Sandu îi ţine morală lui Dănuţ.
• Dănuţ lasă deprinderile rele.

5. Reţineţi:

Păsările sunt prietenii omului. Ele sunt sanitarii copacilor.

Atât la expunerea orală, cât şi scrisă, având textul dat, trebuie să ţinem cont de planul de idei.

5. Caracterizaţi:

Sandu; *Dănuţ;*

6. Povestiţi oral, respectând punctele planului.

7. Expuneţi în scris încheierea acestui text.

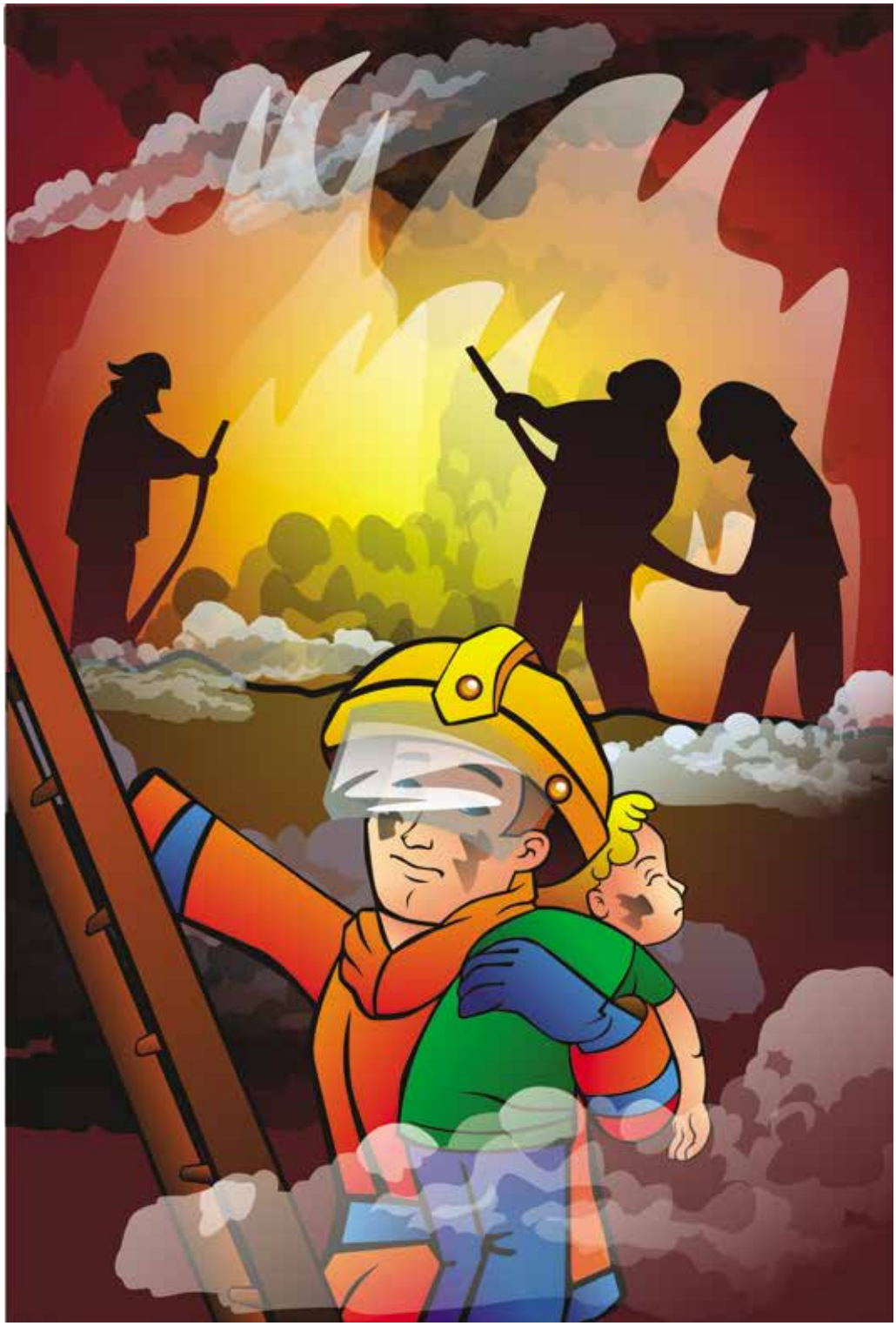

„Incendiul”

Expunere scrisă. Alcătuirea planului.

1. Priviţi desenul.

2. Răspundeţi la întrebări:

Ce ştiţi despre incendiu?

Cum se numeşte profesia oamenilor ce sting incendiile?

Din ce cauză izbucnesc incendiile?

Pe care număr telefonic trebuie să ne adresăm în caz de incendiu?

3. Citiţi textul.

Incendiul

Odată pompierii stingeau un incendiu. Toţi locatarii au ieşit din clădire. Rămăsese doar într-o cameră un băieţel – Petrică.

A fost trimis un pompier să-l caute. Pompierul a intrat în cameră. Focul nu ajunsese încă acolo, însă camera era plină de fum. Nu se vedea nimic. Fumul îi ataca ochii, îl zgârâia în gât, îl pişca în nas. Pompierul cerceta odaia, pereţii, îl striga pe Petrică. Nici un răspuns. Atunci pompierul a început să caute pe jos. Dând cu mâinile de un divan, s-a gândit: „Aici s-o fi ghemuit, că-i mai puţin fum”. Pompierul a băgat mâna sub divan şi a dat de picioarele băiatului. Era Petrică. L-a luat în braţe şi a ieşit afară.

Petrică şi-a venit repede în fire. Le-a povestit celorlalţi cum s-a speriat, cum s-a băgat sub divan şi şi-a astupat ochii şi urechile. Ce a fost apoi, nu mai ţine minte. „Fumul e primejdios ca şi focul”, - spusese unul dintre pompieri.

4. Alcătuim planul:

• Ce făceau pompierii?

• Cine a rămas în camera incendiată?

• Cum l-a găsit pompierul pe Petrică?

• Ce a povestit Petrică când şi-a venit în fire?

• Cum este fumul?

5. Reţineţi:

Fumul este primejdios ca şi focul. Nu vă jucaţi cu focul!

Atât la expunerea orală, cât şi scrisă, având textul dat, trebuie să ţinem cont de planul de idei.

5. Caracterizaţi:

Pompierii; *Focul;*

6. Povestiţi oral, respectând punctele planului.

7. Expuneţi în scris unul dintre punctele planului de mai sus.

Cuprins:

Repetarea materiei studiate
Alfabetul....4
Vocale şi consoane....6
Consoanele sonore şi surde....8
Silaba....10
Cuvântul....11
Trecerea cuvintelor dintr-un rând în altul....15
Accentul....18
Legătura cuvintelor în propoziţie....20
Părţile de vorbire
Substantivul....25
Numerele substantivelor....29
Genurile substantivelor....31
Substantivul. Verificaţi cum aţi însuşit!....35
Adjectivul....36
Verificaţi cum aţi însuşit!....39
Verbul....40
Persoana verbului....41
Numărul verbului....41
Timpurile verbului....42
Verbul. Verificaţi cum aţi însuşit!....46
Propoziţia....47
Propoziţiile enunţiative, interogative şi exclamative....50
Propoziţia.Verificaţi cum aţi însuşit!....55
Părţi principale de propoziţie....55
Subiectul....58
Predicatull....60
Acordul subiectului cu predicatul....64
Propoziţii simple....68
Propoziţii dezvoltate....72
Părţi secundare de propoziţie. Atributul....75
Complementul....77
Complementul. Verificaţi cum aţi însuşit....79
Lexicul....80
Felurile dicţionarelor....82
Cuvinte cu formă asemănătoare, dar sens diferit....85
Cuvinte cu sens propriu şi sens figurat....89
Cuvinte cu acelaşi sens. (Sinonimele)....90

Cuvinte cu sens opus. (Antonimele) 94
Cuvinte cu aceeași formă, dar cu sens diferit (Omonimele) 98
Structura cuvântului.....102
Cuvinte înrudite.....105
Rădăcina cuvântului.....108
Desinenţa.....112
Prefixul.....115
Sufixul.....118
Tema cuvântului.....123
Prefixele DES- şi DEZ- 128
Prefixele RĂS- şi RĂZ- 130
Prefixele ÎM- şi ÎN- 132
Prefixele COM- şi CON-.....135
Prefixul în- (nn).....137
Recapitulare la sfârşit de an
Scrierea cuvintelor: *într-o, într-un, dintr-o, dintr-un, printr-o, printr-un*.....139
Scrierea cuvintelor: *sa, s-a*.....140
Scrierea cuvintelor: *sau, s-au*.....141
Scrierea cuvintelor: *nea, ne-a*;.....141
Scrierea cuvintelor: *neam, ne-am*.....142
Dezvoltarea exprimării orale şi scrise.....143

Навчальне видання

Олена **Пілігач**
Ганна **Магас**
Маргаріта **Істратій**

РУМУНСЬКА МОВА

Підручник для 3 класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням румунською мовою

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Румунською мовою

Зав. редакцією *К.В. Даскалюк*
Редактор *Г.І. Унгурян*
Коректор *В.Є. Фаркаш*
Художній редактор *І.Б. Шутурма*

Формат 70x100 $^{1}/_{16}$.
Ум. друк. арк. 14,256. Обл.-вид.арк. 11,35.
Тираж 2156 пр. Зам. 203-13

Державне підприємство
«Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2980 від 19.09.2007
www.svit.gov.ua
e-mail: office@svit.gov.ua
svit_vydav@ukr.net

Друк на ПРАТ «Львівська книжкова фабрика «Атлас»
79005 м. Львів, вул. Зелена, 20
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1110 від 08.11.2002